

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ὀδοντόκρεμα ΚΟΛΥΝΟΣ ἀπαλλάσσει τοὺς ὀδόντας τῶν ὑπολειμμάτων τῶν τροφῶν, διαλύει τὸ ἐπίστρωμα καὶ καταστρέφει τὰς ἐπικινδύνους μολυσματικὰς ἐστίαις, προστατεύει κατὰ τῶν πόνων τῶν ὀδόντων τῆς σήψεως καὶ τῆς οὐλίτιδος.

Δοκιμάσατε σήμερον τὴν Κόλυνος καὶ θὰ ἀποκομίσητε τὴν εὐχάριστον αἴσθησιν τῆς καθαριότητος καὶ τῆς δροσερότητος.

ΚΟΛΥΝΟΣ
ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΓΚΡΕΚΑ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΓΕΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΡΕΑ Κατ. Χατζή
29-9-80
ΗΜΕΡΟΜ. 23-4-85
ΑΡΙΘ.

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 18 ΜΑΪΟΥ 1929

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 48
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Έτησίαν Δρ. 200
Έξάμηνος 100
Τρίμηνος 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΜΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΠΟΥ ΣΤΙΓΜΑΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΓΑ ΤΩΝ ΛΕΠΡΩΝ

Μᾶς ἐστάλη τὸ παρακάτω γράμμα τὸ ὁποῖον δημοσιεύομε. Παρέχει μία ζωντανή εἰκόνα τῆς τραγωδίας τῶν λεπρῶν, μία εἰκόνα πού δὲν κολακεύει τὸν τόπο μας, ἀλλὰ ἀποτελεῖ αἶσχος πού πρέπει τὸ ταχύτερο νὰ λείψῃ.

Κύριε Διευθυντά

Ἡ «Ἑλληνικά Γράμματα», εἶναι φιλολογικὸ περιοδικό. Κανείς δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ. Ἐκεῖνο ὅμως πού τὸ ξεχωρίζει ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ὅτι τὴ λογοτεχνία, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη καλλιτεχνική ἐκδήλωση, δὲν τὴν ἀπομόνωσε ποτέ ἀπὸ τὴν καθόλου ἐθνική μας ζωὴ, ἀλλὰ τὴν ἐθεώρησε πάντοτε ὡς ἓνα μέρος τῆς, ὡς ἓνα ἀπλό μέλος ἐνὸς μεγαλυτέρου ὁργανισμοῦ, ὥστε ὅταν τὸ σύνολο πάσχει νὰ πάσχη καὶ τὸ μέρος. Γι' αὐτὸ δὲν νομίζω πὺς εἶναι ξένο πρὸς τὸν κύκλο τῶν πραγμάτων πού ἐνδιαφέρουν τοὺς ἀναγνώστας σας ἡ μεγάλη τραγωδία τῆς Σπιναλόγγας. Μιλᾶνε γιὰ τέχνη, γιὰ φιλολογία, γιὰ πνευματικὴ ζωὴ, γιὰ χίλια ἄλλα καὶ δὲν ἀνοίγουν τὰ μάτια τοὺς νὰ δοῦνε μιὰ πληγὴ πού πυορροεῖ, μιὰ τραγωδία πού μᾶς δείχνει ἀπολίτιστους καὶ σκληρούς. Ἐγὼ καὶ πέντε κρητικοὶ πού δὲν ἔχομε κανέναν ἐπίσημο τίτλο, ξεμπάρκαμε στὸ νησί τῆς Σπιναλόγγας στὸ παλιὸ βενετικὸ φρούριο. Ἄν ὁ ἀνθρωπισμὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τῶν σκύλων ἀκόμη, πὺς ὑπάρχουν ἄνθρωποι σ' αὐτὸν τὸν τόπο πού μιλῶν γιὰ πολιτισμό, πού σκοτώνονται καὶ προσπαθοῦν γιὰ χίλια δυό, ὅταν ὑπάρχει ἡ Σπιναλόγга;

Μιὰ τραγωδία μὲ 260 πρόσωπα. Οἱ ρόλοι ὅλων ἀπαράλλαχτοι καὶ ἡ μοῖρα μερικῶν πού, δὲν ἔχουν ἀκόμη κολλήσει τὴ λέπρα πὺς τραγική κι' ἀπὸ τῶν λεπρῶν. Μόλις βγεῖ ὁ ἐπιβάτης, ὅλοι οἱ λεπροὶ κατεβαίνουν στὴ παραλία.

Ἦψη παιδιὰ λεπρῶν

Συνοδοῦνται νὰ ἰδοῦν τοὺς ξένους. Εἶναι ἄραγε ἐπισκέπται πού ἔρχονται νὰ τοὺς χαρίσουν παρηγοριά, εἶναι γιὰ τοὺς ἔρχονται νὰ μιλήσουν γιὰ κινιούργια φάρμακα πού γιατροῦν

τὴ λέπρα ἢ εἶναι λεπροί, νέοι λεπροί, πού περιμάζεψε τὸ κράτος, πού ἀναγκαστικά τοὺς ἔφερε ἐκεῖ, στὸ μνημεῖο τῶν ζωντανῶν ἀνθρώπων; Καὶ τί πρόσωπα θεέ μου! Σ' ἄλλα λείπουν τ' αὐτιά, σ' ἄλλα λείπει ἡ μύτη, σ' ἄλλα ἡ ἀρρώστεια ἔχει καταφάει τὰ μάτια. Ἄλλα πρόσωπα εἶναι γελαστά καὶ νομίζει κανεὶς πὺς εἶναι πρόσωπα ὑγιῶν ἀνθρώπων πού ἀνακατεύτηκαν μαζὺ μὲ τοὺς λεπρούς. Γελαίεται ὅμως, γιὰτὶ μόλις προσέξει καλλίτερα βλέπει πὺς λείπουν χέρια, βλέπει ἀκρωτηριασμένα πόδια, ἀνθρώπους μὲ δεκανίκια. Κι' ὅλοι αὐτοὶ οἱ 260 ἄνθρωποι ἀποτελοῦν 35 οἰκογένειες μὲ ἑπτὰ νεογέννητα παιδιὰ, πού ὡς αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν ἔχουν παρουσιάσει κανένα ἀπολύτως ἴχνος μολύνσεως. Καὶ τὰ ἑπτὰ αὐτὰ παιδιὰ δὲν εἶναι οἱ μόνοι ὑγιεῖς τοῦ νησιοῦ. Αὐτὰ γεννήθηκαν ἐπάνω στὴ Σπιναλόγга καὶ ἡ παρουσία τοὺς μεταξὺ τῶν λεπρῶν ἐξηγεῖται. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἑξή νέες γυναῖκες πού δὲν εἶναι λεπρές, πού ἦλθαν στὸ νησί ὑγιέστατες γιὰτὶ δὲν θέλησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τοὺς λεπρούς συζύγους τῶν. Ἐξὴ ἡρωϊκὰ θύματα, ἑξὴ νέες ὑπάρξεις, ἑξὴ δροσερὰ πλάσματα—ἡ μία ἀπ' αὐτὰς εἶναι πολὺ ὠρσία—χωρὶς κανεὶς νὰ τὴς ὑποχρέωση, κλείστηκαν ἐκεῖ μέσα, ἐπροτίμησαν νὰ μπουὺν ζωντανὲς σ' ἓνα μνημεῖο παρὰ νὰ ἐγκατα-

λείφουν τους ανθρώπους που αγάπησαν. Και είναι έξη, δεν είναι μία. "Αν τέτοιο παράδειγμα το συναντούσαμε σε σελίδα μυθιστορήματος σίγουρα θα λέγαμε πως αυτοί οι ήρωές μας δεν έχουν καμιά σχέση με τη ζωή και συμβαίνουν μόνον στη φαντασία του συγγραφέως. Και όμως!

Η τραγωδία των ανθρώπων αυτών είναι αποκλειστικά ή αρρώστεια τους και μόνο; Δεν νομίζουμε. "Οτι πάσχουν από μια αρρώστεια ανίατη που τους προετοιμάζει βραδέως άλλ' ασφαλώς ένα φρικτό θάνατο, το γνωρίζουν πολύ καλά και το έχουν πάρει απόφαση. "Αλλως τε όταν το μαρτύριο παραταθή πολύ όταν ή φρίκη περάσει κάθε όριο, υπάρχει μια διεξοδος.

"Ολόκληρη παράδοση μιλά στη μικρή αυτή κοινωνία για αυτοκτονίες λεπτών. Δεν σκοτώνονται αλλά πνίγονται. "Απ' τον ψηλότερο βράχο της Σπιναλόγγας, μια και στο μυστηριώδες πέλαγος. Αυτό σκεπάζει μια για πάντα την τραγωδία, τη φρίκη.

Θα ήταν όμως η ζωή τους κάπως καλύτερη, αν μπορούσαν να απασχολήσουν τη σκέψη τους με κάποια δουλειά. Κάποιος μόχθος θα τους ελύτρωνε δίχως να το καταλάβουν.

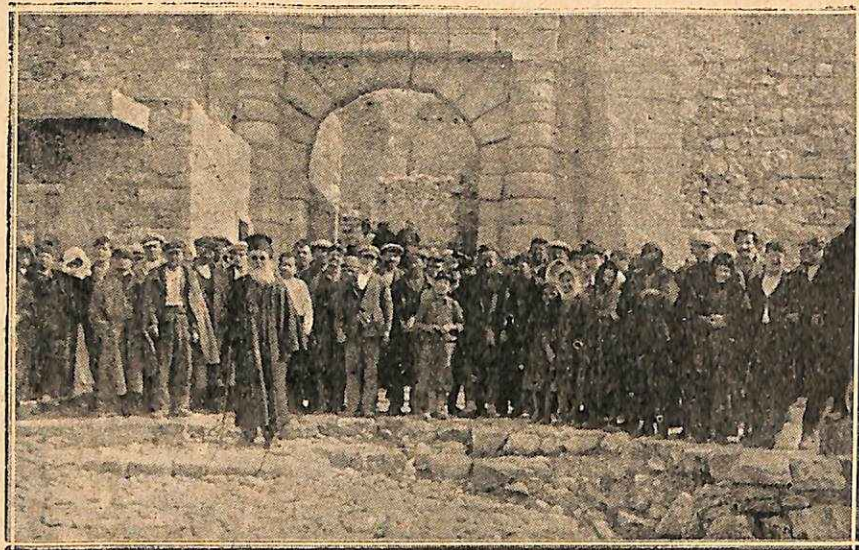
Αυτή όμως ή άργία, αυτή ή έλλειψη κάθε απασχολήσεως τους δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ανίας που τους κάνει τη ζωή πιο μαρτυρική.

Μια και μόνη λύτρωση υπάρχει εκεί. Πρόσκαιρη οι γεννητικές όρμες, και όριστική ο θάνατος. Οι λεπροί χαρτοπαίζουν, κοιτούν πότε τη γαλήνια πότε την άγριεμένη θάλασσα, πίνουν, τσακώνονται και έρωτεύονται. Πουθενά το έρωτικό ένστικτο δεν είναι τόσο έντονο όσο στη Σπιναλόγγα. Δεν υπάρχει αστυνομία εκεί και ο καθένας που πρωτοπάει βολεύεται όπως μπορεί και συνήθως επικρατεί το δίκαιο του ισχυρότερου.

Μονάχα όταν μια συμπλοκή πάρει ευρύτερη έκταση, μονάχα τότες από την απέναντι ακτή στέλνονται δυο στρατιώτες να επιβάλουν την τάξη. Υπάρχει και σ' αυτό το μνημα φυλακή, ένα μπουδρόμι στο οποίο κλείνουν τους ταραξίες και φεύγουν. Γιατρός δεν πατά το πόδι του

παραμόναχα όταν εκτός της λέπρας ένας κάτοικος της Σπιναλόγγας προσβληθεί από κάποια άλλη σοβαρή ασθένεια. Για τη λέπρα δεν γίνεται τίποτε ούτε καν μια θεραπεία συντηρητική απ' αυτές που με ικανοποιητικά αποτελέσματα έχρησιμοποιήσαν ξένα λεπροκομεία.

Ένα άλλο τραγικό πράγμα που έπεσε στην αντίληψή μας είναι ότι εκεί κρατούνται άνθρωποι που δεν παρουσιάζουν τουλάχιστον έμφανη συμπτώματα λέπρας και άλλοι που έχουν ελαφροτάτας εκδηλώσεις. Και αυτοί εκλείστηκαν εκεί μαζί με λεπρούς προχωρημένους, με ανθρώπους ακρωτηριασμένους, με ζωντανά φαντάσματα που περιφέρονται στις έρημες ακτές του νησιού. Μέσα στη

Οι Λεπροί στην παραλία

ψυχή των ανθρώπων αυτών φωλιάζει μια μελαγχολία που έχει καθρεφτιστεί στα πρόσωπά τους. Ένα «γιατί» τραγικό που είναι έτοιμο να προφέρουν τα χείλη τους. Ποιός όμως θα τους δώσει απάντηση; Κανείς. Γιατί κανείς δεν σκέπτεται την Σπιναλόγγα, γιατί όλοι μιλάμε για πολιτισμό.

Μα προς Θεού, ένα έθνος να έχη μέσα στα όρια της επικρατείας τη Σπιναλόγγα μπορεί να λέγεται πολιτισμένο; Το μόνο φωτεινό σημείο σ' όλη αυτή την τραγωδία υπήρξε πρό δυο χρόνων ή επίσκεψη του διευθυντού του Ίνστιτούτου Παστέρ της Τύνιδος, Ιατρού κ. Charles Nicolle, του διευθυντού του Ίνστιτούτου Παστέρ των Αθηνών κ. Blanc και του Ιατρού κ. Καταπότη. Αυτοί οι τρεις άνθρωποι ένωσαν πραγματική φρίκη, έπόνεσαν σ' αλήθεια και πάσχισαν να γίνη κάτι για τους λεπρούς. Ο καθηγητής

Nicole είπε: «Η Σπιναλόγγα είναι μια ντροπή για την Ελλάδα!».

Ούσιαστικό όμως και γενναίο δεν έγινε τίποτε ακόμη. Οι λεπροί έχουν άφεθεί στην τραγική μοίρα τους, έχουν κλειστεί σ' ένα φρούριο και έχουν άφεθη να ζουν μια ζωή κάθε άλλο παρά ανθρώπινη. Ζούν τη ζωή των παιδιών ενστυκτών και μόνον οι εκδηλώσεις του έρωτικού των πάθους είναι αρκετές για να φέρουν στη μνήμη του ανθρώπου τα ζώα και τις πιο άγριες φυλές. Η τύχη των γυναικών και των κοριτσιών στη Σπιναλόγγα είναι τραγική και παράξενη. Σκεφθήτε όμως και τις έξη ύγιεις κοπέλλες που βρίσκονται με τους άντρες τους εκεί. Ποιός μπορεί να είναι σίγουρος πως ένα δράμα έρωτικό, αφαντάστου ίσως αγριότητος δεν θα πλουτίσει τη σχετική φιλολογία των έφημερίδων όταν ένας ή δύο απελπισμένοι λεπροί πιστέψουν πως στο δροσερό πρόσωπο μιας νέας γυναίκας θα βρουν τη χαρά και τη λύτρωση; Στη Σπιναλόγγα είναι όλα δυνατά αφού κανείς πραγματικά δεν φροντίζει για τους τραγικούς κατόικους της.

Κάνετε έναν αγώνα για την εκκαθάριση της πνευματικής μας ζωής, κάνετε μια προσπάθεια για τη δημιουργία αληθινής πνευματικής ζωής, υποστηρίξτε αρχές χριστιανικές, πως ανέχεσθε λοιπόν σεις και ο κύκλος των διανοούμενων που περιστοιχίζει το περιοδικό αυτό το αίσχος, πως δεν κάνετε σταυροφορία, πως δεν δημιουργείτε δημόσιο ζήτημα, πως ανέχεσθε συγγράμματα γιατρών περί «κιτρίνου πυρετού» τη στιγμή που κανένας επιστήμων δεν έγραψε για τη λέπρα και δεν έχάλασε την ήσυχία του να έλθη ως εδώ;

Η αγανάκτησής μας μπορεί να σάς φανή αδικαιολόγητος. Μόνον όμως εκείνοι που είδαν αυτή την τραγωδία μπορούν να μάς καταλάβουν και να μάς δικαιολογήσουν. Απευθυνόμεθα λοιπόν σε Σας και Σας παρακαλούμε να αγωνισθήτε για να λείψει μια ντροπή που κηλιδώνει την πατρίδα μας.

Με εκτίμησι
Γ. ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ
Π. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ
ΕΜΜ. ΜΑΧΑΙΡΑΚΗΣ
ΛΕΩΝ. ΒΟΥΡΑΚΗΣ

Λασηθι 9/5/29

ΟΙ ΑΛΑΝΘΑΣΤΟΙ ΦΤΕΡΟΤΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

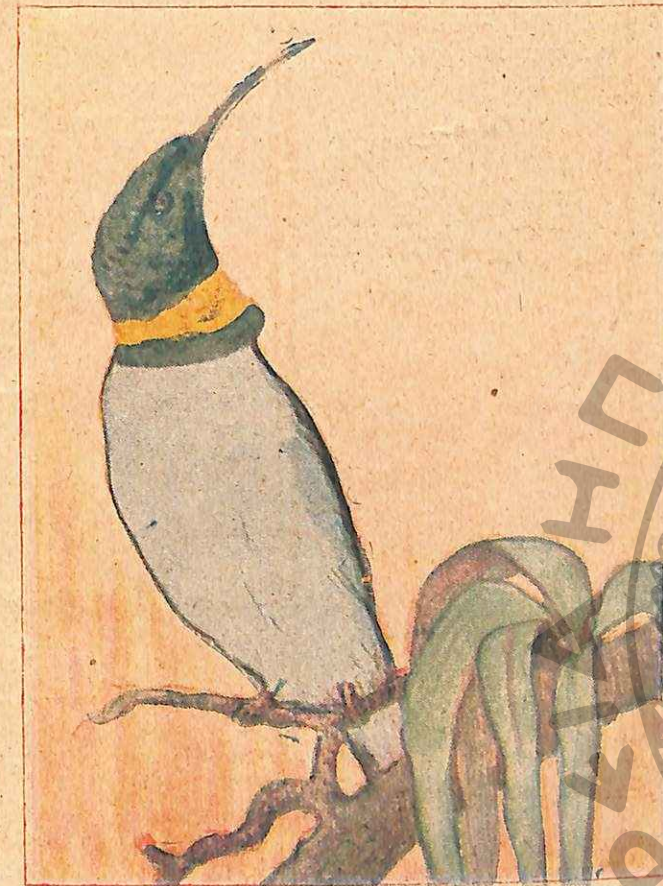

τάσις προς τους κόπους της εργασίας και της τέχνης είναι χάρισμα φυσικό, μάς το δείχνουν πολύ καλά οι ελεύθεροι κάτοικοι του αέρος, οι όποιοι, από αυτή την άποψη είναι ανώτεροι από μάς. Εκτός από αυτό, τα πουλιά είναι κατά έναν τρόπο πειδ «άνθρωπινα» από εμάς τους ανθρώπους, που χτίζουμε τα σπίτια μας μάλλον για τον εαυτό μας, γιατί αυτά τα χτίζουν μονάχα για τα παιδιά τους.

Τα πουλιά κοπιάζουν τρομερά ως πού να τελειώσουν τις φωλιές τους, κ' ή εργασία τους αυτή, που συχνά μάς προσφέρει τα πειδ θαυμαστά καλαισθητικά σχήματα, είναι τεχνικώς πάντα αλάνθαστη, όπως θα ήθετε παρακάτω από αυτά που μεταφράζω από έναν Ιταλό ειδικό, τον Λουίτζι Γκιντίνι:

Οι Cannareccionei κολλάνε τις φωλιές τους ανάμεσα σε τρία ή τέσσερα καλάμια κοντά σε τέλματα, όσο το δυνατόν ψηλότερα, επειδή προβλέπουν πως τα νερά μπορούν ν' ανέβουν πειδ πάνω από την κανονική τους επιφάνεια.

Κάποια άλλα πουλιά χελιδονοειδή σκάβουν βαθιούς λάκκους επάνω στις ακρογυαλιές, όπου και φωλιάζουν. Έχουν την πρόνοια όμως να σκάβουν επάνω σε ύψωματα πειδ υψηλά από το σημείο που φθάνουν οι ανώτερες πλημμύρες των λιμνών και

Πουλιά «Κολυμπή»

των διορύγων. "Αν ή Καλιακούδα χτίση τη φωλιά της πάνω στα πειδ υψηλά δένδρα, θα πη πως θα κάνει καλοκαιρία και μπουνάτσα, αν όμως τη χτίση σε χαμηλό μέρος, θα πη πως προβλέπει κακοκαιρία κι' ανέμους.

Για φαντασθήτε τώρα πως κάποιες αξιοθαύμαστες οικοδομές είναι χτισμένες από δυο μικρούτσικα ποδαράκια κι' από ένα ράμφος, και πως κάποια τέλεια κοιλώματα είναι καμωμένα μόνο με το ζούλισμα του στήθους του πουλιού. Τί θαυμαστή οικονομία!

Τα πουλιά που κατοικούν επάνω στα δένδρα δουλεύουν και κοπιάζουν πολύ για τις φωλιές τους. Μα είναι και πολλά που τοποθετούν τα αυγά τους επάνω σε κάποια δυσχάρια καμωμένα από φύλλα της φτέρης, όπως π.χ. τα περισσότερά της Μαλεσίας. Ο Δουροκόλαπτης, το Ψαρόνι, ο Τσαλαπετεινός βάζουν τα αυγά τους μέσα στις κουφάλες των κορμών των δένδρων.

Αντιθέτως τα πουλιά της ξηράς δουλεύουν πειδ λίγο για να χτίσουν τη φωλιά τους, μα δείχνουν ότι έχουν πειδ αξιοθαύμαστη ευφυΐα και επιδεξιότητα από τα άλλα.

Πολύ ιδιότροπο είναι ο Μεγάπους (Megapodius deperreyi) της Μαλεσίας, ο οποίος χτίζει πολλές θημωνιές από κοπρόχωμα και από διάφορα έλικα εν αποσυνθέσει, με διάμετρο τοιών έως τεσσάρων μέτρων και ύψος ενός έως ενάμιση μέτρου. Και μέσα στις βαθιές τρύπες που κάνει σ' αυτές τις θημωνιές, βάζει τα αυγά του που επωάζονται απ' τη θερμότητα που αναπτύσσεται από τη ζύμωση των υλικών, εκ των οποίων απαρτίζονται οι θημωνιές.

Υπάρχουν και πουλιά που είναι χτίστες, ξυλουργοί, ύφαντοι, ράφτες και σκαφτιάδες.

Χτίστες είναι οι Τρυποκαρούδες που κατοικούν στα τροπικά δάση της Αφρικής, της Ασίας και της Μαλεσίας, και χτίζουν τη

φωλιά τους μ' έναν πολὺ ιδιότροπο τρόπο. Ὑστερα βάζουν τὴ φωλιά μέσα στὰ κοιλώματα τῶν δένδρων καὶ ἐκεῖ μέσα τὸ ἀρσενικὸ ἀποκλείει τὸ θυλὸ μὲ ἕναν τοῖχο, ὅσο βαστὰ ἡ περίοδος τῆς ἐπωάσεως. Ἐρχεται κάθε τόσο καὶ τῆς φέρνει τροφή ἀπὸ κάποια τρύπα τοῦ τοίχου, καὶ ὅταν τὰ μικρὰ ἀναπτυχθῶν ἀρκετὰ κ' ἡ μάνα ἐν τῇ μεταξὺ ἀλλάξῃ τὰ φτερά της, τότε καὶ ὁ τοῖχος αὐτὸς καταδαφίζεται.

Καὶ ἡ Τσίχλα εἶνε λαμπρὴ χτίστρια, ἐπειδὴ ἡ φωλιά της εἶνε ἕνα θαυμάσιο κύπελλο καμωμένο μὲ ἕνα μίγμα ἀπὸ χῶμα καὶ σάπιο ξύλο καὶ μυτισμένο μὲ τέτοια ἐπιμέλεια, πού λές πὼς εἶνε γυαλί. Κι' αὐτὸ τὸ ἐπιτυχάνει μὲ τὸ νὰ κολλᾷ τὸ ὑλικὸ μὲ τὸ σάλιο της.

Χτίστης ἐπίσης εἶνε ὁ Φούρναρης τῆς Ἀμερικῆς, πού τὸν λένε ἔτσι γιὰ τὴν φωλιά του μοιάζει μὲ φούρνο. Εἶναι καμωμένη μὲ βρεγμένο χῶμα καὶ τὸ ἐσωτερικὸ της εἶνε ἐλικοειδὲς σὰν σαλιγκάρι.

Δὲν θὰ πῶ τίποτα ἐδῶ γιὰ τὰ Χελιδόνια, πού ὅλοι μας ξαίρουμε πόσο θαυμάσια κατορθώνουν νὰ κρεμᾶνε τὶς φωλιές τους.

Ράφτρια εἶνε ἡ Συκαλὶς τῶν Ἰνδιῶν πού φωλιάζει μέσα σ' ἕνα πλατὺ φύλλο διπλωμένο, ἀφοῦ προηγουμένως ράφει τὶς ἄκρες του μὲ μιὰ κλωστή ἀπὸ χόρτα, τὴν ὁποία περνᾷ μὲσ' ἀπὸ τὶς τρύπες πού τὶς ἀνοίγει πρῶτα μὲ τὸ ράμφος της. Ἄλλα φωλιάζουν ἀνάμεσα σὲ δυὸ φύλλα ραμμένα μὲ τὸν τρόπο πού εἶπαμε παραπάνω, ὥστε τὸ ἕνα φύλλο νὰ σχηματίζῃ τὴ στέγη τῆς φωλιᾶς τους.

Εὐλογος εἶνε ὁ Δρυοκολάπτης, ὁ ὁποῖος τρυπᾷ τὰ δένδρα μὲ τὸ ράμφος του σὲς μεριές πού καταλαβαίνει πὼς ὁ κορμὸς εἶνε λιγώτερο σκληρός. Ὑπάρχουν μερικοὶ Δρυοκολάπται πού εἰμποροῦν νὰ σκάσουν ἕως εἰκοσιπέντε ἑκατοστών βάθος.

Σκαφτιάδες εἶνε τὰ χελιδονοειδῆ πού ἀναφέραμε, καθὼς καὶ τὸ Γυαλοπούλι ἢ Ψαροπούλι πού σκάβει τὴ φωλιά του ἐπάνω σὲ τραχεῖα κατηφοριὰ ἢ ἐπάνω σὲς ἀπότομες ὄχθες ἢ φωλιά του ἔχει ὑπογίους διαδρόμους σὲ βάθος ἕως ἐνὸς μέτρου.

Ὑφαντουργοὶ εἶνε τὰ περισσότερα πουλιά. Ἐνα πουλὶ πού χτίζει τὴ φωλιά του μὲ πολὺ ιδιότροπο τρόπο εἶνε ὁ Ἀπτηνοδύτης (Aptenodytes Forsteri), πουλὶ πού ζεῖ σὲς θάλασσες τοῦ Νοτίου Πόλου. Εἶνε πολὺ μεγάλο καὶ ψηλὸ ἕνα μέτρο καὶ περισσότερο. Χτίζει τὴ φωλιά του τὴν πειρὶ ψυχρῇ

ἐποχὴ τοῦ χειμῶνα, κ' ἐπειδὴ ἡ ἐπώασις διαρκεῖ ἐπὶ βδομάδες καὶ δὲν ἀνολογοῦν περισσότερα ἀπὸ ἕνα αὐγὸ σὲ κάθε δέκα ἢ δώδεκα πουλιά, γι' αὐτὸ τὸ κλωσσάνε δλα μαζί, τὸ καθένα μὲ τὴ σειρά του, σὲ μιὰ θερμοκρασία ἀπὸ 19 ἕως 35 ὑπὸ τὸ μηδέν.

Λένε πὼς ὁ Μποῦφος βάζει τὰ αὐγά του ἀπάνω στὴ γῆ χωρὶς νὰ προετοιμάσῃ τὴ φωλιά του, ἐπειδὴ ὅταν φοβηθῇ πέρνει μὲ τὸ μεγάλο του στόμα τὸ αὐγὸ καὶ τὸ πηγαίνει ἀλλοῦ καὶ τὸ κλωσσᾷ.

Πολὺ περίεργη εἶναι ἡ φωλιά τοῦ Clesco, πού τὴ χτίζει μὲ ἀσφάλεια ἐπάνω σὲ κάποιο κλαδί, καὶ πού μοιάζει μὲ πλατὺ φυτῶν, ἕνα ἑκατοστὸ βάθος καὶ τρία-τέσσερα πλάτος, ὅσο νὰ χωράῃ μέσα τὸ μοναδικὸ του αὐγὸ. Τὰ τοιχώματά της εἶναι σὰ μεμβράνες, καμωμένα μὲ φτερά, λειχήνες, φλούδες, καὶ λουστραρισμένα μὲ τὸ σάλιο τοῦ πουλιοῦ. Κι' ἐπειδὴ ἡ φωλιά αὕτη εἶναι μικρὴ καὶ εὐθραυστή, ἡ μάνα δὲν πηγαίνει νὰ καθήσῃ μέσα γιὰ νὰ κλωσσήσῃ, ἀλλὰ πατάει ἐπάνω σ' ἕνα κλαδί καὶ μὲ τὴν κοιλιὰ της σκεπάζει τὴ φωλιά καὶ τὸ αὐγὸ. Τὰ μικρὰ, λίγες μέρες μετὰ τὴ γέννησίν τους, ἐπειδὴ δὲν χωρᾶνε μέσα στὴ μικρὴ φωλιά τους, πάνε καὶ κάθονται κι' αὐτὰ στὸ κλαδί καὶ ἀκουμπᾶνε μόνον τὴν κοιλιὰς τους ἐπάνω στὴ φωλιά.

Πολὺ φημισμένες εἶναι οἱ φωλιές τῶν Σαλαγγάνι, εἶδος χελιδονιών, ὅχι γιὰ τὸ σχῆμα τους ἀλλὰ γιὰ τὶς οὐσίες ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι καμωμένες, δηλαδή θαλασσινὰ φυτὰ κατεργασμένα μέσα στὸ στομάχι τοῦ πουλιοῦ κ' ὕστερα βγαλμένα καὶ ζυμωμένα μὲ τὸ σάλιο του. Αὐτὲς οἱ οὐσίες ἀποτελοῦν μιὰ τροφὴ ἐκλεκτὴ καὶ δυναμωτικὴ καὶ εἶναι περιζήτητες ἀπὸ τοὺς Κινέζους καλοφραγάδες, πού πληρώνουν ἀδρά γιὰ νὰ βοῦνε τέτοιες φωλιές.

Πολὺ χαρακτηριστικὲς, ἀλλὰ χωρὶς ὁμορφιὰ καὶ τέχνη εἶναι οἱ φωλιές τῶν Πελαργῶν πού εἶναι τοποθετημένες ἐπάνω στοὺς πύργους ἢ στὰ ὑψηλότερα μέρη τῶν σπιτιῶν. Οἱ φωλιές τῶν Γερανῶν μοιάζουν καταπληκτικὰ μὲ αὐτὲς τῶν Πελαργῶν. Ὑπάρχει ὅμως μιὰ ράτσα ἀπὸ πελαργούς στὴ Μαδαγασκάρ πού χτίζει φωλιές χωρισμένες σὲ τρία διαμερίσματα· τὸ πρῶτο εἶναι τὸ φυλακτεῖο, τὸ δεύτερο ἢ ἀποθήκη τῶν τροφίμων, τὸ τρίτο ἢ κάμαρα τῶν μικρῶν.

Μία φορὰ, κάποιος φυσιολόγος βρῆκε μιὰ φωλιά Ἀγριοπετεινοῦ μέσα στὸ θώρακα ἀνθρώπινου σκελετοῦ.

Εἶπαμε ὅτι τὰ πουλιά πού κάνουν τὶς φωλιές τους ἐπάνω στὴ γῆ, δουλεύουνε λίγο γιὰ νὰ τὶς φτιάσουνε. Τοὺς ἀρκεῖ κάποια φυσικὴ κουφάλα πού σχηματίζει τὸ ἔδαφος, ἢ τὴν κάνουν καὶ τὰ ἴδια τὰ πουλιά τριβοντας τὸ χῶμα μὲ τὴν κοιλιὰ τους. Βάζουν τ' αὐγά τους εἴτε ἐπάνω στὸ γυμνὸ χῶμα ἢ σκεπάζουν προνοητικὰ τὸ κοίλωμα μὲ ξερὰ φύλλα.

Ἡ Στρουθοκάμηλος βάζει τὰ αὐγά της μέσα σ' ἕνα βαθύλωμα τῆς ἀμμόδους ἐρήμου καὶ τὰ κλωσσᾷ μονάχα τὴ νύχτα, ἀφήνοντας τὴ μέρα αὕτῃ τὴ φροντίδα στὸν ἥλιο.

Τὰ ὑδροβία πουλιά κάνουν τὶς φωλιές τους ὅπως καὶ τὰ τῆς ξηρᾶς, μὰ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὶς φτιάχνουν μὲ τρόπον ὥστε νὰ ἐπιπλέουν ἐπάνω στὸ νερὸ. Μέσα στοὺς καλαμιῶνες ὑπάρχουν πλήθος φωλιές. Ἐδῶ φωλιάζουν τὰ ἀγριοπούλια, τὰ ὑδρόβια καὶ ἀκόμα τὰ ἀρπακτικὰ πουλιά.

Γενικῶς οἱ φωλιές εἶναι ἀπομονωμένες, τοῦλάχιστο αὐτὲς πού βρίσκονται στὸν τόπο μας. Ἀλλὰ οἱ Ἑρωδιοὶ φωλιάζουν μαζί ὅλοι καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα πού μαζεύονται λέγονται **ἐρωδιάδες**. Καὶ οἱ Κουρούνες μαζεύονται ὅλες κατὰ κοπάδια καὶ φωλιάζουν. Οἱ Φοινικόπτεροι σχηματίζουν δόλκερες ἀποικίες ἀπὸ χιλιάδες φωλιές καὶ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὲς, ὅμοιες μὲ κώνους μὲ κομμένη τὴν κορυφή τους. Ἐπειδὴ ὁ φοινικόπτερος ἔχει μακροὺς πόδια, μπορεῖ νὰ κάθεται ἔτσι ὀρθῶς ἀπάνω στὴ φωλιά του καὶ νὰ πλακώνῃ τ' αὐγά του.

Μονάχα τὰ πουλιά τοῦ Πόλου ζοῦνε κανονικὰ σὲ κοινωνία. Κι' ὅχι μονάχα ζοῦνε κανονικὰ στὴν περίοδο τῆς ἐπωάσεως, ἀλλὰ καὶ ὕστερα. Οἱ Rissa σχηματίζουν ἀποικίες πού ἔχουνε ἴσα μὲ ἕνα ἑκατομμύριο κατοίκους ἢ καθεμιά. Οἱ φωλιές τους εἶναι τόσο κοντὰ ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, πού εἶναι ἀδύνατο νὰ περπατήσῃ κανεὶς ἀνάμεσά τους χωρὶς νὰ σπάσῃ πολλὰ αὐγά.

Στὰ θερμὰ κλίματα ζοῦνε κοινωνικῶς καὶ οἱ Σπουργίτες οἱ λεγόμενοι Republican, γιὰ τὸ ὅλες μαζί οἱ φωλιές τους, πού εἶναι ὅμοιες κ' ἐνωμένες, ἀποτελοῦν μιὰ μόνη πελώρια φωλιά, τόσο πού γιὰ νὰ κουβαληθῇ χρειάζονται κάμποσοι ἄνθρωποι, καὶ μοιάζει μὲ μιὰ μεγάλη ὀμπρέλλα, στημένη ἐπάνω στὰ δένδρα. Εἶναι καμωμένη μὲ πλῆθος χόρτα, τόσο στερεὰ περιπλεγμένα, πού εἶναι ἀδύνατο νὰ μπῇ μέσα νερὸ σὰν βρέχει. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ κτίριο, κάθε πουλὶ χτίζει τὴ φωλιά του, τὴ μιὰ πλάγι

στὴν ἄλλη, κατὰ μῆκος τῆς περιφέρειας, μὲ μιὰ εἴσοδο σὲ κάθε μιὰ φωλιά ἢ σὲ κάθε τρεῖς. Ἐδῶ καταφεύγουν τετρακόσια ἕως πεντακόσια ζευγάρια.

Τώρα θὰ σᾶς πῶ καὶ γιὰ ἕνα θαυμάσιο ἀρχιτέκτονα πούναι πολὺ ἔξυπνος, τὸν Χονδροκέφαλον τῶν Φιλιππίνων (Loncia pensilis). Αὐτὸς διαλέγει ἕνα καλάμι μπαμποῦ πού νὰ βρίσκεται πολὺ κοντὰ σὲ νερά, κι' ἀπάνω στὰ κλαδιά του κρεμάει μὲ πολλὴ λεπτότητα κάμποσα νήματα ἀπὸ φυτὰ. Ἐρεῖ ἀπὸ πρὶν τὸ βάρος θάξῃ ἡ φωλιά του καὶ δὲν κάνει λάθος ποτέ. Κολλάει ἔπειτα ἐπάνω στὰ νήματα αὐτὰ ἕνα σωρὸ χόρτα πολὺ στέρεα, δουλεύοντας πάντα στὸν ἀέρα καὶ χωρὶς νάκουμπᾷ πουθενά. Ἡ δουλειὰ του αὕτη ἀργεῖ πολὺ κ' εἶναι τρομερὰ κοπιαστική. Ὁ προθάλαμος τῆς φωλιᾶς εἶναι ἕνας κύλινδρος μακρὺς δώδεκα ἕως δεκαπέντε πιθαμές, πού κατεβαίνει πρὸς τὸ νερὸ καὶ ἀνοίγει ἀπὸ τὸ κάτω μέρος, σὲ τρόπο ὥστε τὸ πουλὶ νὰ μπαίνει ἀνεβαίνοντας. Τὸ ἐπάνω μέρος τῆς φωλιᾶς μοιάζει σὰν κολοκύθι ἢ σὰν σάκκος, κι' ἐκεῖ μέσα εἶναι τὰ αὐγά του.

Τὸ μόνο πουλὶ πού δὲν σκοτίζεται νὰ χτίσῃ τὸ σπίτι του, κι' οὔτε κἂν νὰ κλωσσήσῃ τ' αὐγά του, εἶναι ὁ Κοῦ-

κος. Ἡ θηλυκὴ βάζει τὸ αὐγὸ της στὴ γῆ, ὕστερα τὸ παίρνει μὲ τὸ ράμφος της καὶ τὸ τοποθετεῖ μέσα στὴ φωλιά κάποιου ἄλλου πουλιοῦ ἄλλης ράτσας, πού νᾶναι ὅμως μικρότερό του. Τὸ μικρὸ πού θάβῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ αὐγὸ τοῦ Κούκου, θάναί πειδὸ μεγάλο καὶ πεῖδ δυνατὸ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ σὰν μεγαλώσῃ αὐτὸ τὸ κοινὸ πουλὸ διώχνει τὰ κακόμοιρα τὰ ἄλλα παιδιὰ τῶν νοικοκυραίων καὶ μένει μοναχὸ του στὴ ξένη φωλιά, ὅπου τὸ ἀνατρέφει ἡ θετὴ μητέρα του.

Οἱ φωλιές, ἐκτός πού εἶναι χτισμένες γιὰ νὰ περιέχουν ταῦγά, πρέπει ἀκόμη νὰ εἶναι τοποθετημένες μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ διατηροῦν κάποια θερμοκρασία καὶ νὰ μποροῦν τὰ μικρὰ νὰ κάθονται ἀναπαυτικά. Γενικῶς οἱ φωλιές τῶν πουλιῶν πού γεννιοῦνται χωρὶς φτερά εἶναι πειδὸ καλὰ στρωμένες ἀπὸ μέσα. Οἱ φωλιές τῶν Ἀλεκτοροειδῶν καὶ τῶν Ὑδροβίων πουλιῶν, πού οἱ νεοσσοὶ τους εἶναι πολὺ χνουδωτοὶ καὶ ξέρουνε ν' ἀκοινοῦν τὴν μητέρα τους ἔξ' ἀπὸ τὴν φωλιά, εἶναι ἀντιθέτως λιγώτερο μαλακὲς ἀπὸ μέσα. Τὰ ὑλικά πού μεταχειρίζονται γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ στρώσιμο εἶναι διάφορα, ἀναλόγως τῆς προτιμήσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Ἡ Κουρού-

να π.χ. προτιμᾷ τὶς γουρουνότριες, ὁ μικρὸς Σπουργίτης τὶς τρίχες τ' ἀλόγου, ὁ Σπίνος τὸ μαλλὶ καὶ μπαμπάκι, ὁ Μελισσοφάγος κ' ὁ Μεγαλόπτερος προτιμοῦνε τὰ φτερά. Στοιὺς τόπους πούναι φυτεμένοι μ' ἀγριομπαμπάκι ὅλες οἱ φωλιές εἶναι στρωμένες μὲ δαῦτο.

Μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες φροντίδες πού ἔχουν τὰ πουλιά, εἶναι νὰ κρύβουν τὶς φωλιές τους καὶ νᾶναι φτιαγμένες μὲ τρόπο πού νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἔμπουν μέσα οἱ ἐχτροὶ τους. Γιὰ τοῦτο ἡ Καλιακούδα σκεπάζει τὴ φωλιά της μὲ ἕνα εἶδος θόλου, πού τὸν κατασκευάζει μὲ ἀγκάθια, ἀφήνοντας τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά. Ὁ Μελισσοφάγος, ὁ Μεγαλόπτερος κ' ὁ Σπίνος σκεπάζουν ἀπ' ἔξω τὴν φωλιά τους μὲ βροῦα καὶ λειχήνες πού ἀναπτύσσονται στὸ ἴδιο δένδρο, ἐπάνω στὸ ὁποῖο ἔχουν τὴν φωλιά τους. Ἐτσι οἱ φωλιές αὐτὲς μπερδεύονται πολὺ καλὰ μὲ τὰ κλαδιά καὶ δὲν φαίνονται διόλου.

Τὰ πουλιά πού κάνουν τὶς φωλιές τους ἀνάμεσα στὰ βροῦα, κ' ὅσα κατοικοῦν στὰ ἐλώδη μέρη, μεταχειρίζονται ὑδροβία φυτὰ, καλάμια καὶ βροῦλα. Ἐτσι λές καὶ «συντονίζονται» μὲ τὴν μητέρα Φύση.

ΤΖΟΥΛΙΟ ΚΑΙ' ΜΗΣ

ΡΙΜΕΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΟΙ

ΣΤΙΣ ΒΑΛΚΥΡΙΕΣ

Γιὰ τὴν κηδεὶα τῆς Αυτοκρατορίας Βασιλέως Ἑλισσάβετ.

Ξανθὲς Βαλκύριες, σεῖς, πού τοῦ ἀλόγου τὸ κάλπασμα ἐδ-
[φραίνει

σὰν κολυμπάει στὰ νέφη καὶ ἡ χαίτη του ἀνεμίζει,

μακρὰ ἀπ' τῶν ἱερέων τὸ ἀργὸ κλάμα, ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο
[πένθος

ἀρπᾶχτε ἐσεῖς πετώντας τὴν κυρὰ τοῦ Βίτελσμπαχ.

"Ὡ τί μοῖρα βαρεῖα στὸ ψηλὸ σου ἐτοιμόρροπο σπίτι,
στοῦ ἄσπρου σου τὸ κεφάλι, πόση, οἰμέ, λύπη Ἀρβούργε!

"Ὡ ἴσχοι ἄγρυπνοι στὰ σκότῃ τῆς Μάντσοβας, τοῦ Ἀραν,
[γαλήνη,

ὦ μαλλιοτραβηγμένων γυναικῶν φαντάσματα!

Μπρός, Βαλκύριες, μὲ σᾶς ἡ ξανθὴ, ὅπως ἐσεῖς, τῶν ἀλόγων
δαμάστρια, σὲ ἀκρογιάλι καλύτερο! ἐκεῖ πέρα

πού ἀνθοῦν πορτοκαλλιές, καὶ στὴν ὁμορφὴ Κέρκυρα γύρα
τὸ γαλανὸ τὸ Ἴονιο βογγεῖ συλλογισμένο.

Προβάλλει ἀπ' τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου χλωμὸ τὸ φεγγάρι
κι' ὀλότρεμο στὸ πέλαο μακραίνει ὡς τὴ Λευκάδα.

Προσμένει ἐκεῖ ὁ Ἀχιλλεύς. Καθαρίστε, Βαλκύριες, κάθε
[ἴχνος
πού ἄγριο μαχαῖρι ἀφήκε στὰ εὐγενεῖα τῆς στήθῃ!

κι' ἀπ' τὴν ψυχὴ της σβύστε, θεῖες κ' εὐλαβες γιάτροιες,
τὸ ἄγριο
φριχτὸ ὄνειρο καὶ μαῦρο τῆς αὐτοκρατορίας.

Δροσάτο, ἀγνό, ἄς ξυπνήσῃ τὸ ὥρατο αὐτὸ βενδελίκο ὁδό
σὲ μιὰ ἁρμονία καινούρια, θεῖα, ἀπὸ γλυκὺν ἄλδρες.

Ποῖος ἀπαντᾷ ἀπ' τὴν ἐρημὴ Λευκάδα, στεναζόντας τώρα,
γλυκύτατα τῇ μοῦ α τοῦ Χάϊνε ἡχολογώντας;

"Ὀϊμέ, γαλήνη ἀπλώνει βαθεῖα σὶν ψυχῶν τὸ ἀκοιμῶν
λὲς παραδείσια, κάτω ἀπ' τὸ κορὸ χλωμὸ φεγγάρι.

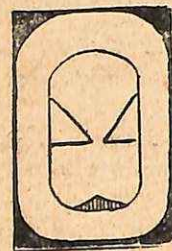
Μεταφρ. ΑΝΕΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

Μήνυση του Όσπονδάρου πώς θά κάψη τὸ Γιάσι.

ΑΛΕΞ. ΠΟΥΣΚΙΝ (*)

Ο ΚΙΡΤΖΑΛΗΣ

Κιρτζαλῆς δαστοῦσε ἀπὸ αἷμα Βουλγάρικο. Βουλγαρικά Κιρτζαλῆ θά πῃ Παλληκαράς. Τὸ καλὸ του ὄνομα δὲν τὸ ξαίρω.

Αὐτὸς ὁ Κιρτζαλῆς μετὶ τίς ληστείες ποὺ ἔκανε, τρομοκράτησε ὁλόκληρη τὴ Μολδοβλαχία. Γιὰ νὰ πάρете μιὰν ἰδέα, θά σᾶςιστορήσω ἕνα ἀπὸ τὰ τόσα κατορθώματά του. Μιά νύχτα, ὁ Κιρτζαλῆς μαζί με κάποιον Ἀρναούτ-Μιχαλάκη κατεβήκανε σ' ἕνα βουλγάρικο χωριὸ καὶ τὸ κάψανε, θάζοντας φωτιά ἀπὸ τίς δυὸ ἄκρες του, κ' ὕστερα πιάσανε καὶ τὸ διαγοιμίζανε (λεηλατούσανε), καλύβη με καλύβη. Ὁ Κιρτζαλῆς ἔσφαζε κι ὁ Μιχαλάκης φόρτωνε τὰ πλιάτσικα. Κ' οἱ δυὸ τους θάζανε κάτι ἄγριες φωνές. «Ὁ Κιρτζαλῆς! ὁ Κιρτζαλῆς!» Ὅλοι οἱ χωριάτες σκορπίσανε.

Σὰν ἐσῆκωσε τὴν ἐπανάσταση ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης κ' ἐπίασε νὰ συνάξῃ στρατὸ, ὁ Κιρτζαλῆς τοῦ πήγε κάμποσους δικούς του ληστειάνταρες. Αὐτοὶ δὲν καταλαβαίνανε τί σκόπευε νὰ κάνῃ ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία, μὰ, μιὰ

(*) Μέγας ρώσος ποιητής, ὁ Βύρων τῆς Ρωσίας,

ποὺ θέλανε πλιάτσικο, τοὺς τράβαγε ὁ πόλεμος, ἀδιάφορο ποῖον θά ξεγυμνώνανε τὸν Τούρκο ἢ τὸν Μολδοβλαχό.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης εἶτανε παλληκάρι, μὰ τοῦ λείπανε οἱ ἄλλες χάρες ποὺ χρειάζόντουσαν γιὰ νὰ θγάλῃ πέρα τὸ μεγάλο κίνημα ποὺχε καταπιαστεί μετὶ τὴν θέρμη καὶ χωρὶς νὰ τὸ καλομετρήσῃ. Δὲν ἤξευρε νὰ κυβερνήσῃ τοὺς ἄντρες ποὺχε στὶς προσταγές του· αὐτοὶ μῆτε τὸν σεβόντουσαν μῆτε τὸν μπιστεύονταν. Ὑστερα ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Δραγατσανίου, ποὺ στάθηκε τόσο ἄτυχη γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, γιατί σ' αὐτὴν χάθηκε τάνθος τῆς Ἑλληνικῆς νειότης, ὁ Γιωργάκης Ὁλύμπιος τὸν συμβούλεψε νὰ τραβηχτῇ, καὶ στὴ θέση του στάθηκε αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ὁ Ὑψηλάντης τράβηξε κατὰ τὰ Αὐστριακὰ σύνορα, ἀπ' ὅπου ἀναθεμάτιζε αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, λέγοντάς τους ἀνανδρους, παλιανθρώπους, μπουλουκὶ ἀκυβέρνητο.

Αὐτοὶ οἱ ἀνὰνδρὸι κ' οἱ παλιανθρώποι χαθήκανε οἱ πῶς πολλοὶ κάτω ἀπ' τοὺς τοίχους τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Σέκου ἢ στὶς ὀχτιές τοῦ Προύτου, ὕστερ' ἀπὸ λυσσασμένο πάλεμα μαζί με δόχτρο δέκα φορές πειρὸ πολὺν.

Ὁ Κιρτζαλῆς θρῖσκότανε στὸ σῶμα τοῦ Γιώργη Κατακουζηνοῦ, ποὺ εἶτανε κι' αὐτὸς σὰν τὸν Ὑψηλάντη.

Τὴ μάχη ποὺγινε στὸ Σκουλένι θαρρῶ πῶς δὲν τὴ περίγραψε κανένας μ' ὅλα τῆς τὰ ἄγρια καθέκαστα. Βάλτε μετὶ τοῦ σᾶς ἑφτακόσους νοματέους, Ἀρβανίτες, Ρωμιούς, Βούλγαρους κι' ἄλλες φυλές, ποὺ νὰ μὴν ἔχουν ἰδέα ἀπὸ πόλεμο, νὰ ὀπισθοχωροῦνε μπροστὰ σὲ πέντε χιλιάδες τούρκικη καθαλαρία. Αὐτὸ τὸ σῶμα στριμώχτηκε κοντὰ στὴν ἀκροποταμιὰ τοῦ Προύτου, ἔχοντας μοναχὰ δυὸ μικρὰ κανόνια, ποὺ τὰ βρήκανε στὸ Γιάσι, μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ Ὁσπαδάρου, καὶ ποὺ τάχανε γιὰ νὰ τὸν χαιρετίζουνε κεῖνα τὰ χρόνια σὰν πῆγαινε νὰ καθίσῃ στὸ ἐπίσημο τραπέζι. Οἱ Τούρκοι θά χρησιμοποιούσανε μετὰ χαριστήρη τὰ κανόνια τους, μὰ δὲν τολμούσανε χωρὶς τὴν ἄδεια τῆς ρούσικης κυβέρνησης, γιατί οἱ μπόμπες θά φτάνανε σίγουρα τὴ δική μας ἀκροποταμιὰ. Ὁ ἀξιωματικὸς ποὺ εἶτανε διευθυντὴς τῆς καραντίνης, κ' εἶχε σὰν πάντα χρόνια στὴν ὑπηρεσία, δὲν εἶχε ἀκούσει ποτὲ νὰ σφυρίζῃ σφαῖρα στ' αὐτιά του, μὰ τώρα τὸν ἀξίωσε ὁ θεὸς καὶ τὴν ἀκουσε. Ὁ γεροκαρδαβανᾶς θύ-

μωσε καὶ τάβαλε μετὶ τὸν ὑπολοχαγὸ ἐνὸς συρτάγματος ποὺ θρῖσκότανε σὲ κεῖνο τὸ μέρος. Κι' ὁ ὑπολοχαγός, μὴ ξαίροντας τί νὰ κάνῃ, ἔτρεξε στὸν ποταμὸ, καὶ θλέποντας τὴν ἀντικρυνὴ ὀχτιά τοὺς τούρκους καθαλλάρηδες, τοὺς λεγόμενους. Ντελημπασῆδες, τοὺς φοβέριζε κουνώντας τὸ δάχτυλό του. Οἱ Ντελημπασῆδες, σὰν εἶδαν αὐτὸ τὸ σημεῖο, τὸ βάλανε στὴν τρεχάλα κι' ὅπου φύγει—φύγει, κι' ἀποπίσω τους ἀκολούθησε ὁλος ὁ τούρκικος στρατός. Ὁ ὑπολοχαγὸς ποὺ ἔκανε τὸ νόημα μετὶ τὸ δάχτυλο λεγότανε Χαρτσέσκου. Δὲν ξαίρω τί ἀπόγεινε.

Ὡστόσο, τὴν ἄλλη μέρα οἱ Τούρκοι πέρασαν ἀπάνω στοὺς Φιλικούς. Ἐπειδὴ δὲν ἀποκοτοῦσαν νὰ ρίξουνε μῆτε μπόμπες, μῆτε τοπούζια, ἀποφασίσανε νὰ πολεμήσουνε ἀπὸ κοντὰ, μετὶ τὸ σπαθὶ καὶ μετὶ τὴ μπαγιονέττα, ποὺ δὲν τὸ πολυσυνειθίζανε. Ἡ μάχη στάθηκε φοβερὴ καὶ πεισμωνμένη. Σφαζόντανε μετὰ γαταγάνια. Πολλοὶ Τούρκοι εἶχανε λάνσες (*), ποὺ ὡς τὰ τώρα δὲν τίς εἶχανε μεταχειριστεῖ. Οἱ ἄντρες ποὺ εἶτανε γύρω στὸ Νεκράσοφ πολεμήσανε σὰν λεοντάρια, κι' οὔτε σαλέψανε ἀπ' τὸν τόπο τους. Οἱ Φιλικοὶ, μετὶ τὴν ἄδεια τοῦ αὐτοκράτορά μας, εἶχανε τὸ δικαίωμα νὰ περάσουνε τὸ ποτάμι καὶ νὰ ταμπουρωθοῦνε στὴν καραντίνα, καὶ γιὰ τοῦτο ἀρχίσανε νὰ περᾶνε τὸ ποτάμι. Τελευταῖοι ἀπομείνανε ἀπάνω στὸ τούρκικο χῶμα ὁ Κοντογόννης κι' ὁ Σοφιανός. Ὁ Σοφιανὸς σκοτώθηκε. Ὁ Κοντογόννης, ἀνθρωπὸς σωματώδης, λαβώθηκε στὴν κοιλιὰ. Μετὰ τὸν χέρι σήκωσε τότες τὸ σπαθὶ καὶ μετὰ τὸ ἄρπαξε τὴ λάνσα ποὺ τοῦχε μὴν στα σωθικά, καὶ μπήχγοντάς τηνε ὁ ἴδιος πειρὸ θαθεία, μπόρεσε ἔτσι κ' ἔφταξε μετὶ τὸ σπαθὶ τοῦ ἐχτρώ του, καὶ μαζί κ' οἱ δυὸ κυλιστήκανε στὸ χῶμα.

Τετέλεσται. Οἱ Τούρκοι νίκησαν. Ἡ Βολδοβλαχία ξεκαθαρίστηκε. Καμμιὰ ἑξακοσαριά ἀρναούτες σκορπίσανε στὴ Βεσσαράβια, καὶ ζήσανε ὅπως μπορέσανε, χωρὶς νὰ κάνουν φασαρίες. Τοὺς ἔδωλε κανένας μέσα στοὺς καφενέδες μετὰ μακρὰ τσιμπούκια τους, νὰ πίνουνε τούρκικο καφέ μέσα σὲ κάτι μικρὰ τάσια. Οἱ κεντημένες κάπες τους καὶ τὰ τσαρούχια τους εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ παλιόνουνε, μὰ στὸ κεφάλι εἶτανε πάντα στραβά ἢ σκούφια καὶ τὰ γαταγάνια κ' οἱ μπιστόλες φαινόντανε ἀκόμα χωμένες στὰ φαρδεῖα ζουνάρια. Κανένας δὲν εἶχε παράπονο ἀπὸ δαύτους. Μῆτε μποροῦσε κανένας νὰ ὑπο-

(*) δόρατα

πευθῇ πῶς αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ φουκαράδες εἶτανε οἱ φημισμένοι κλέφτες τῆς Μολδοβλαχίας, οἱ συντρόφοι τοῦ φοβεροῦ Κιρτζαλῆ, ποὺ κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος θρῖσκότανε ἀνάμεσά τους.

Τῶμαθε ὁ πασᾶς ποὺχε τὸ κονάκι του στὸ Γιάσι, κ' ἔστειλε καὶ ζήτησε ἀπ' τὴν ρούσικη κυβέρνηση νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸ λήσταρχο, σύμφωνα μετὰ τὴ συνθήκη. Ἡ ἀστυνομία ἀρχισε νὰ ψάχνῃ. Μαθεύτηκε πῶς ὁ Κιρτζαλῆς θρῖσκότανε στὸ Κισινὼφ. Πῆγαν καὶ τὸν πιάσανε στὸ σπῖτι ἐνοῦς καλόγερου, τὸ βράδυ, καὶ ποὺ δειπνοῦσε, μαζί μ' ἄλλους ἑφτὰ σύντροφους. Τὸν βάλανε στὴ φυλακὴ. Δὲν ἔκρυψε τὴν ἀλήθεια, μὰ μολόγγε πῶς εἶναι ὁ Κιρτζαλῆς.

Ὡστόσο, εἶπε: «Ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ πέρασα τὸ ποτάμι, δὲν πείραξα τρίχα ἀπ' τὸ κεφάλι κανενός, δὲ λογόφερα μῆτε μετὰ τὸν πειρὸ παραπεταμένο γύφτο. Ἐγὼ εἶμαι ληστής γιὰ τοὺς Τούρκους, γιὰ τοὺς Μολδαυούς, γιὰ τοὺς Βλάχους, μὰ γιὰ τοὺς Ρούσσους εἶμαι μουσαφίρης. Τότες π' ἀπόμεινε ὁ Σοφιανὸς δίχως πολεμοφόδια, ἦρτε σ' ἐμᾶς, στὴν καραντίνα, μαζεύοντας ἀπ' τοὺς πληρωμένους ὅτι εὕρισκε, κουμπιά, καρφιά, ἀλυσίδες καὶ μανίκια ἀπὸ γαταγάνια. Γιὰ τὰ τελευταῖα βόλια τοῦδῶσα εἰκοσι μπεσλίκια κ' ἔμεινα ἀπένταρος. Ὁ Θεὸς ξέρει πῶς ἐγώ, ὁ Κιρτζαλῆς, ζοῦσα μετὰ λημοσύνη! Γιατὶ τὸ λοιπὸν οἱ Ρούσσοι θέλουνε νὰ με παραδώσουνε στοὺς ὀχτροὺς μου!»

Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπε καὶ σάπασε, περιμένοντας τί τοῦγραφε τὸ ριζικό του. Μὰ δὲν περίμενε πολὺ. Ἡ ρούσικη κυβέρνηση κρίνοντας πῶς ὁ πασᾶς εἶχε δίκιο, πρόσταξε νὰ στείλουνε στὸ Γιάσι τὸν Κιρτζαλῆ.

Κάποιος ποὺ εἶτανε κεῖνα τὰ χρόνια νέος κι' ἄγνωστος ὑπάλληλος στὸ δημόσιο, καὶ ποὺ τώρα ἔχει μεγάλῃ θέσῃ, παλληκάρι καὶ ἔξυπνος, μὲν ἐξιστόρησε πῶς τὸν βγάλανε ἀπὸ τὴ φυλακὴ.

Στὴν αὐλὴ στεκότανε ἡ καρούτσα τῆς πόστας. Καρούτσες λέγανε σ' αὐτὰ τὰ μέρη κάτι ταλίκες στὶς ὁποῖες ἀτὰ μέρη γιὰ ὀχτὼ ψωροάλογα, κόμα ζεύανε ἕξ γιὰ ὀχτὼ ψωροάλογα, πρὸ λίγα χρόνια. Σ' ἕνα ἀπὸ δαῦτα πρὸ λίγα χρόνια Μολδοβλαχὸς μετὰ καθαλλέκουε κάποιος Μολδοβλαχὸς μετὰ μακρὰ μουστάκια καὶ μ' ἕνα καλπάκι ἀπὸ προβιά, κι' ὁλοένα ξεφώνιζε χτυπώντας τ' ἄλογα μετὰ τὸ καμουτσὶ καὶ πῶντας τ' ἄλογα στὰ τέσσερα. Ἄν κεῖνα πιλαλοῦσανε στὰ τέσσερα. Ἄν τυχὸν στὸ δρόμο κουραζότανε κανένα ἀπὸ δαῦτα, τὸ ξέζευε βλαστημώντας καὶ τᾶφηνε στὴν τύχη του, καταμεσῆς στὸ δρόμο, γιατί εἶτανε σίγουρος πῶς γυρίζοντας πίσω θά τῶθρισκε νὰ βοσκά

ἄξεγνοιαστο στὸ ἴδιο μέρος μέσα στὴν καταπράσινη στέππα. Πολλὲς φορές ἡ ταλίκα ἔφρευε μετὰ ὀχτὼ ἄλογα κ' ἔφτανε στὸν ἄλλο σταθμὸ μονάχα μετὰ δυὸ. Ἔτσι εἶτανε πρὸ δέκα χρόνια. Τώρα ὅμως ποὺ ἐγινε ρούσικη ἡ Βεσσαράβια ἔχουνε τὰ ρούσικα χάμουρα καὶ τίς ρούσικες τελέγκες.

Μιά τέτοια καρότσα λοιπὸν στεκότανε στὴν αὐλὴ τῆς φυλακῆς μιὰ μέρα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1821. Ὁλόγουρτά της εἶχανε μαζευτεῖ Ἑβραῖτες μετὰ μακρὰ μανίκια καὶ μετὰ τίς παντόφλες, ἀρναούτηδες μετὰ κουρελιασμένα ρούχα, καλοφτιασμένες Μολδοβλάχες μετὰ μαῦρα μάτια σηκώνοντας τὰ μωρά τους. Οἱ ἄνδρες καθόντανε ἀμίλητοι καὶ κατσοφιασμένοι, οἱ γυναῖκες ἀλαλλιασμένες περιμένανε ἀνυπόμονα νὰ δοῦνε τὸ ληστή.

Τέλος ἀνοῖξε ἡ αὐλόπορτα καὶ βγήκανε δυὸ τρεῖς ἀξιωματικοὶ τῆς ἀστυνομίας ἀπὸ πίσω τους ἐρχόντανε δυὸ στρατιῶτες ἔχοντας στὴ μέση τὸν Κιρτζαλῆ ἀλυσσοδεμένο. Φαινόντανε ὡς τριάντα χρονῶ τὸ μελαχροινὸ του πρόσωπο εἶτανε ἀντρείκιο καὶ κανονικό. Ψηλός, πλατύστηθος, φαινόντανε ἀνθρωπὸς πολὺ χεροδύναμος. Στὸ κεφάλι φόραγε στραβά ἕνα παρδαλὸ σαρίκι, καὶ στὴ μέση του ἕνα πλατὺ ζουνάρι. Φόραγε ἀπάνω νταλμὰ ἀπὸ χοντρὸ μαδὺ πανί, καὶ κάτω μιὰ κοντὴ φουστανέλλα κι' ὁμορφα τσαρούχια στὰ ποδάρια. Ἡ ὄψη του εἶτανε ἥσυχη καὶ περίφανη.

Ἐνα κατακόκκινο γεροντάκι μετὰ θωριασμένη στολὴ ποὺ κρεμόντανε ἀπάνω τῆς τρία κουμπιά, κόλλησε τὰ θαμπὰ ματογυῖα του στὴν μύτη του, κόκκινη σὰν τομάτα, ξεδίπλωσε ἕνα χαρτί κι' ἀρχισε νὰ διαβάξῃ γκίρ-γκίρ-γκίρ σὲ μολδαυικὴ γλῶσσα. Κάθε τόσο ἔρριχνε καὶ καμμιὰ ματιά περιφρονητικὴ στὸ δεμένο Κιρτζαλῆ, ποὺ γιὰ δαῦτον εἶτανε κατὰ τὰ φαινόμενα κεῖνο τὸ χαρτί. Ὁ Κιρτζαλῆς τὸν ἀκούγε μετὰ προσοχὴ. Ὁ γέρος τελείωσε τὸ διάβασμα, καὶ μετὰ δυνατὴ φωνὴ εἶπε στὸν κόσμο νὰ φύγῃ ἀπὸ κεῖ, κ' ὕστερα φέρανε τὴν καρότσα. Ὁ Κιρτζαλῆς τότε γύρισε κ' εἶπε στὸ γέρο λίγα λόγια στὰ μολδαυικά· ἡ φωνὴ του ἔτρεψε, ἡ ὄψη του ἄλλαξε, τὸν πήρανε τὰ δάκρυα κ' ἔπεσε στὰ ποδάρια τοῦ γέρου κ' οἱ ἀλυσίδες βροντήσανε. Ὁ γέρος πετάχτηκε τρομασμένος κ' οἱ στρατιῶτες θελήσανε νὰ σηκώσουνε τὸν Κιρτζαλῆ. Μὰ κεῖνος σηκώθηκε μονάχος του, πήρε στὰ χέρια του τίς ἀλυσίδες, καὶ τράβηξε κατὰ τὴν καρότσα φωνάζον-

τας: "Αϊντε! Έγας χωροφύλακας κάθισε πλάγι του, ο άραμπιτζής χτύπησε το καμουτσί του, κ' ή καρούτσα ξεκίνησε.

— Τί σάς είπε ο Κιρτζαλής; ρώτησε τον άστυνόμο, ο νέος υπάλληλος που άνάφερα παραπάνω.

— Με παρακάλεσε, απάντησε γελώντας ο γέρος, να φροντίσω για τη γυναίκα του και για το παιδί του που βρίσκονται σ' ένα βουλγάρικο χωριό κοντά στην Κίλια. Φοβάται μὴν πάθουν τίποτα εξ αίτίας του. Άμυαλος κόσμος.

Αυτά που μου διηγήθηκε, εκείνος ο νέος, για το ληστή με συγκίνησανε πολύ. Για κάμποσο καιρό δεν έμαθα τί είχε απογίνει. Όπου, ύστερα από χρόνια, έτυχε νάνταμώσουμε με το παλληκάρι, τον υπάλληλο. Θυμηθήκαμε τα παλιά μας.

— Και τί νέα ξαίρεις για το φίλο σου τον Κιρτζαλή; τον ρώτησα. Δεν ξέρεις τί απόγινε;

— Πώς δε ξαίρω; μου απάντησε, και μούπε την ιστορία ταύτη;

«Σάν τον φέρανε τον Κιρτζαλή στο Γιάσι, τον παρουσίασανε μπροστά στον πασά, και κείνος τον έκρινε και τον καταδίκασε να παλουκωθῇ. Μά έπειδής οι Τούρκοι είχανε μπαϊράμι, ρίξανε παραπίσω τη μέρα που θά τον παλουκώνανε. Για την ώρα, τον βάλανε στη φυλακή.

Τον φυλάγανε έφτά τούρκοι, άνθρωποι άπλοι και κατά θάθος κ' αυτοί ληστές καν τον Κιρτζαλή. Του κάνανε μεγάλη περιποίηση και άφουγκραζόντανε τα λόγια του σαν θαγγέλια, που ξιστορούσε τις παλληκαρχιές του και τον θαύμαζε θλη ή Ανατολή. Σιγά-σιγά τους γήτευε, ολοένα και τους μαγνήτιζε, ως που τους έκανε και νερό να πίνουνε στόνομά του. Μιά μέρα τους λέγει ο Κιρτζαλής.

— Αδέρφια, σιμώνει ή ύστερή μου ώρα. Κανένας δεν μπορεί να ξεφύγη απ' το γρατό του. Γλήγορα θά χωριστούμε, και για τοῦτο θέλω κ' εγώ να σάς αφήσω κατίτις για να με θυμώσατε.

Οι Τούρκοι ακούγανε με τεντωμένα τ' αυτιά.

— Αδέρφια, ξανάπε ο Κιρτζαλής, έδω και τρία χρόνια, τότες που είχαμε συντροφιαστή με το Μιχαλάκη, χώσαμε στο βουνό, κοντά στο Γιάσι, ένα κανάλι φλουριά. Κατά που πάμε, δε θά τα αξιωθώ μήτε εγώ, μήτε αυτός. Τυχερό σας είτανε, πάρτε τα έσεις και μοιράστε τα σαν αδέρφια.

Οι Τούρκοι λίγο έλειψε να τρελλα-

θούν. Άρχισανε να συζητούν πώς να θρουνε το μέρος πουτανε χωμένος ο θησαυρός. Συλλογιστήκανε, συλλογιστήκανε και τέλος αποφάσισανε να πάρουνε για πιλότο τον ίδιο τον Κιρτζαλή.

Σά νύχτωσε, οι Τούρκοι ξεκλειδώσανε τις άλυσσιδες απ' τα ποδάρια του ληστή, δέσανε με σκοινιά τα χέρια του και τραβήξανε από την πολιτεία κατά τη στέππα.

Ο Κιρτζαλής περπάτηξε κάμποσο, περνώντας από τη μιιά τούμπα (*) στην άλλη.

Τέλος, ο Κιρτζαλής στάθηκε κοντά σε μιιά μεγάλη πλάκα, μέτρησε δώδεκα αντίμια (θήματα) κατά το μέρος του ήλιου, χτύπησε το ποδάρι του καταγής κ' είπε «έδω χάμου!».

Οι Τούρκοι πήρανε τα μέτρα τους: Οι τέσσερι από δαύτους θάλανε τα γιαταγάνια τους, κ' άρχινήσανε να σκάθουνε το χώμα. Οι άλλοι τρεις άπομείνανε όρθιοι και φυλάγανε τον Κιρτζαλή. Εκείνος κάθησε σε μιιά πέτρα και κοίταζε αὐτονούς που σκάθανε.

— Ε! αϊντε λοιπόν, κάνουνε γλήγορα! τάθρατε; τους ρώταγε.

— Ακόμα! τάπαντούσανε οι Τούρκοι, και τους περίκυε ο ιδρώτας.

Ο Κιρτζαλής άρχισε να χάνη την ύπομονή του.

— Μωρέ άνθρωποι! μηδὲ να σκάψουνε δε ξέρουνε. Εγώ, ίσαμε να παίξω το μάτι σας, θά τελείωνα. Μωρέ παιδιά, λῦστε μου τα χέρια και δώστε μου ένα γιαταγάνι.

Τέλος έγεινε αυτό πουθελε: ήτανε λεύτερος κ' άρματωμένος. Άραγε τί να γύριζε μέσα στο κεφάλι του! Έπιασε να σκάφτη γλήγορα γλήγορα, κ' οι Τούρκοι τον βοηθούσανε. Άξαφνα έχωσε το γιαταγάνι του στην κοιλιά ενός απ' τους τζανταρμάδες (χωροφύλακες) και χωρίς να το τραβήξη πίσω, άρπαξε τα δυο πιστόλια απ' το σελάχι του.

Οι άλλοι έξη, θλέποντας τον Κιρτζαλή άρματωμένο, το θάλανε στα τέσσερα.

Σήμερα ο Κιρτζαλής έχει τρομοκρατήσει την περιφέρεια ένα γύρω στο Γιάσι. Δεν είναι πολὺς καιρός που μύνησε του Όσποδάρου γυρεύοντάς του 5000 φλουριά, και φοβερίζοντάς τον πώς αν τυχόν δεν τα στείλῃ, θά κάψῃ το Γιάσι, πώς θά πιάσῃ τον ίδιον τον Όσποδάρου. Τα φλουριά του τα μετρήσαγε σωστά πέντε χιλιάδες.

Ε! Πώς σάς φαίνεται ο Κιρτζαλής;

Παράφραση Φ. Κ.

(*) Ύψωμα

ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Η ΚΥΡΑ ΛΕΝΗ

Άπο τα χρόνια που ήταν νειά
την ξέρανε την κυρά Λένη
στη φτωχική της γειτονιά
που κάθε μέρα ξενοπλένει.

Έχει κι' αυτή μιάν ιστορία
συνηθισμένη θλιβερή
και σ' όποιαν βρή την λέει κυρία
αρχίζοντας «πάν οι καιροί.

Πούχα και γό κ' είμουνα κάμ! !
άλλά τ' άντρός μου το μεθύσι...
της γειτονιάς το κακό μάτι...
— Μέρα καλή δε θά γυρίσει—

Χορή σιδόν ψωμά, χορή στο χάσαπῃ
τα δαχτυλίδια στο σαράφι...
ξελόγιασε το γυό ή άγάπη...
— Η κόρη άπόμεινε στο ράφι.

Κι' όλημερίς πλένω να ζήσω
—ζωή κακιά τυραγνισμένη
στη σκάφη όμπερδ θά ξεψυχίσω...
— Η κυρά Λένη κλέει και πλένει—

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΛΚΑΛΛΑΣ

ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ

Βουβό μεσ' στην αλή μου το πηγάδι
[σιέκει
ένas κισσός λυπητεῖ το περζίζωνει
αχός κανένas δεν ταράζει τη σιγή του
κανένas του σπιτιῦ κονιά του δε
[σιμῶνῃ...

Της όήμias μέσα τον φωνιάζοντε τα
[φρίδια
σ' τις σκοτεινές του τρύπες τις άρα-
[χμιασμένες
συντρίμματα ζωής σκεπίζει γύρω ή
[μούσκλια
παλῆς ταφόπετρες σ' τα βάρη του
[θαμμένες...

Κι' αχτίδας δε γλυσιζαίε βαθιά του
[χαμογέλιο
κλείνει τη νύχτα ολάκερη μεσ' στην
[καρδιά του
....Του στοχασμού μου ανίλαλο να
[βρω σιμώνῃ
και πνίγεται ή φωνή μου σ' ανήλια
[βαθειά του!..

ΠΕΤΡΟΣ ΚΙΣΣΟΣ

έντε μήνες βρισκόταν στο κρεβάτι ο μπάρμπα Γιώργης· μιιά βαρειά άρρώστεια δεν τον άφηνε ούτε μιιά μέρα ν' άνασηκωθῇ λιγάκι. Γύριζε δεξιά, άριστερά το κεφάλι του στο μαξιλάρι κι' όλο και παραπονιόταν. Όλο του κορμί τον πονούσε, τα κόκκαλά του τρίζανε σε κάθε στριφογύρισμά του κι' ένας βήχας του συγκλονίζε τα σωθικά. Πέντε ολάκερους μήνες ή γυναίκα του ή κυρά Ρήνη, μονάχα αυτή ήξερε το τί τραβούσε. Καιρό και καιρό είχε να ιδῇ λεφτά απ' τα χέρια του και ήτανε άναγκασμένη να τον περιποιείται, να του έχη το καλό φαί και τα φάρμακα. Παιδιά δεν είχανε και τώρα ή έλλειψή τους ήταν ολοφάνερη. Δούλευε ή δόλια απ' το πρωί ως το βράδι και πολλές φορές και τη νύχτα με το φῶς. Τα χωράφια, τ' άμπέλια, όλο ρήμαζαν από τον καιρό που άντροικό χέρι είχε να τα όργωση και να τα κλαδέψῃ. Μά σιγά, σιγά ή άνάγκη τους έκανε να τα πουλήσουν ένα, ένα κι' έτσι τώρα τους έμεινε μονάχα το σπιτάκι που καθόντουσαν με το μικρό του κῆπο. Όλα τάλλα τα φάγανε τα φάρμακα, ο γιατρός και ή συντήρηση του άρρωστου.

Τί να σου κάνῃ ή δόλια ή κυρά Ρήνη· μιιά γυναίκα ήταν! Δούλευε όπου μπορούσε, ύφαινε στόν άργαλιό για να πουλάῃ στόν έμπορα που έρχόταν από τη χώρα, μα πάλι δεν έβγαине πέρα. Οι έμποροι δεν καλοπλήρωναν τα ύφαντά, γιατί έλεγαν ότι δεν πουλιοῦνται πια κι' έτσι της έπαιρναν με λίγα ψωροτάλληρα αυτά, που με τόσους κόπους ύφαινε... Υστερα και οι χωριάτες δεν έδιναν πολλά λεφτά για τις δουλιές γιατί κι' αυτοί ήσανε φτωχοί άνθρωποι· άμα πλήρωναν παραπάνω θάκοβαν το ψωμί των παιδιών τους.

— Δύστυχα χρόνια ζοῦμε, έλεγε πολλές φορές ή κυρά Ρήνη· είχαμε πρώτα λίγα λεφτά, λίγες άσημένιες δραχμού-

χες, μα ήτανε γερά λεφτά· τί τα θέλετε... τώρα παίρνεις πιό πολλά λεφτά, μα δεν αξίζουν τίποτα, είν' ένας σωρός από παλιόχρoτα.

Πολλές βραδιές, ένῳ ο μπάρμπα Γιώργης στο κρεβάτι του κοιμώταν ήσυχος, σταματοῦσε για μιιά στιγμή τη δουλιά της και βυθίζεταν σε σκέψεις. Ρίχνοντας μιιά ματιά στο μακρό δρόμο της ζωής της έβλεπε να ζωντανεύουνε μπροστά της όλα τα βάσανα που πέρασε, τα μαρτύρια που τραβήξε από τον άντρα της και τα πεθερικά της.

Η πεθερά της, Θεός σ'χωρσ' την ψυχή της, ήτανε γι' αυτή τώρα μιιά σκληρή άνάμνηση, γιατί πέρασε στη ζωή της σαν τύραννος και δεν την άφησε να χαρῇ γα νιάτα της. Η πεθερά της απ' τη μιιά μεριά κι' ο άντρας της απ' την άλλη, της είχανε μαυρίσει την καρδιά. Τί τους έκανε; Αυτή τους ήταν πάντοτε ύποταχτική.

Στα νιάτα της ήταν όμορφη κοπέλα, μα οι γονιοί της ήτανε φτωχοί,

απ' τους πιό φτωχούς του χωριού. Άπό την άλλη μεριά ο άντρας της ήταν από τους πρώτους του χωριού· πλούτη, σόι και άρχοντηλιά. Ήταν όμως πολὺ άσημος και κατρινιάρης. Καθώς λέγανε ήταν και μεγάλος πολὺ στην ήλικία, όταν πήρε τη Ρηνούλα. Άπό νιός ήταν και φιλάστενος και γκρινιάρης.

Η πεθερά της φαγώθηκε ίσαμε να την κάνῃ νύφη, μα από κεί και πέρα σιγά, σιγά άλλαξε φάτσα· βάλθηκε να καταστρέψῃ την εὐτυχία του γυιού της, που μονάχη της την είχε δημιουργήσει. Μιιά μανία για γκροέμισμα ενός ολοκλήρου έργου πιάνει πολλές φορές τους άνηρόπους, ενός έργου που με χίλιους κόπους καταφέρνουν οι ίδιοι να το φτάσουνε σ' ένα ὕψος. Ίσως τέτιος ήταν κι' ο χαρακτήρας της γοῆας. Άπό τότε ή Ρηνιώ, όπως συνήθιζε να τη λέῃ ή πεθερά της, αντίθετα στο γιό της που τη φώναζε Ρηνούλα, δεν είδε μιιά καλή μέρα. Ο άντρας της της

Γυρνώντας πίσω της αντίκρουσε δυο φωτεινά μάτια.

έκανε σκηνές, γιατί η πεθερά της δεν έπανε να του βάζει λόγια. «Τη βλέπεις; Στολίζεται, φτιάχνεται, δημοφοντύνεται. Κουντεντέ, δεν καταλαβαίνεις; Για ποιόν νομίζεις ότι τα κάνει; Για σέ-νανε;» «Αχ, δεν καταλαβαίνεις. Σὺ εἶσαι ἄσκημος, κιτριναρός καὶ δὲν τῆς ἀρέ-σεις. Γιατί νομίζεις σὲ πῆρε; Για τὰ λεφτά σου, νὰ καλοπερνᾷ, καὶ νὰ ἔχη τὸ φίλο τῆς!» Κεῖνος τὰ πίστευε καὶ ἐρεθισμένος, φεύγοντας ἀπὸ τῆς μάνας του, γύριζε σπῆτι του καὶ ἄρχιζε τὶς βροσιές στὰ καλά καθούμενα. Ἡ Ρήνη προσπαθοῦσε νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸ κεφάλι, νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ὅλα εἶναι ψέμματα, μὰ κεῖνος ποὺ νὰ νοιώσῃ τίποτα.

Ἐνα καιρὸ τὸν κατάφερε νὰ μὴ πηγαίνῃ στὴς πεθερᾶς τῆς καὶ ἔτσι ζοῦσαν ἥσυχα. Κεῖνος ὁρκίστηκε ὅτι δὲ θὰ ξαναπατήσῃ στὸ σπῆτι τῆς μάνας του, ἀφοῦ ἔβλεπε ὁλοφάνερα ὅτι δὲν ἤθελε τὸ καλὸ του. Μὰ ἡ γοργὰ δὲ μπορούσε νὰ ζήσῃ ἥσυχη. Μία μέρα κίνησε καὶ τὸν βοήκε στὸ καφενεῖο καὶ ἄρχισε νὰ τοῦ κλαίγεται, «Παιδάκι μου, γίόκα μου, χουστό μου παιδί, γιατί πιά δὲν πονεῖς τὴ μάνα σου; Τί κακὸ σοῦ ἔκανα ἢ δόλια; Δὲν εἶμαι θηρίο, οὔτε κακούργα γιὰ νὰ μὴν ἔρ-χεσαι πιά νὰ με ἰδῇς. Ἐγὼ καὶ ἄν εἶπα τίποτα, γιὰ τὸ καλὸ σου τὸ εἶπα, γιὰ νὰ προφυλαχῇς.»

Ὁ γέρο Νικόλας, ὁ πατέρας του, τοῦ ρίχτηκε καὶ αὐτὸς γιὰ καλὰ καὶ ἔ-τσι τὴν ἄλλη μέρα πέρασε ἀπ' τὸ σπῆ-τι τῆς μάνας του γιὰ λίγη ὥρα. Σιγὰ, σιγὰ ἄρχισε νὰ πηγαίνῃ ὅπως ποῦτα καὶ ἡ συχνὴ συντροφιά τῆς γοργᾶς τοῦ γύρισε πάλι τὸ μυαλό...

Αὐτὰ τὰ βάρη τῆς συλλογιζόταν τὰ ἀτέλειωτα βράδια ἢ Ρήνη, σταμα-τώντας κάποτε, κάποτε τὸ πέταμα τῆς σαίτας τ' ἀργαλειοῦ...

Τούτη τὴ βραδιά ἔκανε τσουχερό κρούο ἦταν Φλεβάρης καὶ ἔροιχνε ὅξω χιονόνερο. Ὁ μπάρμπα Γιώργης ἦτανε λιγάκι καλύτερα καὶ ἀπὸ νωρὶς εἶχε ἀνασηκωθῇ στὸ κρεβάτι του. Ἦταν καλὰ κουκουλωμένος με φλο-κάτες καὶ μπόλια χράμα, μὰ ἔνοιωθε σύγκρουα στὸ κορμί του.

— Λὲν ἑσπλύνεσαι καλύτερα, τοῦ εἶπε ἡ γυναίκα του. Θὰ ξεσταθῇς καὶ δὲ θὰ κουνῶνς.

— Καλὸ θὰ ἦτανε νᾶχαμε λίγη φω-τιά, εἶπε στὴν κυρὰ Ρήνη ὁ ἄντρας τῆς, ποὺ κείνη τὴν ὥρα στὴν κουζίνα ἐτοίμαζε τὴ βραδυνὴ σούπα. Ἐνᾶς βήχας δυνατὸς τὸν ἔκανε νὰ σεισθῇ σύγκορμος κείνη τὴ στιγμή.

— Ναί, μὰ δὲ ἔχομε ξύλα ποῦ νὰ τὰ βοῶ;

— Νά, δὲν πετιέσαι στὸ δάσος νὰ μαζέψῃς λίγα, στὸ κτήμα τοῦ γέρο Ζήση....

— Τέτοια ὥρα, εἶσαι στὰ καλά σου; Σκοτεινᾶσε πιά, τ' ἀποκριθῆκε κείνη.

— Πήγαινε γιατί κουνῶνω, τῆς εἶπε με τραγιὰ φωνὴ ὁ ἄντρας τῆς. Ἡ κυρὰ Ρήνη δὲν ξανάπε τίποτα· κουκούλωσε τὸ κεφάλι τῆς με ἓνα σάλι, ἔσφιξε στοὺς ὤμους ἓνα μποξὰ καὶ τράβηξε στὴν πόρτα. Μόλις ἄνοιξε ὁ-λόκληρο τὸ δωμάτιο πᾶγωσε καὶ λίγο ἔλειψε νὰ σβύσῃ ἀπ' τὸν ἄνεμο ἢ λά-μπα. Βγήκε ὅξω, τράβηξε πίσω τῆς τὴν πόρτα μ' ἓνα κίνημα κουρασμένο καὶ πῆρε τὸ στενὸ δρομάκι. Τὰ δόν-τια τῆς χτυποῦσανε δυνατὰ καὶ ἡ καρ-διά τῆς πῆγαινε νὰ σπάσῃ. Τὸς χτύπους. Ντρεπόταν νὰ πᾶ νὰ ζητή-σῃ ξύλα ἀπὸ τὸ γέρο Ζήση, γιατί πολ-λὲς φορὲς μέχρι τώρα εἶχε χτυπήσῃ τὴν πόρτα του. Καλὸς ἄνθρωπος ἦ-τανε καὶ θὰ τὴς ἔδινε πάλι μ' ὅλη του τὴν καρδιά, μὰ μπορεῖ νὰ εἶχε βαρε-θῇ πιά. Γι' αὐτὸ τράβηξε γοργὰ ἓνα μονοπάτι ποὺ ἔβγαζε στὴ ρεματιά καὶ κεῖθε θὰ μάζωνε ὅσα μπορούσε.

Γύρω τῆς ἀπλωνόταν ἡ σκοτεινιά, μ' αὐτὴ συνηθισμένη σὲ τέτια δουλειὰ δὲ δυσκολευότανε νὰ βροῖσκῃ μικρὰ κλαδάκια καὶ νὰ τὰ σπάῃ. Ἦταν ὅλο πεῦκα καὶ ἔτσι σποῦσαν εὐκόλα τὰ κλαδάκια μὰ μετὰ τὸ κάθε κορὰκ ποὺ ἀκουγόταν ἡ καρδιά τῆς χτυποῦσε δυ-νατὰ καὶ ἀσυναίσθητα γύριζε τὸ κε-φάλι τῆς γιὰ νὰ ἰδῇ ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν ὁ κρότος.

Ποῦ καὶ ποῦ ἀκουγόταν κανένας κρότος, ἓνα πέταγμα πουλιοῦ ἢ τὸ θροῖσμα κάποιου θάμνου, ποὺ μεσ' στὶς ρίζες του περνοῦσε κάποιο ἐρπετό, μὴ σαύρα, ἓνα ζωάριο. Ἀμέσως ἡ καρδιά τῆς σκιστοῦσε καὶ φοβισμένη παρατοῦσε τὸ κλαδί ἀπὸ τὰ χέρια τῆς.

Σὲ λίγο ἄρχινησε νὰ φουσᾷ πιὸ δυνατὰ καὶ τὰ κλαδιά ἐσειόντουσαν δυνατὰ, σκορπίζοντας τρομαχτικὸς κρότους. Τῆς φάνηκε πὼς ἄκουσε κον-τὰ τῆς φωνές, γέλια καὶ περπατήματα. Τρομαγμένη ἄρπαξε τὰ κλαδιά ποῦχε μαζώξῃ καὶ ἔτρεξε στὸ ἀνηφορικὸ μο-νοπάτι. Ποῦ καὶ ποῦ γύριζε τὸ κεφά-λι τῆς γιὰ νὰ ἰδῇ μήπως ἐρχόντανε κανεὶς ξωπίσω τῆς. Εἰςφύον τῆς ἦρθε κρύος ἰδρώτας. Γυρνώντας πίσω τῆς ἀντίκρισε δυὸ φωτεινὰ σημάδια νὰ τρέχουν κοντὰ τῆς, δυὸ φωτεινὰ μά-τια ποὺ τὴν κυττοῦσαν τρομερά. Πιὸ πολὺ τώρα τρομαγμένη ἀνέβαινε στὸ μονοπάτι χωρὶς νὰ προσέξῃ ποῦ πα-τάει, σκίζοντας τὰ πόδια τῆς στὶς μυ-τερὲς πέτρες· τὴν εἶχε πιάσει δύσπνοια

καὶ δὲ μπορούσε ν' ἀναπνεύσῃ. Ἐ-τρεχε γοργὰ, προσπαθώντας νὰ γλυτώ-σῃ ἀπὸ τὸ τρομερὸ ὄραμα, ποὺ τὴν ἀκολουθοῦσε ἀπὸ κοντά.

Τίποτα· σὲ λίγο ἔνωσε κατὶ σὰν ἄ-έρας νὰ περνᾷ δίπλα τῆς, κατὶ ποῦ τὴν πᾶγωσε σύγκορμη. Σὲ λίγο πιά δὲν ἔβλεπε τὰ λαμπερὰ μάτια μεσ' στὸ σκοτάδι· ἡσυχία ἦταν ἑσπλωμένη γύ-ρω τῆς καὶ μονάχα ὁ ἄέρας φουσοῦσε τώρα, ἀλλὰ πολὺ μετριασμένος. Τὸ νε-ρόχιονο ἔπεφτε πάλι σιγὰ, σιγὰ, νο-τίζοντάς τὴν μέχρι τὸ κόκκαλο.

Μόλις ἔφτασε στὸ σπῆτι ἔσφιξε ἀπο-σταμένη σὲ μιὰ γωνιά τῆς κουζίνας τὸ δεμάτι τῆς καὶ τράβηξε νὰ ἰδῇ τὸν ἄντρα τῆς. Ἡ λάμπα ἔφεγγε λίγο γιατί τὸ πετρέλαιο κόντευε νὰ σωθῇ, καὶ μαῦρες σκιὲς ἦτανε στοὺς τοίχους καὶ στὶς γωνιὲς τῆς κάμαρας. Μετὰ καρ-διά σφιγμένη ἔτρεξε κοντὰ στὸ κρεβ-βάτι καὶ ἀγγίζοντας τὸ χέρι τοῦ ἄρ-ρωστον, ποὺ κρεμόταν ἀπόξω, ἔνοιωσε τὰ πόδια τῆς νὰ κλονίζονται. Τὸ κορ-μί του ἦτανε παγωμένο καὶ μιὰ κι-τρονίλα ἦταν ἀπλωμένη στὴν ὄψη του...

Κι' ἀμέσως ἀκούστηκε ἓνα σκούξιμο μεσ' τὸ σκοτάδι.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΡΤΗΣ

ΤΟΥ ΜΑΙΤΕΡΛΙΚ

Η ΦΛΟΓΑ

Ἦρθαν καὶ μοῦπαν—παιδί μου
τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο μου ἡ καρδιά
ἦρθαν καὶ μοῦπανε παιδί μου
πὼς θὲ ν' ἰδῇς μακριά.

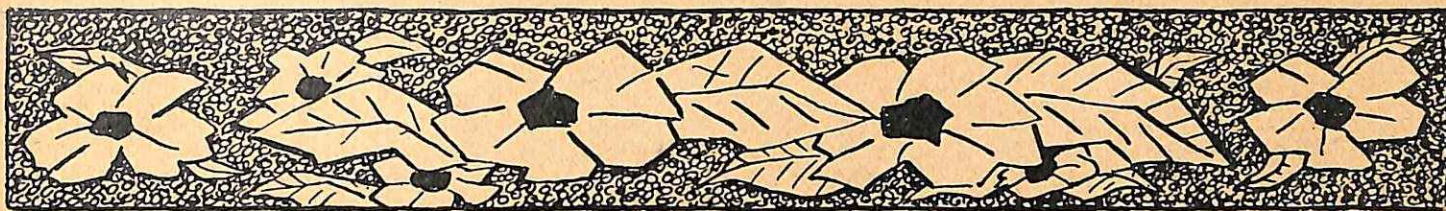
Μὲ τὸ φῶς μου ἀναμένω
—μὲ κροῖο φόβο στὴν καρδιά
Μὲ τὸ φῶς μου ἀναμένω
ζύγωσα καὶ γὼ σιμά.

Στὴ πρώτη τὴν πόρτα—παιδί μου
τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο μου ἡ καρδιά
Στὴ πρώτη τὴν πόρτα παιδί μου
ἔτρεμ' ἢ φλόγα σιγανὰ.

Στὴ δεύτερη πόρτα—παιδί μου
τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο μου ἡ καρδιά
Στὴ δεύτερη πόρτα παιδί μου
ἢ φλόγα μιλάει σιγανὰ.

Στὴ τρίτη πόρτα—παιδί μου
τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο μου ἡ καρδιά
Στὴ τρίτη πόρτα παιδί μου
ἢ φλόγα σβύνει νεκρικὰ.

Μεταφραστής: ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΙΑΣΙΟΣ

ΜΙΑ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ

Ο ΙΑΓΟΣ

αθῶς ἓνα φυτό, ζωντα-νεμένο ἀπὸ δημιουργι-κὲς ὁρμές, πλάθει, σὲ μιὰ τέλεια ἔκφραση καὶ ὠμορφιά, τὸ λουλούδι—τὴν ἰδανικὴ τελειω-μένη μορφή τοῦ ἑαυτοῦ του—ἔτσι καὶ ἡ κοινω-νία τῶν ἀνθρώπων σ' ὠ-ρισμένες ἐποχὲς σφριγγλῆς ἀνάστα-σης, μετὰ τῇ βοήθειᾳ μερικῶν ἑχω-ριστῶν παιδιῶν τῆς, δημιουργεῖ μιὰ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ τῆς, ποὺ παρ-σταίνει τὸν ἰδανικὸ ἑαυτὸ τῆς. Ἡ ἰδανι-κὰ τελειωμένη αὐτὴ εἰκόνα τῆς ἀνθρώ-πινης κοινωνίας δόθηκε ἀπὸ τοὺς με-γάλους ποιητές, ποὺ κατὰ καιροὺς—σὰν ἄγια εὐλογία—πέρασαν ἀπὸ τὴ ζωὴ τούτη. Οἱ μορφὲς καὶ οἱ χαρακτῆ-ρες ποὺ ἔπλασαν στὰ ἔργα τους ἀπετέ-λεσαν καὶ τὴν ἀνώτερη ἐκείνη κοινω-νία ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ὑψηλότερη πρᾶγματικότητά τῆς ζωῆς μας: τὴν ποιητικὴ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων—ἡ-ρώων. Στὶς τόσες γνώριμες καὶ ἄγνω-στες μορφὲς ποὺ κλίνει στοὺς κόλπους τῆς ἡ κοινωνία αὐτὴ τῶν ἡμιθέων, ἑ-χωριστὴ προβάλλει, πρώτη, ἀνάμεσα στὶς πρώτες γραμμές, ἡ ἀδρή, τετρά-γωνη μορφή—πρότυπο ἀνδρικοῦ κάλ-λους—τοῦ τρομεροῦ Ἰάγου.

Εἶναι εὐκόλο νὰ πλησιάζῃ κανεὶς καὶ ν' ἀτενίσῃ τοὺς ἥρωες αὐτοὺς τοῦ πνεύματος; Εἶναι μπορετὸ νὰ μιλήσῃ κανεὶς μετὰ τῆς μορφῆς αὐτῆς, ποὺ σὰν ἑφτασφράγιστα μυστήρια ὑψώνονται μέ-σα στὸ περιβάλλον τῆς ποιητικῆς κοι-νωνίας; Ἀλλοίμονον, ὄχι! Ἀνάγκη νὰ διαθέτῃς μιὰ ὁλόκληρη προηγούμενη ζωὴ ἀφοσιωμένη στὸ ἰδανικὸ τῆς τε-λειώσεως. Ἀνάγκη ἀπὸ ξενύχτια μό-χθους καὶ καταθλιπτικὴ προπαρσκευή. Κι' ἀκόμα ἡ καρδιά σου, ἀπαραίτητη προϋπόθεση, νάχῃ μεταβληθῇ σὲ ἄσυλο κρυφὸ πόθου γιὰ νὰ τοὺς πλησιάσῃς... Χωρὶς τέτοιες προπαρσκευὲς καὶ προ-ϋποθέσεις δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ δε-χθῇ κανεὶς τὸ θεῖο δῶρο τῆς μυστικῆς συνομιλίας μετὰ τὰ ἱερὰ αὐτὰ πρόσωπα ποὺ δόγηκαν ἀπὸ τοὺς κόρφους ἡμιθέων.

Λίγοι, πολὺ λίγοι στάθηκαν οἱ τυχεροὶ στὴν περίστασι αὐτὴ· λίγοι ἀξιώθηκαν ἀπὸ τὴ μοῖρα νὰ μᾶς εἰποῦν κατὶ ἀπὸ τὸ θαθὺ νόημα τῆς ζωῆς τους.

Μὲ τὴ βοήθειά αὐτῶν τῶν λίγων καὶ μετὰ τῇ θαθείᾳ συναίσθησιν τοῦ ἔργου ποὺ ἀναλαβαίνουμε, προχωροῦμε μέσα ἀπὸ «σκολιὰ ὁδὸ» καὶ μετὰ χίλιους ἀγῶνες, μόχθους καὶ κόπους, γιὰ ν' ἀντικρύσου-με μιὰ ἀπὸ τῆς μορφῆς αὐτῆς, τὸν Ἰάγο. Θ' ἀξιώθομε νὰ πάρουμε λέξη ἀληθινὴ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ὑπο-κριτῆ, τῆς μυστηριώδους αὐτῆς σφίγ-γας; Θὰ κοροϊδευτοῦμε ἄραγε ἡμεῖς κα-θὼς ὁ δυστυχὴς κοκορόμυαλος Ροδρίγος πὼς τάχα εἶνε ὁ ἄνθρωπος ποὺ «πονᾷει γιὰτὶ ἀδικήθηκε ἀπὸ τὸν Ὁθέλλο ἢ πὼς ὑποπεύεται πὼς ὁ στρατηγὸς τοῦ «κοι-μῆθηκε στὰ σεντόνια του»; Θὰ μᾶς εἰπῇ, τάχα πὼς δὲν εἶνε ραδιοῦργος; Πάντως πολλὰ πρέπει νὰ περιμένῃ κα-νεὶς ἀπὸ τὸ δαίμονα αὐτὸν ποὺ παίζει καὶ κοροϊδεύει θεοὺς καὶ δαίμονες...

Ἰάγος! Ἡ δυσύλαχτη αὐτὴ λέξη—θαῦμα ἑκφραστικῆς ἡχητικότητος—μαρ-τυράει ὅλη τὴ σατανικὴ καὶ δαιμονικὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἥρωά μας... Ὁ Σαίκτηρ δὲν μᾶς τὸν ἐμφανίζει οὔτε σὰν στοιχεῖο προσερχόμενο ἀπὸ τὰ θαθεῖα ἔγκατα τῆς γῆς, οὔτε σὰν ἀτανατὸ διωγμένο ἀπὸ τοὺς θρόνους τοῦ θεοῦ ποὺ γυρεῖ νὰ δρῇ μετὰ τὸ φοβερὸ τοῦ ἀκάτιο, τὸ δρόμο ποὺ φέρνει στὴ γῆς... Μᾶς τὸν γνωρίζει σὰν ἄνθρωπο μετὰ σάρκα καὶ ὅσθα, μετὰ τῆς σαρκεῖς διαστάσεις τοῦ καὶ μ' ὅλους τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἀνθρώπινου ζωικοῦ κύκλου. Ζῇ καὶ ὑπάρχει δίπλα μας σὰν ἄνθρωπος ὅμοιος μετὰ μᾶς στὰ χαρακτη-ριστικὰ καὶ στὰ φερόμενά του. Καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ἀξία του, ἡ μεγάλη πρᾶγμα, ὁ πόντος. Κανένας πέπλος ἑξω-τερικὸς, ὑπερφυσικὸς, δὲν τὸν νύνει. Καμία ἐλευθερία δὲν ἔλαβε ἀπὸ τὸν πλάστη τοῦ γὰ νὰ δικαιολογῇ ἀσύλλη-πτες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διάνοια ἐνέρ-γειές του—καθὼς συμβαίνει στὸ Μεφί-στοφελὴ τοῦ Γκαίτε. Κι' ὅμως φθάνει καὶ ὑπερακοντίζει τὸ ὑπερφυσικὸ μετὰ τὴν

ἰδία τοῦ τὴν ὑπέρτατη ἀξία... Τὸ δαι-μόνιο τοῦ κακοῦ, ἡ ἐφευρετικότητά του, τὰ ἀφάνταστα στὴ σύλληψιν κακοποιᾷ τοῦ σχέδια, ἢ τόσο ποικίλλει ἀρνησὴ τοῦ εἶνε τέτοια, ποὺ ἕνας Μεφιστοφελὴς ὅσο καὶ ἂν ἔχῃ τὸ ντύμα τοῦ Σατανᾶ, χλω-μαῖζει μπροστά του... Κι' αὐτὸ γιὰτὶ ὁ Ἰάγος εἶνε ζωντανὸς ἄνθρωπος, ἐνῶ ὁ Μεφιστοφελὴς σχῆμα ἑγκεφαλικό. Ζῇ καὶ ὑπάρχει μετὰ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἰδίας του τῆς δυνάμεως. Εἶναι τὸ θεϊκὸ ἀνά-γλυφο τοῦ δαιμονικοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς. Εἶνε τὸ προσωποποιημένο πάθος τῆς κακίας. Εἶνε ὁ ἄρρωστος ποὺ ποθᾷ τὸ κακὸ ἀπὸ θαθεῖα συναίσθησιν καὶ γιὰτὶ μόνο αὐτὸ τὸν ἱκανοποιεῖ καὶ κι-νητοποιεῖ ὅλες τοῦ τῆς δυνάμεις. Ὁλό-κληρὴ ἡ γῆνιν φύση ἐνσαρκιώνεται στὴ μορφή του.

Ζῇ καὶ ἐνεργεῖ, πλάι στὰ ἀγαθὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, κοντὰ σὲ μιὰ Δεσδαίμονα, σ' ἓναν Ὁθέλλο, σ' ἓναν Κάσσιο, γιὰτὶ εἶνε ἀξίος νὰ ζήσῃ. Ὁ-πως τοῦ Φάουστ ἡ κόλαση εἶναι ἡ μα-καριότητα, ὅμοια καὶ τοῦ Ἰάγου ἡ καταδίκη εἶναι νὰ παύσῃ νὰ ἐνεργῇ τὰ καταστρεφτικὰ τοῦ σχεδίου. Τὸν ἴδιον λόγο ποὺ λέει ὁ Ἄγγελος φέρον-τας στοὺς οὐρανοὺς τὴν ἀθάνατη ψυχὴ τοῦ Φάουστ, τὸν ἴδιον λόγο μπορεί νὰ τὸν εἰπῇ χωρὶς δισταγμὸ κανεὶς ἀτε-νίζοντας τὴν ἀξία μορφή τοῦ Ἰάγου: Ἀξίζει νὰ ὑπάρχει, γιὰτὶ μ' ἀδιάκοπο μόχθο καὶ κόπο κατέκτησε τὴ ζωὴ. Νὰ τὸ νόημα τῆς «ζωικῆς χαρᾶς» τοῦ Ἰάγου, γιὰ τὴν ὁποία τόσο σοφὰ μί-λησε ὁ σεβαστὸς μου καθηγητῆς κ. Φώτος Πολίτης καὶ ποὺ τόσο παρεξη-γήθηκε.

Τὸ σημεῖο αὐτὸ ἄς τὸ προσέξουμε... Ἄς σταθοῦμε εὐλαδητικὰ καὶ ἄς θαυ-μάσουμε μ' ὅλο τὸ εἶναι μας τὸ με-γάλο, τὸ θεϊκὸ κατόρθωμα τοῦ Σαί-κτηρ. Ὅλο τὸ ταπεινὸ, τὸ ζωικὸ τῆς ζωῆς βασίλειο, ὅλα τὰ φεῖδια, οἱ πάν-θηρες, οἱ ἀλεπούδες, τὰ τσακάλια, οἱ μαῖμούδες, οἱ ἐχίδνες, τὰ κοράκια, οἱ γῆπες, τὰ θηρία ποὺ ἀναρχα σέρ-νονται, οὐρλιάζουν μανιακὰ καὶ ἀλυ-χτοῦν πάνω στὴ γῆς αὐτῇ, ὅλα αὐτὰ

ἀρμονικά τώρα συνενωμένα και με μέτρο και τάξη βαλμένα στη μορφή του 'Ιάγου ηδραν τη δικαίωσή τους. Ένας ολόκληρος κόσμος της ζωής μας πήρε μέσα στο σύμπαν τη θέση του και αποκαλύφθηκε ή ενόττητα της μεγάλης ψυχής του κόσμου αυτού.... Έτσι παραστατικά εκφράστηκε και ολοζώντανα ξαναειπώθηκε ή υπέροχη εκείνη ρήση του Χριστού «Βρέχει ἐπὶ δικαίους και ἀδίκους». Και αυτό είναι το θεϊκό κατόρθωμα της ποιήσεως στο σπάνιο παρουσιάσμα της πάνω στη γῆς : Δικαίον και βρισκεται την εσωτέρα ἀρμονία που υπάρχει μ' ὅλο το λοιπό κόσμο, κάθε πράγματος και πλάσματος που υφίσταται και ζῇ πάνω στη γῆς. Γιατί ἀλήθεια, ποιός θα βρεθῇ τώρα να διερωτηθῇ και ν' ἀμφισβητήσῃ την ἀναγκαιότητα ἐνός στοιχείου τόσο καταστροφικου, σὰν του 'Ιάγου. Ποιός θάβῃ τόσο τυφλός που να μὴ διακρίνῃ τὸ θαῦμα αὐτοῦ της ἐκφράσεως ; Ποιούνοῦ ή καρδιά δὲ θ' ἀναγαλλιάσῃ ἀπὸ τὴν ὡμορφιά που ἔχει και τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ ; Και μήπως τί ἄλλο είναι ή ὡμορφιά ; Δὲν είναι ή βαθεῖα ἐκείνη ἐκφραση της πραγματικότητας που ἱκανοποιεῖ τις ψυχές μας χωρίς ἄλλη γοητεία παρὰ με τὴν ἴδια της τὴν υπέρτατη ἀξία ; Έχει ὡμορφιά ὁ 'Ιάγος, καθὼς ἔχει ὡμορφιά και ὁ «Τζουτζὺς» τοῦ Βελασκουέθ, γιατί ὑπάρχει ἀρμονία και μέτρο σὰν γεγονότα με τὰ ὁποία ἐκδηλώνεται ή κακία τοῦ μιανου, ὅπως και σὰν χαρακτηριστικά με τὰ ὁποία ἐκδηλώνεται ή ἀσχήμια τοῦ ἄλλου.

Ὁ 'Ιάγος πρέπει να θεωρηθῇ σὰν μιὰ ἀπὸ τις πὺξ ξεχωριστὲς ἀγαπητὲς μορφὲς τοῦ Σαίξπηρ. Χαίρεται ὁ ποιητὴς και ζῇ μαζί με τὸ δημιούργημά του. Είναι χαρακτηριστική ή σκηνή τοῦ τέλους της δευτέρας πράξεως ὅπου ὁ 'Ιάγος βρισκεται με τὸ Ροδρίγο. Ὁ Διάβολος ἔχει πετύχῃ τὰ σχέδια του... Ὁχι μόνο τὸ νησι ἀναστάτωσε και μαζί μ' αὐτὸ και τὸν Ὁθέλλο, ἀλλὰ κατῴρθησε με τὴν ἀλεπουδίσια ταρτουφική του ὑποκρισία να κινήσῃ και τὴ δυσμένεια τοῦ Ὁθέλλου για τὸν Κάσσιο, τόσο που ὁ τελευταῖος να χάσῃ τὸ ὑπασιπτικὸ του. Ἐχτὸς αὐτοῦ, τὸ καράδι τώρα ἀρχίζει νάχῃ σταθερὴ ρότα, ἔξερει για πὺξ τραβάει. Ἡ σατανική του φαντασία καταστρώνει τὰ σχέδια της μεγάλης του μάχης. Έχει φτάσει ή στιγμή για να κινήσῃ με τις βλαβερὲς του ιδέες, τὴ ζήλεια τοῦ Ὁθέλλου. Τὴ στιγμή αὐτὴ φτάνει κι ὁ Ροδρίγος παραπονούμενος για τις δεινοπάθειές του. Μὰ ὁ μεγάλος μαέστρος της ὑπο-

κρισίας ἔξερει τοῦ δουλειά του, ἔξερει και κουβεντιάσει στη γλώσσα που καταβαίνει ὁ Ροδρίγος, καθὼς ἔξερει πὺξ να μιλήσῃ σὸν Ὁθέλλο ή και σὸν Κάσσιο. Για τὸν καθένα τους ἔχει και ξεχωριστὸ τρόπο ὁμιλίας. «Τὸ κουτάδι» ἀμέσως ἡμερώνει και ὁ 'Ιάγος φχαριστημένος προχωράει πρὸς τὴν ἐξοδ.... Ἀρχίζει να ροδρίζει. Ὁ Σατανὰς ἀναπνέει θαθεῖα τὴν πρωϊνὴ αὔρα. Τὰ στήθια του φουσκώνουν ἀπὸ εὐχαρίστηση και με βαθεῖα ἀνακουφιστική φωνὴ λέει τοὺς δυὸ ὑπέροχους ἐκείνους στίχους που λὲς κι' ἀγιάζουν τὴ στιγμή ἐκείνη ὅλες τις μέχρι τώρα σατανικές του πράξεις.... «Χαράζει με τὸν ὄρθρο και μικρὲς κάνουν να φαίνονται τις ὥρες ή χαρὰ και ή ἐνέργεια». Ὅλοι γύρω κοιμούνται και μόνο ὁ 'Ιάγος ἀγρυπνὸς ὅλη τὴ νύχτα βρισκεται και πάλι ἔτοιμος για καινούργιους ἀγῶνες. Με τὸ δίκιο του λοιπὸν ἀπολαβαίνει και τὴ χάρη να λουστῇ σὸ αὐγινὸ φῶς και να δροσιθῇ ἀπ' τὸ δροσάτο ἀγέρι... Είναι ή εὐλογία που πέρνει για τοὺς κόπους του. Στὴ σκηνὴ αὐτὴ ὁ Σαίξπηρ δείχνει ὅλη του τὴ συμπάθεια σὸ κακοποιὸ του πνεῦμα, λὲς και μὰς ἐκμυστηρεῖται πὺξ είναι προτιμώτερο ν' ἀγρυπνᾷ κανεὶς σὸ ναὸ της κακίας, παρὰ να κοιμάται ἀποχαυνωμένος σὸ ναὸ της δικαιοσύνης και της ἀρετῆς.

Για να συμπληρώσουμε τὴν ὅλη μορφή τοῦ ἡρώα μας, ἔτσι γενικά, πρὸς τὸ ἀκόμη χωρήσουμε πρὸς τὴ λεπτομερὴ του ἀνάλυση με βάση τὸ κείμενο, ἀνάγκη να εἰποῦμε και δυὸ λόγια πάνω σ' ἕνα ἄλλο περιμάχητο ζήτημα. Πὺξ ὁ Σαίξπηρ, παρὰ τὴ γνωστὴ του συνήθεια, ἀφήνει τὸν 'Ιάγον ἀθικτο, ἐνῶ τὸν Ὁθέλλο, τὴν Δεσδαμὸνα, τὴν Αἰμιλία, τὸν ἕνα πίσω ἀπ' τὸν ἄλλον, τοὺς σωριάζει νεκροὺς πάνω σὸ κρεβάτι της Δεσδαμὸνας που γίνγηκε «ὁ τέρμονας της ζωῆς» ὅλων αὐτῶν τῶν ἀθῶων ψυχῶν ; Τί είναι αὐτὸ που ὠθεῖ τὸν ποιητὴ σὸ μιὰ παρόμοια λύση ; Πολλὲς ἐξηγήσεις δόθηκαν. Μὰ μὺξ φαίνεται πὺξ οἱ κριτικοὶ τοῦ Σαίξπηρ, και κείνοι ἀκόμη που ἀπὸ σωστὴ ἀφετηρία ἔκινου, σὸ σημείο αὐτὸ δὲν τὰ ξεκαθαρίζουν τὰ πράγματα. Ὁ Γέρο-Σαίξπηρ, πρέπει να ὁμολογήσουμε — καθὼς ἀναφέραμε και παραπάνω — γέρνει τὴν προτίμησή του πρὸς τὸ κακοποιὸ του πνεῦμα. Ἡ καρδιά του δὲν πάει ὡς μ' ἐκεῖ να τὸν δικάσῃ ή ἴδια. Τὸν παραδίδει σὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη για να τὸν κρίνῃ. Κι' ἔμωξ οὐσιαστικὰ τὸν παραδίδει νικητὴ. Ὑπέροχο, σὰν κολῶν δωρική, ἀκατάβλητο, τὸν βάζει να στέκεται ἀνάμεσα σὸς ἀλφιασμένους

ἀξιωματοῦχους και πάνω ἀπὸ τὸ βαρὺ αἱματηρὸ φορτίο τοῦ κρεβατιοῦ, πὺξ και ἔργο του.

Μόνον ἕνας ἡρώας τοῦ Ὀμηρικοῦ πανθέου, ἕνας Ἀχιλλέας, ἕνας Αἴας, ἕνας Ἀγαμέμνων, θὰ τολμοῦσαν νὰρθρῶσουν πάνω σὴν καταστρεφτική τους ἡττα λόγια παρόμοια : «Καθόλου μὴ ρωτᾶτε. Ἐμάθατε θι, ἐμάθατε. Ἀπὸ τὰ τώρα, λόγο πὰ δὲ θὰ πῶ !» (1) Λόγια ἀπλά, ἄξεστα, τραχεῖα που φανερώνουν ὅλη τὴν ἀποφασιστικότητα κι' ὅλο τὸν ἡρωϊσμὸ τοῦ 'Ιάγου. Ὅπως πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ ὁ ποιητὴς Σούιμπορν : «τὴ στιγμή αὐτὴ βρισκεται τόσο μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σχετικὴ κακία, ὅσο μακριὰ βρισκεται και ἀπὸ τὴν ἀρετὴ». Και αὐτὸ είναι ἀκριβὲς ἐκεῖνο που κάνει τὸν 'Ιάγο ἀπόρθητο και ἀτρωτο.

Μένοντας ἔτσι ἀθικτος, ή σατανική μορφή του συμπληρώνεται, ὑψώνεται σὸ σύμβολο. Καθὼς ὀρθώνεται μ' ἀνοιχτὰ τὰ πόδια, μέσα σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸν ἱερὸ χῶρο, που γίνγηκε «ὁ τελευταῖος λιμνῶνας τοῦ ταξιδιοῦ» τὸς ἀθῶων, ψυχῶν, ή μορφή του ή ἀδάμαστη και σατανική, χαράζεται πὺξ θαθεῖα σὸς ψυχές μας—τῶν ἀκροατῶν—και ή ὅλη εἰκόνα, με τὴν ἀντίθεσή της, πέρνει νόημα και τραγικότητα ἀφάνταστα μεγαλύτερη. Βλέποντας τὸ 'Ιάγο ἔτσι, σὸ σκηνὴ αὐτὴ, πὺξ σπαραχτικὰ συγκλονίζεται ή ψυχὴ μας και τὰ δάκρυα τρέχουν πὺξ ἀφθονα για τὸ δράμα της Δεσδαμὸνας και τοῦ Ὁθέλλου.

Ἄν ὁ 'Ιάγος ἔπερνε κι' αὐτὸς μιὰ θέση μέσα σ' ὅλο τὸν ἄλλο νεκρὸ σωρὸ, ὁ κύκλος της ζωῆς του θὰ στένευε πάρα πολὺ, ἐνῶ τώρα τὰ δύο ἄκρα τοῦ κύκλου μένοντας ἀνοιχτὰ, χάνονται, σὰ μιὰ ἑλλειψη, πρὸς τὸ ἀπειρο....

(Στὸ ἐρχόμενο τὸ τέλος)

ΠΕΛΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ

(1) Για τὸν ἡθοποιὸ που θὰ εἰπῇ τὰ λόγια αὐτὰ παρουσιάζεται μεγάλη δυσκολία. Μόνον ἕνα μεγάλο ταλέντο ἡθοποιῶ, κι' ἕνα ἐξαιρετικὸ δαιμόνιο καλλιτέχνη θα μπορούσε να βρῇ τὴν κατάλληλη ἐκφραση σὸς γραμμές αὐτὲς για να ἀποκαλύψῃ ὅλη τὴ γιγαντιαία προσωπικότητα τοῦ 'Ιάγου. Ὁ Μπουθ λέγοντας τα ἔσφιγχε τὸ στόμα κι' ἔτριβε τὰ δόντια του για να δείξῃ ἀκριβὲς ὅλη τὴν ἀποφασιστικότητα κι' ὅλη τὴν ἀνέκκλητη ἀπόφαση τοῦ 'Ιάγου που και βασανιστήρια ἀκόμη δὲ θὰ τὴν μετέβαλαν.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ 4ου τόμου θὰ κυκλοφορήσουν με τὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ Μαΐου.

ΒΓΕΣΝΤΕΡΝΕ ΒΓΕΡΣΟΝ

Η ΑΗΤΟΦΩΛΙΑ

νδρεγάρδενε ἦταν τὸ ὄνομα μικροῦ χωριοῦ που ἦταν κλεισμένο ἐρημικὸ ἐκεῖ ψηλὰ γύρω σὸς βράχους. Ἡ γῆ ἐκεῖ ἦταν πεδινὴ και γόνιμη, σχίζονταν ὅμως ἀπὸ πλατὺ ποτάμι που κυλοῦσε ἀπ' τὸ βουνό. Τὸ ποτάμι αὐτὸ χύνονταν σὸ μιὰ λίμνη ἐκεῖ κοντὰ σὸ χωριό.

Ἀπὸ τὴν λίμνη, μέσα σ' ἕνα καικάκι ἦλθεν ὁ ἀνθρωπος που πρῶτος ἄρχισε να καλλιεργῇ τὴν κοιλάδα. Τὸ ὄνομά του ἦτο Ἐνδρε και οἱ σήμερινοὶ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ είναι ἀπόγονοί του. Μερικοὶ ἔλεγαν ὅτι πλανήθηκε ὡς ἐκεῖ ὕστερ ἀπὸ κάποιον φόνο που ἔκαμε ἀδελφὰ και ὅτι γι' αὐτὸ οἱ ἀνθρωποι ἐφαίνοντο τὸςον σκυθρωποί. Ἄλλοι ὅμως πιστεύουν πὺξ σὸ τοῦτο φτάνει οἱ βράχοι που ἀκόμη και τὸ καλοκαῖρι, ἀπὸ τὰς πέντε τὸ ἀπόγευμα, σκεπάζουν τὸν ἥλιον ἀπὸ τὴν κοιλάδα.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἦταν μιὰ ἀητοφωλιά. Βρισκόταν σὴν κορυφὴ ἐνός βράχου ἑπάνω σὸ βουνό. Ὅλοι ἡμποροῦσαν να ἰδοῦν ἐὰν τὸ θηλυκὸ ταῖρι ἄρχισε να κλωσᾷ, ἀλλὰ κανεὶς δὲν μπορούσε να φτάσῃ ψηλὰ ὡς τὴ φωλιά. Ὁ ἀητὸς πετοῦσε ἀπάνω ἀπὸ τὸ χωριό, χύνονταν σὸ κανένα ἀρνὶ ή κανένα κασίκι και μιὰ φορὰ μάλιστα ἄρπαξε ἕνα μικρὸ παιδί. Γι' αὐτὸ καμμιὰ ἀσφάλεια δὲν ἦταν σὸ χωριό, ὅσο ὁ ἀετὸς εἶχε ψηλὰ σὸν βράχο τὴ φωλιά του. Κάποια φήμη στάθηκε πὺξ σὰ παλὴ χρόνια δυὸ ἀδελφια ἔφθασαν τὴ φωλιά και τὴ χάλασαν, ἀλλὰ σήμερα κανεὶς δὲν μπορούσε να φθάσῃ ὡς ἐκεῖ.

Ὅπου ἔσμιγαν δυὸ ἀνθρωποι τοῦ χωριοῦ μιλοῦσαν για τὴν ἀητοφωλιά και εἶχαν τὸν νοῦν τους σ' αὐτὴν. Ἦξεσαν πότε τὸ νέο χρόνον ξανᾶρθαν οἱ ἀετοί, που ἐμύτιπαι και ἔφεραν ζημία και ποὺς ὕστερονος προσπάθησε να σκαλώσῃ ὡς ἐκεῖ ἑπάνω. Ἡ νεολαία με τὰ ἐλαφρὰ πόδια ἀνέβαινε

δένδρα και βουνὰ και γυμναζόνταν σὸ πάλεμα για να μporέσῃ μιὰ μέρα να φτάσῃ τὴ φωλιά, και ὅπως ἄλλοτε τὰ δυὸ ἀδελφια, να τὴν καταστρέψῃ.

Σ' αὐτὰ τὰ χρόνια που μιλοῦμε, τὸ γερότερο παλληκάρι τοῦ χωριοῦ ἦταν ὁ Λεῖφ, που ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἐνδρε. Εἶχε κατασὰ μαλλιά και μικρὰ μάτια, ἔλεγε κάθε λογῆς ἀστεῖα και ἀγαποῦσε τις γυναῖκες. Ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια καυχολογοῦσε πὺξ μιὰ φορὰ θὰ σκαλώσῃ ἑπάνω σὴν ἀητοφωλιά, οἱ γέροντες ὅμως τοῦ ἔλεγαν πὺξ μπορούσε να ἔχῃ τὸν νοῦν του, χαμηλότερα... Αὐτὸ τὸ ἀναβεπερισσότερο και προτοῦ γίνῃ σωστὸς ἀντρας, ἐπεχείρησε τὸ ἀνέβασμα σὸ βράχο. Αὐτὸ ἔγινε ἕνα ἡλιόχαρο πρῶτ Κυριακῆς, τὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ ἀετοπούλα ἔως τότε ἀκριβὲς θὰ ἔχουν βγῇ ἀπὸ τὰ αὐγά τους, Κάτω ἀπὸ τὸν βράχο ἐμαζεῦθηκαν πολλοὶ ἀνθρωποι, οἱ γέροντες τὸν ἐσυμβούλευαν να καθίσῃ φρόνιμος, οἱ νεοὶ τοῦ ἔλεγαν να τραβήξῃ ἐμπρός. Αὐτὸς ὅμως τὸν πόθο του ἄκουε και περίμενε ὡς πὺξ ἡ ἀητομάνα να φύγῃ ἀπὸ τὴν φωλιά της. Πήδησε ἔπειτα και κρεμάσθηκε σ' ἕνα δένδρο πολλὲς πῆχες πάνω ἀπὸ τὴ γῆ.

Τὸ δένδρο ἦταν ριζωμένο σὸ μιὰ χαράδρα και ἄρχισε ἔπειτα ὁ Λεῖφ να σκαλώσῃ σὴν χαράδρα. Πετραδάκια ἔξεκολλοῦσαν με τὰ πόδια του, και χαλίκια και χῶμα κυλοῦσαν κάτω. Ἐβασίλευε βαθεῖα σιγὴ. Μονάχα τὸ ποτάμι κάτω βογγοῦσε. Ὁ βράχος ὅταν ὅλο ἕνα πὺξ ἀπόρημνος. Για πολλὴν ὥραν ἕνα πὺξ ἑπάνω, ἔφαχνε με ἐκρέμονταν με τὸ ἕνα χέρι, ἔφαχνε με τὸ πόδι να βρῇ κανένα σκαλοπάτι και δὲν μπορούσε να ἰδῇ που βρισκεται.

Πολλοί, και μάλιστα γυναῖκες, ἐγύριζαν ἄλλοι τὸ πρόσωπο και ἔλεγαν πὺξ δὲν θὰ ἔκανε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἂν ἔξοσαν οἱ γονεῖς του. Βοῆξε ὅμως κάποιο σταθερὸ πάτημα και ἄρχισε να ζητᾷ πότε με τὸ χέρι και πότε με τὸ πόδι, ἔπειτα πάλι ξανακρεμάσθηκε. Τότε σηκώθηκε ἕνα λιγερὸ κορίτσι

που μοναχὸ καθῶταν σὸ ἕνα λιθάρι.

Σήκωσε τὰ χέρια του και φώναξε : «Λεῖφ, Λεῖφ, τί κανεὶς αὐτοῦ !» Ὅλοι τὸ ἐκύτταξαν. Ὁ πατέρας στεκόταν κοντὰ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀνεγνώρισε.

«Κατέβα κάτω, Λεῖφ, φώναξεν ὕστερα, σ' ἀγαπῶ, αὐτοῦ ἑπάνω δὲν ἔχει τίποτε να κερδίσης !» Ἐφάνηκε διστακτικὸς μίαν ή δυὸ στιγμές, ὕστερα ἄρχισε πάλι να σκαλώνῃ ψηλὰ. Τὸ χέρι του και τὸ πόδι του εὐρίθκαν σταθερὸ πάτημα. Ἀνέβαινε. Ἀρχισε ὅμως γρήγορα να κουράζεται, γιατί συχνὰ ἀπόστενε. Σὰν κάποιο μήνυμα ἐκύλισε κάποιο πετραδάκι και ὅλοι που ἦσαν ἐκεῖ τὸ ἔβλεπαν να πέφτῃ ὡς κάτω. Μερικοὶ δὲν μπορούσαν πὰ να κρατήσουν, ἔφυγαν. Τὸ κορίτσι μονάχα ἔμεινε ὁρθο σὴν πέτρα, ἐσήκωσε τὰ χέρια του και ἐκύταξε ἑπάνω.

— Λεῖφ...! ἔφώναξε τρομαγμένο, και ή φωνὴ δυνατὴ ἐξεήθηκε πάνω ἀπὸ τὸν βράχο. Ὅλοι ἦσαν τρομαγμένοι. «Ἐγλύστρησε !» ἐφώναξαν και ἐσήκωναν ψηλὰ τὰ χέρια, ἀνδρες και γυναῖκες. Οἱ ἀνθρωποι κάτω ἐγύρισαν ἄλλοι τὸ πρόσωπο και ἔπειτα ἄκουσαν πίσω τους σὸ βράχο σὰν ἕνα σύρσιμο και σὰν σκάσιμο και εὐθὺς ἀμέσως κατὶ βαρύτερο, σὰν να πέφτῃ κομμάτι βορεμένου χῶματος.

Ὅταν πῆραν θάρρος να κυττάζουν γύρω, τὸ παλληκάρι ἦταν σωριασμένο ἐκεῖ, κομματιασμένο και ἀγνώριστο. Τὸ κορίτσι ἔπεσε σὴν πέτρα. Ὁ πατέρας τὸ σήκωσε και ἔφυγε.

Οἱ νεοὶ που εἶχαν περισσότερο παραινῆση τὸν Λεῖφ, να κἀνῃ τὴν παλληκαριά, δὲν ἀποφάσιζαν να δώσουν βοήθεια. Κανεὶς δὲν μπορούσε να τὸν κυττάξῃ. Ἐτσι ἐκινήθηκαν οἱ γέροι.

Ὁ γεροντότερος εἶπε ὅταν ἐπλησίασε : — Τρέλλα ἦταν αὐτὴ, μὰ, — ἐπρόσθεσε κυττάζοντας ἑπάνω — καλὸ είναι που βρισκεται κατὶ τόσο ψηλὰ κρεμασμένο, που δὲν μποροῦν ὅλοι οἱ ἀνθρωποι να τὸ φτάσουν. »

Μετάφραση Κ.

Ἡ Σπιναλόγγρα

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ἄνθρωποι μᾶς ζητοῦν νὰ ὀργανώσωμε Ἰστανμπούλ γιὰ νὰ λείψῃ τὸ αἷσχος τῆς Σπιναλόγγρας. Ἡ ἐπιστολὴ τους ποὺ δημοσιεύουμε, συνοδεύεται καὶ ἀπὸ μίαν ἄλλην ποὺ ὑπογράφει ὁ κ. Μιχαλάκης, στὴν ὁποίαν μᾶς λέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἀπευθυνόμεθα σὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, γιατί ξέρουμε ὅτι δὲν θὰ διστάσουν νὰ ποῦν τὴν ἀλήθεια καὶ ν' ἀποκαλύψουν τοὺς ὑπευθύνους. Τὰ παρακολούθησαμε στοὺς ἀγῶνες τῶν ἐναντίων ἰσχυρῶν ἐφημερίδων, πολιτικῶν καὶ πνευματικῶν παραγόντων, καὶ εἶδαμε πὺς τὰ χαρακτηρίζει θάρρος καὶ εὐκρίνεια καὶ πὺς δὲν τὰ ἐπιρρεάζει καμιά μεγαλοσυμψύχνη. Ποῦ λοιπὸν ἄλλοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ ζητήσει τέτοιον ἀγῶνα...»

Ἡ ἰδέα ποὺ ἔχουν οἱ ἀναγνώστες μας γιὰ τὸ περιοδικὸ εἶνε ἡ καλύτερα ἴσως ἐπιβράβευσης μόθων σκληρῶν καὶ ἀγῶνων κουραστικῆς τραχύτητος. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἐνδιαφέρει τὴν στιγμὴν αὐτὴν, δὲν εἶναι τοῦτο. Μᾶς ἐνδιαφέρει τί θὰ γίνῃ, ποίου ἀρμοδίου τὴν θύρα πρέπει νὰ ἀφῆται, ποῖα καρδιά ἰσχυρὴ νὰ συγκινήσωμε. Νὰ γίνῃ μιά ἐρευνα, ν' ἀναζητηθοῦν τὰ αἷτια τοῦ κακοῦ, οἱ γίνῃ μὴ ἀφορμὲς τῆς διαιωνισέως του. Ἐχομε ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ δὲν θὰ ἡσυχάσωμε ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δὲν μπῇ σ' ἓναν δρόμο καλλίτερο, ἂν τὸ αἷσχος δὲν ἐξαφανισθῇ. Ὁ κ. πρωθυπουργὸς ὅμως εἶνε ὁ πρῶτος δὲν εὐμεθεῖς ὑποχρεωμένοι νὰ ἐνοχλήσωμε. Εἶναι τακτικὸς ἀναγνώστης τῶν «Γραμμάτων» καὶ πρὸ μηνῶν εἶχε ἐνθαρρύνει τὸν ἀγῶνα μας μὲ μιά κολακευτικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Μπασιῆ.

Εἰς αὐτὸν ἀπευθυνομεθα καὶ ἀπὸ αὐτὸν περιμένουμε τὴν πρώτην ἀπάντησιν. Δὲν τὴν περιμένουμε ἐμεῖς, τὴν περιμένουν οἱ δικαιοτάτα καταναγκασμένοι ἐπιστολογράφοι μας, ποὺ εἶναι διεργημένοι καὶ αὐτοὶ μίᾳ κοινῇ γνώμῃ, ποὺ ἔχει μορφωθεῖ γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα. Ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες μας ὅμως ζητοῦμε ἄλλως ἓνα μικρὸ περιθώριον χρόνου γιὰ νὰ κατορθώσῃ ὁ συντάκτης μας ποὺ θὰ ἐπιφορτισθῇ μὲ τὴν ἐρευνα αὐτὴ νὰ συλλέξῃ τὰ στοιχεῖα ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ἀγῶνας κάπως συστηματικὸς καὶ ὄχι ἀοριστολογικὸς καὶ μὲ χαρακτῆρα προχείρου δημοσιογραφικῆς καμπάνιας.

Βαλκανικὸ Ἰνστιτούτο

ΓΙΑ μιά βαθύτερη συνεννόησιν τῶν Βαλκανικῶν λαῶν ἔχει γίνῃ πολλὰ φορὲς λόγος. Τελευταῖα τὸ ζήτημα ἦλθε πάλιν ἐπὶ τάπητος ἐξ ἀφορμῆς μίᾳ διαλέξεως τοῦ ἄλλοτε Γεν. Προξένου κ. Π. Παπαδοπούλου, ὁ ὁποῖος ἐπρότεινε νὰ ἰδρυθῇ Βαλκανικὸ Ἰνστιτούτο ἡ μάλλον Ἰνστιτούτο Βαλκανικῆς συνεννόησεως, ποὺ θὰ μπορούσε ν' ἀποβῇ ἐξόρμημα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν καὶ ποὺ θὰ συντηροῦσαν ἀπὸ κοινῆς ὅλα τὰ Βαλκανικὰ κράτη.

Ἄν τὴν διάλεξιν καὶ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Παπαδοπούλου τὰ ἀντικρούσωμε ὡς ἄλλοις πόθους, δὲν ἔχομε παρὰ νὰ ἐπικροτήσωμε τέτοιες προθέσεις. Ἄν θελήσωμε ὅμως νὰ κρίνωμε τὴν πρότασιν του, θὰ ἰδοῦμε ὅτι συνεννόησις τῶν Βαλκανικῶν δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Ἡ Κοινωνία εἶναι ἓνας διεθνὴς ὀργανισμὸς, ποὺ ὅσο κι' ἂν προσπαθεῖ νὰ φαίνεται οὐδέτερος καὶ ἀνεξάρτητος, τελεῖ οὐσιαστικὰ ὑπὸ τὴν ἐπίρρευσιν

μεγάλων Ἑθνῶν καὶ εἰδικῶς τῆς Ἀγγλίας. Ποὺς δὲν γνωρίζει ὅτι ὅλες οἱ πράξεις καὶ οἱ ἀποφάσεις τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ Κοινωνία δὲν ἔχει ἀποκτήσῃ τὴν αὐτοπαρξίαν ἐκείνην, ποὺ θὰ τῆς ἐπέτρεπε, φεύγουσα ἀπὸ τὴν «διπλωματικὴν πεπατημένην» νὰ χαραῖξῃ νέους τρόπους ὀνυμίσσεως τῶν διεθνῶν σχέσεων δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ παγίωσῃ μιά εἰρηνικὴ συνεννόησιν στὴ Βαλκανικὴ Χερσόνησο, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ ὅτι θὰ συναγερτῇ στὴν εἰρηνευρικὴ αὐτὴ προσπάθειαν τὰ ἀλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς. Συμφέροντα Γαλλικὰ στὴ Νοτιοσλαβία, Ἰταλικὰ στὴν Ἀλβανία κ.λ.π. Ἐμεῖς ποθοῦμε καὶ πιστεύουμε σὲ μιά πραγματικὴ Βαλκανικὴ συνεννόησιν, ἡ ὁποία δὲν θὰ προσέλθῃ ἐξωθεν, ἀλλὰ μὲ προσπάθειαν καὶ ἀγῶνα τῶν Βαλκανικῶν. Ποὺς στὴν Ἑλλάδα κουράστηκε ἡ διέθεσις χρήμια γιὰ νὰ πᾶ νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς γείτονάς μας, νὰ γνωρίσῃ τὴ ζωὴν τους, νὰ ἐμβαθύνῃ στὰ συμφέροντά τους, νὰ βρῇ τέλος τὰ σημεῖα τῆς δυνατῆς ἐπαφῆς καὶ συνεννόησεως. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κ. Ι. Σοφριανόπουλον, ποὺ χάρις σὰ ἐπανειλημμένα ταξείδια του σ' ὅλα τὰ κέντρα τῆς Βαλκανικῆς μᾶς ἐχάρισε διαφωτιστικὰς σελίδας ἀφαντάστου ἐνδιαφέροντος καμμίαν ἄλλην προσπάθειαν δὲν εἶνε οὔτε ἀπὸ τὸ μέρος μας οὔτε ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἄλλων γιὰ νὰ γνωρισθοῦμε, οἱ Βαλκανικοὶ μεταξὺ μας. Ὑστερα ἓνας ἄλλος τρόπος θὰ ἦτο ἡ ὑπαρξὴ ὀργανωμένων γεωργικῶν κομμάτων, ποὺ νὰ στηρίζονται ἐπάνω σὰ παραγωγικὰ στοιχεῖα τοῦ τόπου, ποὺ εἶναι τὰ μόνα ὑγιᾶ καὶ τὰ μόνα ποὺ ποθοῦν διαρκὴ εἰρήνην καὶ φιλίαν ἂν μὴ ἀδελφικὴ συμβίωσιν μὲ τὸν γείτονα. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν δὲν γίνονται τέτοιες προσπάθειες μέσα σὰ σπλάγχνα τῆς Βαλκανικῆς, ἐφ' ὅσον ὁ Βούλγαρος δὲν πεισθῇ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παραλία εἶναι προωρισμένη νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ καὶ ὁ Ἑλληνας ὅτι ὁ Βούλγαρος κάμπος εἶναι μιά πηγὴ τῆς ζωῆς του καθὼς ἡ Σερβικὴ κτηνοτροφία, τίποτε σοβαρὸ μὲ τοὺς μονυελοφόρους διπλωμάτας τῆς Κοινωνίας δὲν θὰ γίνῃ.

Ἀπλῶς, μερικοὶ κύριοι θὰ ταξιδεύουν, μερικὲς θέσεις θὰ δημιουργηθοῦν καὶ οἱ λαοί, οἱ ἐργαζόμενοι καὶ ὄχι οἱ συζητούντες λαοὶ θὰ πληρώσουν μερικὸν παχυλὸν μισθόν, γιὰ νὰ μποροῦν ἀνέτως μερικοὶ κύριοι νὰ συζητοῦν περὶ τῆς εὐτυχίας των. Αὐτὰ τὰ πράγματα γιὰ νὰ γίνονται, θέλουν δράση ἀποστολικὴ καὶ ἀνθρώπου ποὺ νὰ ζοῦν τὸ μεγάλο αὐτὸ ζήτημα. Ἄν αὐτὸ δὲν συμβῇ, οἱ συζητήσεις καὶ οἱ διαλέξεις ἔχουν τόση σημασία, ὅσην ἔχει γιὰ τὴν τέχνην ἡ καταπληκτικὴ εὐτοκία τῶν νεαρῶν Ποετῶν ποὺ ἐκδίδουν συλλογὰς μίαν κατὰ μῆνα.

Ὁ Γκρέκο

Ο κ. Κόντογλου στὸ σημερινὸ τοῦ ἄρθρου τοποθετεῖ τὸ ζήτημα τῶν πινάκων τοῦ Γκρέκο, ποὺ ἔχει ἀγοράσει ἡ Πινακοθήκη μας στὴ θέση του. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλό. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι κριτικὸ, γιατί ἓνας κριτικὸς τέχνης μπορεῖ κάλλιστα νὰ συγχίρῃ ἓνα πρωτότυπο μὲ μιά κόπια ζωωμένη ἀπὸ δυνατόν κοπίστα, σὰν δύο τρεῖς ποὺ διαθέτουν τὰ μεγάλα μουσεῖα τῆς Εὐρώπης. Τὸ ζήτημα εἶνε καθαρὸ ζήτημα expert, δηλαδὴ πραγματογνωμονος, ποὺ μὲ ἐφόδια τελειῶς εἰδικὰ θὰ ἐξετάσῃ ἂν ἓνας πίναξ ἀνήκει στὸν Γκρέκο ἢ ἂν εἶνε ἀντίγραφο. Ὡς αὕτη τὴ στιγμὴ ἐγραψαν οἱ κ. κ. Χ., Ψ. (Πρωτοπορία), Κωνσταν-

τίνος Νταϊφᾶς, καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Θέλωμε νὰ γνωρίζωμε ἀπὸ τοὺς κυρίους αὐτοὺς τὸ ἑξῆς:

Θεωροῦν ὅτι εἶνε experts καὶ ἀναγνωρίζουν στὸν ἑαυτὸν τοὺς ἀρμοδιότητα νὰ μιλάνε μὲ τόσο κύρος γιὰ τέτοια ζητήματα;

Ἐνα καὶ ἡ ἓνα ὄχι εἶνε ἀρκετὰ γιὰ νὰ τοὺς διαγράψῃ ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν σοβαρῶν ἀνθρώπων ἢ νὰ τοὺς ἐμφανίσῃ ἀπλῶς πλανηθέντας εἰς ἓνα ζήτημα, ποὺ δὲν ἦτο διόλου τοῦ κύκλου των καὶ τῆς ἀρμοδιότητος των.

Ἦς ἀρροξέουν τὴ ζωὴν καὶ τὸ ἔργο του

ΤΑ σημειώματα ποὺ γράψαμε γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη καὶ ἡ κίνησιν ποὺ ἀναγγείλαμε, δὲν ἦσαν θέματα γιὰ νὰ γεμίσωμε τίς στήλες μας, ὅλην πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν τῆς σελίδος ὅπως θάλεγαν στίς ἐφημερίδες. Εἶναι ἀναγγελίαι μίᾳ πραγματικῆς δουλειᾶς ποὺ ἐτοιμάζεται, εἶναι ἓνα σάλπισμα γιὰ νὰ προκληθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν διανοουμένων τοῦ τόπου. Συνεχίζοντας λοιπὸν αὐτὲς τίς ἐκκλήσεις, παρακαλοῦμε κάθε ἀναγνώστη ποὺ ἔχει μιά ἐργασία ὁποιαδήποτε γιὰ τὸ ἔργο ἢ τὴ ζωὴν τοῦ Παπαδιαμάντη νὰ μᾶς τὴν στείλῃ. Ἀκόμη ἂν κανεὶς ἔχει ὕλκιν ἀγνωστο, χειρόγραφο τοῦ ἢ ὅτι ἄλλο σχετικὸ μ' αὐτὸν καὶ τὸ ἔργο του ἂς μᾶς γράφει σχετικὰ. Ὁ Παπαδιαμάντης εἶναι γιὰ μᾶς ἓνα σύμβολο φωτεινὸ καὶ κάθε ἐργασία γι' αὐτὸν εἶναι προσωρισμένη πάντα νὰ ὀφείλῃ τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν. Οἱ ἀναγνώστες μας λοιπὸν ἂς λάβουν ὑπ' ὄψιν τοὺς ὅλα αὐτὰ κι' ἂς ἀσχοληθοῦν ὁ καθένας μὲ τίς δυνάμεις του καὶ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει, στὴ μελέτῃ τῆς πῶ ἀγνῆς πνευματικῆς ἐκδηλώσεως καὶ μίᾳς ζωῆς ποὺ εἶναι ἓνα ποίημα καὶ ποὺ ἀξίζει «μαζὺ μ' αὐτὸν ἐκεῖ ψηλὰ ν' ἀγιάσῃ» ὅπως μὲ ἀληθινὴ συγκίνησιν μᾶς λέγει στὴν προσευχὴν του γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη ὁ Πορφύρας.

Προῦτα τοῦ κλίματος

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν μὲ φανατισμὸ στὴν ἀνθρωπογεωγραφία. Καὶ εἶναι βέβαια σωστὴ ἡ ἀντίληψιν πὺς οἱ κλιματολογικὲς συνθήκες ἐπιδροῦν στὸ χαρακτῆρα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνας ὥσους ποὺ τὸ χειμῶνα βλέπει μπροστὰ του ἓνα ἀπέραντο λευκὸ σεντόνι καὶ τὸ καλοκαίρι ἓνα ξανθὸ χαλὶ ποὺ δὲν τελειώνει πονθενά, δὲν μπορεῖ νάχῃ τὸ χαρακτῆρα καὶ τὴν ψυχικὴ διάθεσιν τοῦ Ἑλλήνα ποὺ ἔχει μπροστὰ του τίς μεγαλύτερες ἐναλλαγὰς τῆς φύσεως. Μικρὰ βουναλάκια, γαλανὰ ἀκρογυῖα, κομμάτια πενκοφυτεμένα, φαλακροὶ καὶ δασωμένοι λόφοι, ποτιστικὰ καὶ μπουστάνα, ἓνα ταπέτο ἀπὸ γρασιδί καὶ στὴ μέσῃ φαλακρὴ κορυφῇ καὶ πάνω μιά σκυῖα καὶ πίσω ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ποικιλίαν καὶ ἀπὸ κάθε ἐναλλαγῇ ἓνας Ἑλλήν τελειῶς διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ διπλανό του, ἓνας Ἑλλήν ἀτομον ἐγωϊστικὸ καὶ αὐτοπαρκατον, ποὺ δὲν εἶναι διατεθειμένος ν' ἀνταλλάξῃ τὸν ἀτομισμὸν του μὲ κανένα ἄλλο γήινο καὶ κάποτε ἐπὶ οὐρανίον ἀγαθόν. Συμφωνοῦμε ὡς ἓνα σημεῖο μὲ τοὺς ἀνθρωπογεωγράφους ὅτι τὸ κλίμα ἐπιδρᾷ στὴ διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος ἑνὸς λαοῦ, αὐτὸ ὅμως δὲν θὰ πῇ ὅτι καὶ μιά ἀγωγή αὐστηρὴ δὲν μπορεῖ ν' ἀντιδράσῃ στίς κλιματολογικὰς ἐπιδράσεις καὶ νὰ περιορίσῃ τὸ κακὸ ὡς ἓνα σημεῖο. Γιατί ἂν ὁ τόπος πάσχει ἀπὸ κάτι, αὐτὸ εἶναι ὁ παθολογικὸς ἀτομισμὸς ποὺ πρέπει νὰ χτυπηθῇ ἀλύπητα.

Μαργαρίτες

ΑΝ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι σωστὴ κακοτοπιὰ γιὰ κάθε πεζογράφο, εἶναι κι' ἓνα ὀχύρωμα φοβερὸ γιὰ ὅσους ἐκφράζουν τοὺς στοχασμοὺς των σὲ στίχους. Ἐνας ἄνθρωπος δίχως κανένα περιεχόμενον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκφωνήσῃ ἓνα λόγο στὴ δημοτικὴ. Θὰ καταφύγῃ στὴν καθαρεύουσα καὶ θὰ βρῇ σωτηρίαν σὲ κενὰ φραστικὰ πυραμίδες. Ἄν τὸν ἀναγκάσετε νὰ πῇ τὰ ἴδια πράγματα στὴ δημοτικὴ, θὰ δῆτε ὅτι ὁλόκληρος ὁ ρητορικὸς του στόμφος θὰ καταρρεύσῃ καὶ θὰ ἀντικρύσῃ σκληρότατον γλωσσόδετῃ. Μὲ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει τὸ ἀντίθετον.

Ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε δράμι ταλέντο, ποὺ δὲν ἔχουν ἴχνος σκέψεως, ποὺ παραθέτουν λέξεις στὸ χαρτὶ δίχως κανένα νόημα, δὲν κάνουν τὴ γελοία ἐντύπωσιν ποὺ μᾶς κάνουν παλὰ ρωμαντικὰ ποίηματα γραμμένα σὲ κολληρισμένη καθαρεύουσα. Τὸ χειρότερον ποίημα νεαροῦ ποετᾶστρου δὲν θὰ σκορπίσῃ τὴν ἰλαρότητα ποὺ σκορπᾷ ἓνα ποίημα ποὺ φιγουράρει πρωτοσέλιδο εἰς τὴν φιλολογικὴν «Πανδώραν»:

Μακρὰν τῶν πατρῶν σου τόπον μακρὰν
Τῆς γλυνκείας μητρὸς σου
Ἀνθὺλλον πλήρες χαρίτων καὶ δρόσου,
Εἰς γῆν τί ζητεῖς ξενοτείας πικρὰν;

Γλυκὴ εἰς τὴν ὄψιν τῆς βλέπεις Οὐρί,
Θελκτικὸν παραδείσου
Κι' ἀσθάνεται τέρψιν κορυφῇ ἡ ψυχὴ σου
Καὶ λέγεις τὰς πτέρυγας πὺς δὲν φορεῖ;

Τὸ ἄνθος ἀσπιδεύει ἀγάπῃ πολλή,
Κ' ἐπὶ χαρὶ θάλλει.
Αὐξάνεις, αὐξάνεις ὡς δρὺς ἀπαλή
Αὐξάνεις, αὐξάνουν τὰ νέα σου κάλλι.

Καὶ ἐγὼ δοῖς ἐνθαλασσοῦ γλυκὴ
Διὰ κόρην γλυκείαν
Τοῦ στίχου φρονὸ ἀμοιβὴν ἐπαρκῇ
τὴν κόρην νὰ βλέπω παιδρὰν καὶ οὐλίαν.

Αὕτη ὅμως ἡ γλωσσικὴ ἀσπίς στάθηκε πέπλο γιὰ πολλοὺς νεαροὺς κενολόγους ποὺ τοὺς ἐμπόδισε νὰ ἰδοῦν τὴν κομικότητα στίχων σὰν τοὺς παρακάτω ποὺ μᾶς ἐστάλησαν, μὲ ρητὰς αξιώσεις δημοσιεύσεως εἰς «περίβλεπτον» μάλιστα θέσιν τοῦ περιοδικοῦ.

Νάλασσα

Θάλασσα λαλήτρα
καρδιοκαταλύτρα
τῆς ψυχῆς μου πλάστρα
μαζὺ καὶ χαλάστρα
πόσα τὰ παυνέματα
καὶ τὰ ἀναθήματα
βόγγοι καὶ χαρὲς
μᾶς ἰδεολογίας
ἀντοχής ἐρίης καὶ βουβῆς
φτοχῆς ἀγιοπαρασκευῆς
θλιμῆς ἐκτάφιος.
Πόσο σ' ἀκούω νὰ θοῖς
μὰ καὶ νὰ γλυκοκαταλῇς
στὴν ὁρμήν πάσῃ μᾶς ψυχῆς
καὶ τῆς πικρῆς μου ἀνίας
νὰ μοὶ μιλάς γιὰ δόματα
καρῶνα καὶ γι' ἀρώματα
καὶ πάντα νὰ μὲ τερπνῇς
κι' ἀρωγικὰ νὰ μὲ θωρεῖς
σὰν ἄγγελος τρικέρατος
διαλογοτραπέδατος
νὰ μὲ σταυρώνεις πρὸ σκληρὰ
σ' ἓναν καινούργιον γολυθᾶ.

Τὸ ἐξώφυλλόν μας

Η «Ἁγία Οἰκογένεια» ποὺ στολίζει τὸ σημερινὸν μας ἐξώφυλλο, εἶναι περὶ τὸ ἴσως νὰ σημειώσωμε ὅτι εἶναι ἔργο τοῦ Θεοδοσιουπολίτου. Ἡ γερὴ σφραγίδα ποὺ ἔθετε ὁ μεγαλοφυὴς αὐτὸς τεχνίτης σὰ ἔργα του, φαίνεται ἀπὸ μακρὰν. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ ἀνήκει στὴ μεταβατικὴ περίοδο τοῦ ἀπὸ τὴν πρώτην τεχνολογία του στὴ δεύτερη. Ἐν ταῦτοις διατηρεῖ ἀκόμα τὸ θεμελιώδες χρῶμα τῆς Βενετικῆς σχολῆς, ποὺ χαρακτηρίζεται τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν στίχον. Τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ κάποια ἄλλη παραλλαγή, ὁλοτελὴς ὅμοια στίς γενικὰς τῆς γραμμῆς μὲ τοῦ ἐξωφύλλου μας, ἀλλὰ μεταγενέστερη, καὶ ἐκτελεσμένη ἐπάνω σὲ χρωματικὴ βάση ἐντελῶς διαφορετικὴ. Δημιουργοῦμε τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργο ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Κόντογλου, μὲ τὴν πληροφορίαν ὅτι ἀνήκει στὴ συλλογὴ Nimes.

Γκρέκο: Τό διώξιμο των εμπαρών από τό Ναό (Τρεῖς παραλλαγές)

Κι' ανάμεσα σ' όλους αὐτοὺς νὰ συλλογιέται κανένας πὼς τὸ ρεκόρ τῆς ἐπανάληψης τῶχει στὴν παγκόσμια τέχνη ὁ Γκρέκο πού γι' αὐτὸν ὁ κ. Χί-Ψί λέγει τ' ἀνάποδο, ἀπὸ φιλοφροσύνη φαίνεται, γιὰ νὰ μὴν τὸν πάρουμε τὸ Θεοτοκόπουλο, γιὰ ὅχι «τολμηρόν, ἐλεύθερον» καὶ καθημερινῶς πρωτότυπον, ὅπως εἶναι ὁ Μπουκρὼ ἢ ὁ Λεφέβρ. Γιὰ ν' ἄρθουμε καὶ στὰ πράγματα νὰ

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τοῦ Γκρέκο, 1

μιὰ λίστα ἀπὸ ἔργα τοῦ Γκρέκο πού τάφτιαξε ἀπὸ δυὸ ἕως πέντε φορές. Ἴσως ἔτσι ποσοφέρουμε καὶ εὐκαιρία στὸν κριτικὸ μας νὰ πᾶν νὰ ξεκαθαρίσει καὶ αὐτὰ τὰ ὑποπτα, ὅπως ξεκαθάρισε καὶ ἐδῶ τὸ ἕνα μας, γιὰ τὴν ὥρα.

Ὁ Χριστὸς φορτωμένος τὸ σταυρὸ καμωμένο (τὸ ἕνα εἶναι τῆς δικῆς μας Πανακοθήκης) 4 ἢ 5 φορές
Μαγδαληνὴ 2
Ὁ Εὐαγγελισμὸς 2
Ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος 2
Ἐσθλὸς ἢ Γολγοθᾶς 2
Γεσθημανὴ 2 ἢ 3
Ἅγιος Μαρτίνος 3 ἢ 4
Ὁ Ἰησοῦς διώκων τοὺς Κολυβιστὰς 3
Τὸ ἅγιο Μανδύλιο 2 ἢ 3
Ἁγία Οἰκογένεια 2
Νίνιο ντὲ Γκουεβάρρα 2
Ἁ. Γιάννης Εὐαγγελιστὴς 2 ἢ 3
Ἁ. ὁ Πρόδρομος 2

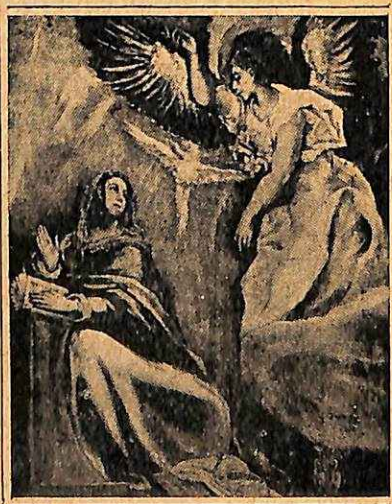
Αὐτὰ εἶναι μονάχα ὅσα ξαίρω. Καὶ πρέπει νὰ ἐξηγήσω πὼς τὰ παραπάνω ἔργα εἶναι ὅμοια κυριολεκτικὰ, ἀπάνω στὸ ἴδιο σχέδιο, ὅχι σχετικὰ. Ἀλλήως, τὸ ἴδιο θέμα τὸ ἐφτιαξε ἀκόμα πλεὺς φορές. Ὅλα τὰ ἔργα του στριφογυρίζουν γύρω ἀπὸ τὰ ἴδια πράγματα: τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο μονάχα τὸν ἔχει κάνει 15 φορές, καὶ ἐγὼ δὲ ξαίρω πόσες.

Στὸ βαρὺ κριτικὸ δόγμα διβλίο πῶ-δαλε πέρσιν ὁ Δανὸς Βιλλοῦμσεν γιὰ τὸν Γκρέκο, πού τὸν ξεκοκάλισε κυριολεκτικὰ (25 χρόνια τὸν μελετοῦσε, πῆγε στὴν Κρήτη, ἔφαγε τὰρχεῖα τῆς Βενετίας, τοῦ Τολέδου, ὅρθηκε ἔργα

ἄγνωστα τῆς νεότητος του κλπ). λέγει πὼς ὁ Γκρέκο εἶτανε, τεχνίτης δυσκοίλιος, καὶ μαζὶ μέγιστος. Εἶναι ἀπίστευτο σὲ πειδ σημεῖο, αὐτὸς ὁ θαυμάσιος δημιουργικὸς νοῦς, εἶχε ἀνάγκη, πρὸ πάντων στὰ πρῶτα χρόνια του, νὰ πάρῃ ἀφορμὴ ἀπὸ ἕνα ξένο ἔργο. Ἐφτανε μέχρι τοῦ σημείου νὰ κοπιᾷ χαλκογραφίες τοῦ Ραϋμόντι, τοῦ Ντύρερ, ἔργα τοῦ Νταπόντε κλπ., ἢ νὰ συνθέτῃ κομμάτια ἀπὸ διάφορους τεχνίτες καὶ νὰ κἀνὲ δικό του ἔργο.

Κίσα ἴσα ἡ δύναμή του σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία φαίνονταν ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὠργάνωνε αὐτὸ τὸ ξένο ὕλικο, μέτριο πολλές φορές, ἀπὸ τὸ πὼς τὸ ἀφομοίωνε, πὼς τὸ στηρίζε ἀπάνω σὲ νέα βάση, ὥστε νὰ τοῦ δάλλῃ τὴ σφραγίδα του. Τί σημαίνει ἀν τὰ στοιχεῖα του τάπερνε ἀπ' ἄλλου; Μήπως ὁ Ραφαήλος καὶ ὁ Μαντένια δὲν πέρανε κλασσικὰ μάρμαρα καὶ φτιάχνανε τίς πτυχές προπάντων, στὰ φορέματα τῶν ἔργων τοὺς ἢ καὶ ὁλόκερα τὰ ἔργα τοὺς (ὁ Θρίαμβος τοῦ Καίσαρος).

Ἀλλὰ ὁ κ. Χί — Ψί δρίσκεται ἀκόμα στὴν κριτικὴ τῶν Παναθηναίων τοῦ Μιχαηλῆδη, μολονότι γράφει εἰς τὴν «Πρωτοπορείαν». Δηλαδή, ὅπως οἱ πολλοί, νομίζει καὶ αὐτὸς ὅτι ὁ τεχνίτης ἔχει κάθε μέρα συλλήψεις πρωτότυπες, δηλ. διαφορετικὲς στὴν σύνθεση, ἐμπνεύσεις, εἰδηση δὲν ἔχει μὲ τί τρόπο δουλεύει καὶ ἐπιδιώκει καὶ πραγματοποιεῖ ὁ μάστορας, ἀλλήως θὰ εἶτανε σὲ θέση νὰ καταλάβῃ τί σημασία ἔχουνε οἱ ἐπαναλήψεις καὶ οἱ παραλλαγές. Μὲ τέτοια φτώχεια καὶ γύμνια καταπιάνεται νὰ κἀνὲ τὸν expert, τὸν connaisseur. Αὐτὰ εἶναι τὰ χάγια μας καὶ αὐτὸς εἶναι ἕνας μονάχα ἀπ' τοὺς πολλοὺς τέτοιους Κριτικὸν ντ' Ἀρ, πού καταναγ-

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τοῦ Γκρέκο, 2

ζουν τὸ στερέωμα τῆς σημερινῆς καλλιτεχνικῆς Ἑλλάδος.

Ἡ μόνη περίπτωσις πού δὲν θάχε κανεὶς νὰ πῇ τίποτα, εἶναι ὅταν ἐκεῖνος πού ἀμφισβητεῖ τὴ γνησιότητα ἐνὸς ἔργου ἔρθῃ μὲ ντοκουμέντα σίγουρα στὸ χέρι, μὲ γράμματα καὶ μὲ βουδῆες· τότε δὲν χρειάζεται νὰ καταλαβαῖν ἀπὸ ζωγραφικὴ, οὔτε καὶ τόσο πού καταλαβαίνει ὁ Χί! — Ψί. Μὰ αὐτὸς ἔρχεται μὲ ἀδειανὰ χέρια καὶ ἀδειανὸ κεφάλι, τὸ πολὺ πολὺ ἴσως μὲ μιὰ κάποια ἰδέα ἀπὸ τέχνη, πού δὲ φτάνει γιὰ νὰ τὸν κἀνὲ μὴδὲ φιλότεχνο, ὅχι κριτικὸ.

Μολαταῦτα εἶμαι σίγουρος πὼς μεθαύριο καὶ ἀντιμεθαύριο θὰ θίξῃ ἄλλα αἰσθητικὰ ζητήματα καὶ μ' ἄλλα ἴσως ψευδώνυμα, ἢ καὶ τὸ ἴδιο ἀκόμα θέμα πού τὸ σκατάει: Ἐνα Cahiers d' Art, ἕνα Die Kunst, τὰ φυλλομετρᾷς, τὰ δάξεις ὕστερα μπροστά σου καὶ κάνεις τὸ Ruskin ἢ τὸν Apollinaire.

Ἄν μὲ ρωτήσῃς, σχεδὸν μετάνοιωσα γιὰ ὅσα ἔγραψα· δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ βάζῃς στὴ θέση του ἕναν ἀνίδεο. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι πὼς τὴν ἀνοησία δὲν εἶναι σὲ θέση, καὶ δικαίω, νὰ τὴν πάρουν εἰδηση οἱ πολλοί, καὶ οἱ Χί-Ψί κάνουν τὴ δουλειά τους. Ἡ περιφρόνησις πού δεῖχνουμε συχνὰ σὲ τέτοιους, μὴν δίνοντας προσοχὴ στὰ γραφόμενά τους, θάτανε ὁ καλύτερος δρόμος, μὰ γύρω μας ὁ κόσμος διαβάει ὅτι τοῦ πέσει στὰ χέρια καὶ ἔτσι τὰ πέρανε στὰ σοβαρά· ἐμεῖς πού σωπαίνουμε ἀπὸ περιφρόνησιν, τί κάνουμε; γιὰ τὸν κόσμο αὐτὸν δὲν ὑπάρχουμε ὁλότελα. Χρειάζεται λοιπὸν κάπου κάπου ἕνα τέτοιο ξεμύγιασμα, πρέπει νὰ ξετινάξουμε ἀριὰ καὶ πού κάτι τέτοια χαρτοφάναρα. Αὐτὸ τὸ χρέος ἔχουμε ὅσοι πιστεύουμε στὰ σωστά τὴν τέχνη, καὶ πονοῦμε γιὰ αὐτή. ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Σημ. Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ ἔργο τῆς Πανακοθήκης εἶναι γερὸ ἔργο (μιλῶ σὰν ζωγράφος, πού εἶμαι, ὅχι σὰν πραγματογνώμων, πού δὲν εἶμαι) καὶ ὁλότελα διαφορετικὸ ἀπὸ ὅσα ξαίρω τοῦ Θεοτοκόπουλου. Προπάντων ἡ φιγούρα τοῦ Θεολόγου εἶναι λαμπρὴ. Μὰ καὶ ὁ Χριστὸς, τὸ φόντο καὶ οἱ μικρὲς γκρίζες φιγούρες τῆς γῆς εἶναι ὁμορφώτατα. Ἰσχυροῦς νὰ λένε, ὅσοι λένε, κάποιο παλαισμό, ἀνεξήγητο, πῶς τὴν τραχὴ καὶ κάποιος μὲ γαλάζιο χρῶμα ἀπάνω στὸ φόντο, κοντὰ στὸ κορμὶ τοῦ Χριστοῦ· μάλιστα ἀπ' τὴν πολὺ μαστοριά του. τὸ πνεῦμα πῆρε καὶ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ δεξιὸ χέρι. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἀτσαμὺνικὴ ἐπέμβασις μὴ φαίνεται πὼς δὲ βλάπτει τόσο, ὅσο θάβλαπτε ἀν εἶτανε τὸ ἔργο διορθωμένο ἀπὸ μάστορα, γιατί πῶρα χτυπᾷ στὸ μᾶτι εὐθὺς τὸ ἄτεχνο μουτζούρεμα ἀπάνω στὴν καλὴ ζωγραφία. Μπορεῖ μάλιστα καὶ νὰ τὸ βγάλῃ ἕνας καλὸς ρεστωρατέρ, χωρὶς νὰ πάθῃ. Μὰ αὐτὰ τὰ λέγω ἔτσι, χωρὶς καμμιὰ ἀξίωσι. Λέγω τί εἶδα, τίποτε περισσότερο, γιατί τὸ περισσότερο εἶναι δουλειὰ ἀλλοῦ.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΟΡΤΙΝΙΑΣ

Ο ΚΩΣΤΑΝΤΑΚΗΣ

Ὁ Κωσταντάκης κίνησε νὰ πάει στὸ σκολειό του, νὰ φέρῃ ἐλάφια ζωντανὰ καὶ ἄρξουδια σκοτωμένα. Στὸ δρόμον ὅπου πήγαινε, στὸ δρόμο πού πηγαίνει, βλέπει τὴ μάνα καὶ ἔπαιζε μὲ τρία παλληκάρια. Ἐννοια σου, μάνα μ' ἐννοια σου καὶ θὰ ν' τὸ μαρτυρήσω. Τὸ τί θὰ πῆς, παιδάκι μου, τὸ τί θὰ πῆς, παιδί μου; Ὅ, τι εἶδαν τὰ ματάκια μου, δι' ἀκουσαν τ' αὐτιά μου. Μὲ μόσκο τὸ καλόπιασε, στήν κάμαρα τὸ πάει, βγάξει τὸ μαχαίράκι της καὶ σὰν ἀρνὶ τὸ σφάζει. βγάξει τὰ σηκοτάκια του, στὸ μάγερα τὰ πάει, Κι' ὁ μάγερας τὰ γνῶρισε πὼς ἦσαν τοῦ Κωσταντάκη, τρία νερά τὰ ἐπλυνε καὶ τρία τὰ ξεπλύνει, Νάτος καὶ αὐτὸς ὅπ' ἔρχεται, ὁ πρῶτος καβαλλάρης. Βαράει βισὰ τ' ἀλόγου του, στὸ σπῖτι του πηγαίνει. Γυναῖκα, πούναι τὸ παιδί, ὁ γιὸς μου ὁ Κωσταντάκης; Τὸ ἔλουσα, τὸ χτένισα καὶ στὸ σκολειό του πάει. Βαρεῖ βισὰ τ' ἀλόγου του, στὸ δάσκαλο πηγαίνει. Δάσκαλε πούναι τὸ παιδί, ὁ γιὸς μου ὁ Κωσταντάκης; Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ ἰδῶ καὶ τρεῖς νὰ τὸ διαβάσω, καὶ ἂ δὲν ἐρθεῖ καὶ σήμερα, εὐθὺς θὰ τὸ ξεγράψω. Βαράει βισὰ τ' ἀλόγου του, στὸ σπῖτι του πηγαίνει. Γυναῖκα, πούναι τὸ παιδί, ὁ γιὸς μου ὁ Κωσταντάκης; Τὸ ἔλουσα τὸ χτένισα καὶ στήν γαριὰ του πάει. Βαράει βισὰ τ' ἀλόγου του, σὴ μάνα του πηγαίνει. Μάνα μου, πούναι τὸ παιδί, ὁ γιὸς μου ὁ Κωσταντάκης; Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ ἰδῶ καὶ τρεῖς νὰ τὸ φιλήσω, καὶ ἂν δὲν ἐρθεῖ καὶ σήμερα, εὐθὺς θὰ ξεφυγῇ. Βαράει βισὰ τ' ἀλόγου του, στὸ σπῖτι του πηγαίνει. Γυναῖκα, πούναι τὸ παιδί, ὁ γιὸς μου ὁ Κωσταντάκης; Κάτσε νὰ φᾶς, κάτσε νὰ πιεῖς καὶ θὰ στὸ ῥολογήσω. Πρῶτη μπουκιὰ πού ἔβαλε στὸ στόμα γιὰ νὰ φάει, τὸ σηκοτάκι μίλησε, τὸ σηκοτάκι λέει. Ἄν εἶσαι Τοῦρζος φάγε με, Ρωμιὸς κατάγοις με, καὶ ἂν εἶσαι καὶ ὁ πατέρας μου, σκόψε καὶ φίλησέ με. Ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε, στὸ μύλο του τὴν πάει. Ἀλεσε, μύλο, ἄλεσε τῆς λιγεροῦς κεφάλι. νὰ μὴν τ' ἀκούσει ἡ γειτονὰ καὶ φοῖζει τὸ παζάρι.

Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ κ. Χ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

έλος θά βοήτεte ἀπασχολήσεις, ὅσας δὲν θά μὲ διαβάσετε καί, ἐπειδή τὰ μάτια μου κουράζονται εὐκόλα, εἶναι τώρα ἕνα ἔτος.

— Έτσι, μάλιστα, δέχομαι με εὐγνωμοσύνη! εἶπε ἡ Μυρτώ πού ἡ φυσιογνωμία της φωτισθῆκε ἀξαρία. Σας εὐχαριστῶ Κυρία.

— Μή με εὐχαριστῆτε ἀκόμη, παιδί μου, γιατί αὐτό δὲν εἶναι παρὰ ἕνα σχέδιό μου ὅπως διόλου προσωπικό, πού ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ πραγματοποιηθῇ, γιὰ τὸ ὅποιο ὅμως πρέπει νὰ ἔχω τὴν συγκατάθεση τοῦ πρίγκηπος Milcza, καὶ πρωτοτόκου γιου μου. Ζῶ κοντὰ του, καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ σὰς λάβω ὑπὸ τὴν κηδεμονία μου, χωρὶς νὰ ἔχω τὴ γνώμη του... Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὴ φρασὶν λαὶν Loenig...

Κάποια κίνηση τῆς Μυρτῶς τὴν διέκοψε. — Προπαντός, πρέπει νὰ κρίνετε, Κυρία, ἐάν εἰμαι ἱκανὴ νὰ ἀντικαταστήσω τὴν παιδαγωγὸ τῶν παιδιῶν παιδιῶν σας. Τὸ ζήτημα αὐτὸ μπορεῖ νὰ κατανοηθῇ ἀργότερα, νομίζω.

— Ω! Βεβαίως!... Θέλετε νὰ ρηθῆτε ἀπὸ τώρα μαζί μου; — Θὰ ἤθελα νὰ μείνω ἀκόμη μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀπασχολητὴν, λέγει ἡ Μυρτώ, πού τὰ μάτια της γεμίσανε δάκρυα.

— Ὅπως θέλετε, παιδί μου. Θὰ γράψω λοιπὸν ἀμέσως στὸ γυιό μου, ὥστε νὰ τελειώσουμε ὅσο τὸ δυνατόν σύντομα. Νὰ ἐλπίζετε γιὰ τὴν καλὴ ἔκβαση. Θὰ τοῦ μιλήσω γιὰ τὴν ὑποχρέωση πού ἔχουμε νὰ μὴν ἀφήσουμε στὴν ἐγκατάλειψη μὲ νέα κόρη πού ἔχει μέσα στὶς φλέβες της αἷμα τοῦ Tisza. Εἶναι τὸ μόνο πού θὰ τὸν ἐγγίσῃ, γιατί νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς νὰ τὸν συγγινησῇ θάτανε χαμένος κόπος... Μά, πέστε μου, πῶς εἶναι τὸ ὄνομά σας παιδί μου;

— Μυρτώ, Κυρία.

— Μυρτώ! εἶπε ἡ κόρησά μου. ἦσαν τό-

νο ἐκπληξῆς δυσἀρεσκειας. Γιατί ἡ Hedwige δὲν σὰς ἔδωσε ἕνα ὄνομα τῆς πατρίδος μας;.. Τούλάχιστον εἰσθε καθολικὴ;

— Ω! ναί, Κυρία, ὅπως ἀγαπητέν μου μαμά!.. Καὶ ὀνομάζομαι Gisèle — Hedwige Μυρτώ. Ὁ πατέρας μου ἀγαποῦσε νὰ με φωνάζουν μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα.

— Τέλος, αὐτὸ δὲν μὰς ἐνδιαφέρει πολὺ, λέγει ἡ κόρησά μου καὶ σηκώθηκε ἀπ' τὸ κάθισμά της. Ἀφοῦ προτιμᾷτε νὰ μείνετε ἐδῶ σήμερα, θέλετε νὰ γευματίσετε μαζί μας αὐριο;... Δὲν θάχουμε κανένα, μὴν φοβεῖσθε, πρόσθεσε βλέποντας τὸ βλέμμα πού ἔσκιζε ἡ Μυρτώ στὴν πένθυμη ρόμπα της.

— Ἄν καὶ ἡ Μυρτώ ἐπιθυμοῦσε πολὺ ν' ἀρνηθῇ, ἀναγκάσθηκε νὰ δεχθῇ, καὶ πῆρε τὴ διεύθυνση πού τῆς ὑπηγόρευσε ἡ κόρησά της.

— Πηγαίνω τώρα στὸ νεκροταφεῖο, εἶπε ἡ κόρησά μου, δίνοντάς της τὸ χέρι. Θέλω νὰ προσευχηθῶ ἐπάνω στὸν τάφο τῆς δυστυχῆς Hedwige?... Ὅστε αὐριό, παιδί μου.

— Ναί, Κυρία, κ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴ συμπάθειά σας, καὶ γιὰ τὴν ἐλπίδα πού μοῦ δώσατε! λέγει ἡ Μυρτώ με συγκίνηση.

— Ὀνομάζετέ με ἐξαδέλφη σας, δὲ θὰ ἤθελα νὰ περῶν γιὰ ξένη πρὸς ἐσᾶς.... Ὁρσεβούρα, Μυρτώ... Στάσου, θέλω νὰ σὲ φιλήσω εἰς ἀνάμνηση τῆς Hedwige.

Τὴν ἐφίλησε ἐλαφρὰ στὰ δύο τῆς μάγουλα, καὶ κατέρηκε στὴ σκάλα, ἀφῆνοντας μέσα στὴν τραπεζαρία κάποιον λεπτὸν ἄρωμα.

Ἡ Μυρτώ ξαναμπήκε στὴν κἀμαρά της, κάθισε πάλι κοντὰ στὸ παράθυρο κ' ἀκούμπησε τὸ μέτωπο στὸ χέρι της.

Αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψη ἀνεκούφισε λίγο τὸ μεγάλο βάρος πού ἐπιέζε τὴν τρυφερὴ καρδιά της. Αἰσθάνθηκε ὅτι ἡ κόρησά της ἔτρεφε κάποια συμπάθεια γι' αὐτὴ, καὶ πῶς εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦσε νὰ τὴν βοηθήσῃ νὰ ἐβῇ ἀπὸ τὴ στενὴ κὼρη θέσης της.

Σὰν νὰ φοβότανε μήπως προσκρούσῃ στὴν κάποια ἀριστοκρατικὴ ἐπιφυλακτικὴ τῆς ἐξαδέλφης τῆς μητέρας της, δὲν ἤθελε νὰ σκεφθῇ πῶς μποροῦσε νὰ τῆς φερθῇ μὲ περισσότερη κἀπως θερμοτήτᾳ τὸ ὅτι προσπαθοῦσε νὰ τὴ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴ μόνησή της, νὰ τῆς γνωρίσῃ τὶς κόρες της, ὅλα αὐτὰ φαινότανε ὅτι τὰ ἔκανε σὰν κάποιο αὐστηρὸ κατὴκον πού τῆς τὸ ὑπηγόρευαν οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ τῆς μετὰ Μυρτῶ, κ' ἴσως ἡ ἀγάπη πού ἔτρεφε γιὰ τὴν ἀποθαμμένη ἐξαδέλφη της.

Ὁχι, ἡ Μυρτώ φχαριστοῦσε τὸ θεὸ πού τὴν ἀφῆγε νὰ διακρίνῃ κάποια ἀνταύγεια ἐλπίδας μέσα στὴ θλίψη πού τὴν εἶχε βυθίσει ὁ θάνατος τῆς μητέρας της, σκεπτότανε πῶς δὲν θὰ τῆς εἶτανε τόσο σκληρὸ νὰ ἀναλάβῃ καθήκοντα παιδαγωγοῦ πρὸς συγγενεῖς μᾶλλον, ἢ ἀρὰ πρὸς ξένους ὁποιοῦσδήποτε... Καὶ ἐκεῖνο πού τὴν παρηγοροῦσε περισσότερο εἶτανε ἡ σκέψη πῶς θὰ ἔβλεπε ἴσως τὴν πατρίδα τῆς μητέρας, τὴν Οὐγγαρία, πού τόσο τὴν ἀγαποῦσε ἡ καὶ μὲν ἡ μητέρα της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Ὁ καιρὸς εἶτανε ψυχρὸς κ' ὀμιχλώδης. Ἐπεφτε ἕνα ψιλὸ χιονόνερο, τὴν ἄλλη μέρα πού πῆρε ἡ Μυρτώ τὸ τραῖνο γιὰ τὸ Παρίσι. Κάποια ἀγωνία τὴν πίεζε στὴ σκέψη πῶς θὰ βρισκότανε σὲ περιβάλλον ἀγνωστο, πού δὲν θὰ τῆς εἰδείχαν ὅλοι τὴν ἴδια καλωσύνη πού τῆς εἶχε δεῖξει ἡ κόρησά της.

Τὸ τραῖν τὴ μετέφερε στὸ προάστειο τοῦ Σαιν—Ζερμαίν, κοντὰ στὸ δρόμο πού κατοικοῦσε ἡ κόρησά της... Σὲ λίγο σταμάτησε μπροστὰ σ' ἕνα παλαιὸ καὶ μεγαλόπρεπτο μέγαρο, μ' ἕναν πέτρινο θυρεὸ, ἐπάνω στὸν ὅποιον εἶτανε χαραγμένο πολὺ πλοκα οἰκὸσημα. Κάποιος ὑπηρετὴς μετὰ μύστη λιβρέα ὠδήγησε τὴ Μυρτώ, ἀφοῦ περάσανε πρῶτα μιά μικρὴ ὑπερὸχη αἵθουσα, κ' ὕστερα ἕνα ἀπέραντο σαλὼν διακοσμημένο μὲ κάποια πολυτέλεια σοβαρὴ καὶ καλλιτεχνική, σὲ κάποιο δωμάτιο λίγο μικρότερο μὲ ἐπίσης μεγαλοπρεπῶς ἐπιλωμένο, μολονότι εἶχε μιά ὀψη πειὸ οἰκειαστὴ, χάρις σὲ ἕνα πανεράκι τοῦ κεντήματος, σὲ μερικὰ βιβλία μισοανοιγμένα, στὴ σχετικὴ ἀτάξια πού εἶχαν οἱ καρέκλες, καὶ σὲ κάποιο μικρὸ ὥρατο σκυλάκι βυθισμένο μέσα σὲ μιά κομπὴ φωλιά.

Τὸ δωμάτιο αὐτὸ εἶτανε ἔρημο... Ὁ ὑπηρετὴς ἀπομακρύνθηκε, μ' ἕνα βῆμα πού πνιγότανε μέσα στοὺς τάπητες, καὶ ἡ Μυρτώ ἔρριξε μιά ματιά γύρω της.

Τὸ βλέμμα τῆς ἐπέσυρε ἑξαφνα κάποιο ταμπλό τοποθετημένο στὴ μέση τοῦ μεγαλύτερου τοῖχου. Παρίστανε ἕνα νέον ἀνθρώπων ὑψηλοῦ ἀναστήματος, πολὺ κομπόν, ὁ ὁποῖος φοροῦσε μὲ μιά ἀσύνκορη χάρι τὴν μεγαλοπρεπὴ στολὴ τῶν οὐγγρῶν ἀρχόντων. Τὸ κεφάλι, ὑψωμένο μὲ κάποια ἐπιτήδευση, νόμιζε κανεὶς ὅτι εἶχε προσηλωθεῖ ἐπάνω στὴ Μυρτώ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια του, ὑπερήφανα καὶ γοητευτικά, πού ἐσπινθίζονταν μέσα σ' ἕνα πρόσωπο μᾶλλον χλωμὸ, στολισμένο μὲ

ἕνα μακρὸν μουστάκι μαῦρο τοῦ ἔβενος. Τὸ λεπτὸ καὶ λευκὸ χέρι του, κομψότατο στὸ σχῆμα, ἀναπαύονταν ἐπάνω στὸ κολμπάχ του(*) πού εἶτανε στολισμένο μὲ ἕνα λοφίο κορμωμένο μὲ μιά πόρπη διαμαντένια. Τὸ ὅλον του, ἀπὸ τὴ στάση του, τὸ βλέμμα του, μέχρι τῆς πτυχῆς πού σχηματίζε τὸ στόμα του, μαρτυροῦσε κάποια βαθύτατη ὑπερηφάνεια, κάποια ἀκαμπτὴ θέληση, τὴν ἥρεμη ἀξιοπρέπεια ἀνθρώπου πού αἰσθάνεται ὅτι βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους θνητούς.

Αὐτὴ τούλάχιστον ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐντύπωση τῆς Μυρτῶς... Μολταῦτα, μέσα σ' αὐτὴ τὴ φυσιογνωμία ὑπῆρχε κατὰ τὸ ἐλυστικὸ καὶ τὸ γοητευτικὸ. Μά ἡ Μυρτώ δὲ μπόρεσε νὰ καθορίσῃ ἀκριβῶς τί εἶτανε αὐτὸ τὸ κατὰ πού εἶχε βάλει ὁ ζωγράφος μέσα στὸ βλέμμα τοῦ μοντέλλου του.

Ὁ θόρυβος κάποιας πόρτας πού ἀνοίξε, ἐλαφρὰ βήματα στὸ πλαγιὸν σαλόνι, ἔκαμαν τὴν Μυρτώ νὰ γυρίσῃ. Εἶδε τότε νὰ προχωρῇ πρὸς τὸ μέρος τῆς κάποιας μεγαλόσημης καὶ λεπτῆς μαζί μὲ ἕνα ἄλλο κορμὸν ἐπίσης λεπτὸ καὶ κομψό. Καὶ οἱ δύο εἶχαν τὰ ἴδια ἀσημόχρυστα μαλλιά, τὰ ἴδια γκριζὰ καὶ κάπως μελαγχολικά μάτια, τὸ ἴδιο μακρουλὸ πρόσωπο, καὶ τὸ ἴδιο κατὰ λευκὸ δέσμη.

— Καλῶς ὠρίσατε, ἐξαδέλφη μου, εἶπε ἡ μεγαλύτερη στὴ Μυρτώ, δίνοντάς της τὸ χέρι. Χθὲς ἡ μαμά μὰς διηγῆθη τὰ τῆς ἐπισκέψεώς της στὸ σπίτι σας, καὶ μὰς ἐκίνησε τὴν ἐπιθυμία νὰ σὰς γνωρίσουμε... Μὰ πρέπει νὰ αὐτοσυστηθούμε. Ἴδου ἡ μικρὴ μου ἀδελφὴ Mitzi. Ἐγὼ εἰμαι ἡ Terka.

Σχεδὸν τὴν ἴδια στιγμή φάνηκε ἡ κόρησά της, ἀκολουθοῦμένη ἀπὸ τὰ δύο ἄλλα τῆς παιδιὰ, τὴν Εἰρήνη καὶ τὸν Ρενά. Ἡ Εἰρήνη εἶτανε μιά κόρη δεκαεῖς—δεκαεπτὰ ἐτῶν, μικρόσωμη καὶ λίγο παχουλὴ, μὲ μαῦρα μαλλιά χτενισμένα μὲ κοκετταρία, μὲ πρόσωπο ἀκανόνιστο, μὰ πολὺ χτυπητὸ. Εἶτανε ντυμένη μὲ γοῦστο ἐντελὸς παρισινὸ, καὶ φαινότανε ὑπερήφανη καὶ ποζίστῃ. Ὁ Ρενά, ἕνα μικρὸ ἀγόρι ἕως δέκα χρονῶν, τῆς ἔμοιαζε πολὺ, καὶ φαινότανε ἐξ ἄλλου δυσκόλῳ χαρακτήρος, τούλάχιστον ἀπ' ὅτι εἶδε ἡ Μυρτώ κατὰ τὸ γέννημα. Φαίνεται ὅτι ἡ μητέρα του τὸν εἶχε παραχαϊδέσει, καὶ ἡ παιδαγωγὸς του, ἡ Φροελάιν Loenig, μεγαλόσωμη καὶ ξανθὴ μὲ ἐκφραση σοβαρὴ καὶ γαλήνια, δὲν εἶχε χαμνιὰ ἐπιβολὴ ἐπάνω του... Αὐτὸς ὁ μέλλον μαθητὴς θὰ εἶτανε συχνὰ ἀφορμὴ γιὰ μεγάλες στενοχώριες στὴ δύστυχη τὴ Μυρτώ. Εὐτυχῶς ἡ ξανθὴ Mitzi φαινότανε πολὺ πειὸ ἡπια καὶ πειὸ γλυκεῖα.

Ἡ Μυρτώ αἰσθανότανε τὸν ἐαυτὸ τῆς κάπως στενωχωρημένον μέσα σ' ἐκὶνὴ τὴν μεγαλόπρεπη τραπεζαρία, μὲ τὶς λεπτές καὶ ἐπιτηδευμένες διατυπώσεις πού τῆς εἶτανε ἀγνωστες, στὶς ὁποῖες ὅμως ἐξ ἐνστικτοῦ προσαρμοζότανε ἡ ἀριστοκρατικὴ φύσις της.

Καταλάβαινε ὅτι οἱ συγγενεῖς τῆς εἶχανε τὸν ἀέρα ἀνθρώπων καλῆς ἀνατροφῆς, πού ἐκπληροῦσαν κάποιο αὐστηρὸ κατὴκον, χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθάνεται καμμιὰ βαθύτερη συμπάθεια γι' αὐτὴ, μὴ ἀφῆν, πού ἡ πληγωμένη καρδιά της διψοῦσε λίγη τρυφερότητα. Τὴν εἶχανε προστατεύσει ἀπλῶς γιὰ τὴν μητέρα τῆς ἀνῆκε στὴν οἰκογένεια τῶν Gisza, μὰ κα-

(*) Εἶδος καλύμματος τῶν οὐγγρῶν εὐγενῶν.

ταλάβαινε ὅτι δὲν θὰ τὴν θεωροῦσαν ποτὲ ἀπολύτως μέλος τῆς οἰκογενείας των.

Ἡ Εἰρήνη προπᾶντων φαινότανε ψυχρὴ καὶ φαντασμένη. Ὅταν ἀποτεινότανε στὴν ἐξαδέλφη τῆς, ἔπερε κάποιο ὕψος προστάτου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ Μυρτώ προτιμοῦσε τὴν ὄσηχη ἀδιαφορία πού ἀπέπνευε ὁ ἐπιφυλακτικὸς τρόπος τῆς Τέρκα. Ἡ κόρησά Gisèle τῆς φαινότανε πῶς εἶτανε καλὴτερα διατεθειμένη πρὸς αὐτὴ, περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ἐν τούτοις, μιά φράση τῆς Ἑλένης ἔδειξε στὴ Μυρτώ κάποιο γεγονός πού μαρτυροῦσε καθαρὰ πῶς ἡ κόρησά Ζολανγὶ δὲν λογάριζε κ' αὐτὴ ὡς πέρα πέρα συγγενὴ τῆς τὴν Hedwige Ἑλεανῆ.

Ἡ νεαρὴ κόρη μιλοῦσε κάποτε γιὰ τὸ Παρίσι κ' εἶπε πῶς θὰ θέλε νὰ ζῇ ἐκεῖ παντοτεινὰ.

— Παρηγοριέμαι, εἶπε, ἀπὸ τοὺς δύο μῆνας πού περνοῦμε ἐκεῖ, κάθε χρόνον, κ' ἔτσι περνᾶνε μ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα οἱ ἀτελείωτες ἡμέρες πού διαμένουμε στὸ παλάτι τοῦ Voraczky.

Δυὸ μῆνες!... Καὶ ποτὲ ἡ κόρησά Gisèle δὲν εἶχε πάγει νὰ δῇ τὴν ἐξαδέλφη τῆς!

Ἡ ἀλγείνη ἐντύπωση πού προξένησε αὐτὴ ἡ πληροφορία στὴ Μυρτώ καθρεπτιζότανε χωρὶς ἄλλο στὸ βλέμμα της, γιὰ τὴν κόρησά κοίταξε τὴν κόρη τῆς μ' ἕναν τρόπο ἐπιτηρητικὸ, καὶ γύρισε τὴν ὀμιλία σὲ ἄλλο θέμα, σχετικὴ μὲ τὸ Voraczky, τὴ διαμονὴ τοῦ πρίγκηπος Milcza, ὅπου περνοῦσε μὲ τὰ παιδιά τῆς τὴν ἀνοίξη, τὸ θέρος καὶ μέρος τοῦ φθινοπώρου.

Ἄν ἡ ἀπάντησή τοῦ γιουῦ μου εἶναι εὐνοϊκὴ, ἐκεῖ θὰ σὰς πᾶμε Μυρτώ. Θὰ δῆτε τὸ πῶς θαυμάσιο μέρος τῆς Οὐγγαρίας...

— Ἐγὼ θὰ προτιμοῦσα νάτανε λιγώτερο θαυμάσιο, μὰ νάχουμε μερικὲς γιορτές, συγκεντρώσεις, μεγάλα κινήματα, ὅπως ἄλλοτε! ἀναστήσεις τὸν γοῦστο ἐντελὸς παρισινὸ, καὶ φαινότανε ὑπερήφανη καὶ ποζίστῃ. Ὁ Ρενά, ἕνα μικρὸ ἀγόρι ἕως δέκα χρονῶν, τῆς ἔμοιαζε πολὺ, καὶ φαινότανε ἐξ ἄλλου δυσκόλῳ χαρακτήρος, τούλάχιστον ἀπ' ὅτι εἶδε ἡ Μυρτώ κατὰ τὸ γέννημα. Φαίνεται ὅτι ἡ μητέρα του τὸν εἶχε παραχαϊδέσει, καὶ ἡ παιδαγωγὸς του, ἡ Φροελάιν Loenig, μεγαλόσωμη καὶ ξανθὴ μὲ ἐκφραση σοβαρὴ καὶ γαλήνια, δὲν εἶχε χαμνιὰ ἐπιβολὴ ἐπάνω του... Αὐτὸς ὁ μέλλον μαθητὴς θὰ εἶτανε συχνὰ ἀφορμὴ γιὰ μεγάλες στενοχώριες στὴ δύστυχη τὴ Μυρτώ. Εὐτυχῶς ἡ ξανθὴ Mitzi φαινότανε πολὺ πειὸ ἡπια καὶ πειὸ γλυκεῖα.

Ἡ Μυρτώ αἰσθανότανε τὸν ἐαυτὸ τῆς κάπως στενωχωρημένον μέσα σ' ἐκὶνὴ τὴν μεγαλόπρεπη τραπεζαρία, μὲ τὶς λεπτές καὶ ἐπιτηδευμένες διατυπώσεις πού τῆς εἶτανε ἀγνωστες, στὶς ὁποῖες ὅμως ἐξ ἐνστικτοῦ προσαρμοζότανε ἡ ἀριστοκρατικὴ φύσις της.

Καταλάβαινε ὅτι οἱ συγγενεῖς τῆς εἶχανε τὸν ἀέρα ἀνθρώπων καλῆς ἀνατροφῆς, πού ἐκπληροῦσαν κάποιο αὐστηρὸ κατὴκον, χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθάνεται καμμιὰ βαθύτερη συμπάθεια γι' αὐτὴ, μὴ ἀφῆν, πού ἡ πληγωμένη καρδιά της διψοῦσε λίγη τρυφερότητα. Τὴν εἶχανε προστατεύσει ἀπλῶς γιὰ τὴν μητέρα τῆς ἀνῆκε στὴν οἰκογένεια τῶν Gisza, μὰ κα-

ταλάβαινε ὅτι δὲν θὰ τὴν θεωροῦσαν ποτὲ ἀπολύτως μέλος τῆς οἰκογενείας των.

Ἡ Εἰρήνη προπᾶντων φαινότανε ψυχρὴ καὶ φαντασμένη. Ὅταν ἀποτεινότανε στὴν ἐξαδέλφη τῆς, ἔπερε κάποιο ὕψος προστάτου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ Μυρτώ προτιμοῦσε τὴν ὄσηχη ἀδιαφορία πού ἀπέπνευε ὁ ἐπιφυλακτικὸς τρόπος τῆς Τέρκα. Ἡ κόρησά Gisèle τῆς φαινότανε πῶς εἶτανε καλὴτερα διατεθειμένη πρὸς αὐτὴ, περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ἐν τούτοις, μιά φράση τῆς Ἑλένης ἔδειξε στὴ Μυρτώ κάποιο γεγονός πού μαρτυροῦσε καθαρὰ πῶς ἡ κόρησά Ζολανγὶ δὲν λογάριζε κ' αὐτὴ ὡς πέρα πέρα συγγενὴ τῆς τὴν Hedwige Ἑλεανῆ.

Ἡ νεαρὴ κόρη μιλοῦσε κάποτε γιὰ τὸ Παρίσι κ' εἶπε πῶς θὰ θέλε νὰ ζῇ ἐκεῖ παντοτεινὰ.

Παρηγοριέμαι, εἶπε, ἀπὸ τοὺς δύο μῆνας πού περνοῦμε ἐκεῖ, κάθε χρόνον, κ' ἔτσι περνᾶνε μ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα οἱ ἀτελείωτες ἡμέρες πού διαμένουμε στὸ παλάτι τοῦ Voraczky.

Δυὸ μῆνες!... Καὶ ποτὲ ἡ κόρησά Gisèle δὲν εἶχε πάγει νὰ δῇ τὴν ἐξαδέλφη τῆς!

Ἡ ἀλγείνη ἐντύπωση πού προξένησε αὐτὴ ἡ πληροφορία στὴ Μυρτώ καθρεπτιζότανε χωρὶς ἄλλο στὸ βλέμμα της, γιὰ τὴν κόρη τῆς μ' ἕναν τρόπο ἐπιτηρητικὸ, καὶ γύρισε τὴν ὀμιλία σὲ ἄλλο θέμα, σχετικὴ μὲ τὸ Voraczky, τὴ διαμονὴ τοῦ πρίγκηπος Milcza, ὅπου περνοῦσε μὲ τὰ παιδιά τῆς τὴν ἀνοίξη, τὸ θέρος καὶ μέρος τοῦ φθινοπώρου.

Ἄν ἡ ἀπάντησή τοῦ γιουῦ μου εἶναι εὐνοϊκὴ, ἐκεῖ θὰ σὰς πᾶμε Μυρτώ. Θὰ δῆτε τὸ πῶς θαυμάσιο μέρος τῆς Οὐγγαρίας...

— Ἐγὼ θὰ προτιμοῦσα νάτανε λιγώτερο θαυμάσιο, μὰ νάχουμε μερικὲς γιορτές, συγκεντρώσεις, μεγάλα κινήματα, ὅπως ἄλλοτε! ἀναστήσεις τὸν γοῦστο ἐντελὸς παρισινὸ, καὶ φαινότανε ὑπερήφανη καὶ ποζίστῃ. Ὁ Ρενά, ἕνα μικρὸ ἀγόρι ἕως δέκα χρονῶν, τῆς ἔμοιαζε πολὺ, καὶ φαινότανε ἐξ ἄλλου δυσκόλῳ χαρακτήρος, τούλάχιστον ἀπ' ὅτι εἶδε ἡ Μυρτώ κατὰ τὸ γέννημα. Φαίνεται ὅτι ἡ μητέρα του τὸν εἶχε παραχαϊδέσει, καὶ ἡ παιδαγωγὸς του, ἡ Φροελάιν Loenig, μεγαλόσωμη καὶ ξανθὴ μὲ ἐκφραση σοβαρὴ καὶ γαλήνια, δὲν εἶχε χαμνιὰ ἐπιβολὴ ἐπάνω του... Αὐτὸς ὁ μέλλον μαθητὴς θὰ εἶτανε συχνὰ ἀφορμὴ γιὰ μεγάλες στενοχώριες στὴ δύστυχη τὴ Μυρτώ. Εὐτυχῶς ἡ ξανθὴ Mitzi φαινότανε πολὺ πειὸ ἡπια καὶ πειὸ γλυκεῖα.

Ἡ Μυρτώ αἰσθανότανε τὸν ἐαυτὸ τῆς κάπως στενωχωρημένον μέσα σ' ἐκὶνὴ τὴν μεγαλόπρεπη τραπεζαρία, μὲ τὶς λεπτές καὶ ἐπιτηδευμένες διατυπώσεις πού τῆς εἶτανε ἀγνωστες, στὶς ὁποῖες ὅμως ἐξ ἐνστικτοῦ προσαρμοζότανε ἡ ἀριστοκρατικὴ φύσις της.

Καταλάβαινε ὅτι οἱ συγγενεῖς τῆς εἶχανε τὸν ἀέρα ἀνθρώπων καλῆς ἀνατροφῆς, πού ἐκπληροῦσαν κάποιο αὐστηρὸ κατὴκον, χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθάνεται καμμιὰ βαθύτερη συμπάθεια γι' αὐτὴ, μὴ ἀφῆν, πού ἡ πληγωμένη καρδιά της διψοῦσε λίγη τρυφερότητα. Τὴν εἶχανε προστατεύσει ἀπλῶς γιὰ τὴν μητέρα τῆς ἀνῆκε στὴν οἰκογένεια τῶν Gisza, μὰ κα-

ταλάβαινε ὅτι δὲν θὰ τὴν θεωροῦσαν ποτὲ ἀπολύτως μέλος τῆς οἰκογενείας των.

Ἡ Εἰρήνη προπᾶντων φαινότανε ψυχρὴ καὶ φαντασμένη. Ὅταν ἀποτεινότανε στὴν ἐξαδέλφη τῆς, ἔπερε κάποιο ὕψος προστάτου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ Μυρτώ προτιμοῦσε τὴν ὄσηχη ἀδιαφορία πού ἀπέπνευε ὁ ἐπιφυλακτικὸς τρόπος τῆς Τέρκα. Ἡ κόρησά Gisèle τῆς φαινότανε πῶς εἶτανε καλὴτερα διατεθειμένη πρὸς αὐτὴ, περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ἐν τούτοις, μιά φράση τῆς Ἑλένης ἔδειξε στὴ Μυρτώ κάποιο γεγονός πού μαρτυροῦσε καθαρὰ πῶς ἡ κόρησά Ζολανγὶ δὲν λογάριζε κ' αὐτὴ ὡς πέρα πέρα συγγενὴ τῆς τὴν Hedwige Ἑλεανῆ.

Ἡ νεαρὴ κόρη μιλοῦσε κάποτε γιὰ τὸ Παρίσι κ' εἶπε πῶς θὰ θέλε νὰ ζῇ ἐκεῖ παντοτεινὰ.

Παρηγοριέμαι, εἶπε, ἀπὸ τοὺς δύο μῆνας πού περνοῦμε ἐκεῖ, κάθε χρόνον, κ' ἔτσι περνᾶνε μ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα οἱ ἀτελείωτες ἡμέρες πού διαμένουμε στὸ παλάτι τοῦ Voraczky.

(Ἀκολουθεῖ)

**Η ΖΩΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ**

1890-1928

❖ ❖ ❖

❖ ❖ ❖

Γ. Β. ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ κ. Σιγκιέντι (τόν ὄπου ἀπὸ λόγων ἀνε-
ξάρτητους τῆς θέσεώς μας, δὲν μποροῦσαμε
ἰσχυροῦς εἰς τὰ «ρεατὰ» τοῦ) ἔπαισε
ἀνάγκη ἐντελὸς ἐξαιρετικὰ καὶ μὲ πολλὴν
ἀνέκδοτον τὸ Κονστέρτο τοῦ Μπετόβεν. Χωρὶς
ἂν μπορῇ νὰ συγκαθίῃ μὲ τὸν Σούμπερν, ὁ
κ. Σιγκιέντι παίζει μὲ ἀπλότητα, μὲ συγκα-
ταγμένο αἰσθημὰ καὶ ἔχει ἀνεκδοτὸ ἐντελὸς
ἐξαιρετικὸ. Ἡ ὄραία δὲ ἐμφάνισί τοῦ συν-
εἰναι στὴ μεγάλη καὶ δίκαια, ἄλλως τε,
ἐν τῇ περὶ τοῦ. Τὸ φιλόμουνο κοινὸ μας, ποὺ
ἀντὶ τῆς ἀπὸ ἀθεράπευτη ξηνομανίας, (τὸ ξανα-
τονίζουμε αὐτὸ μὲ λύπη) καὶ ποὺ ἄφησε νὰ

του διαφύγῃ ἢ μοναδικῇ εὐκαιρίᾳ ν' ἀκούσῃ τὸν Εὐστράτιον, ἀπεθέσσε κυριολεκτικὰ τὸν κ. Σγκρέτι.

Τὸ «Τραγοῦδι τῆς χαρᾶς» τοῦ Ὀνέγκερ, ἐνορχηστρωμένο πλουσιωτάτα, γεμάτο μπρίο καὶ παιγμένο ἐξαιρετικὰ καλὰ ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα, ἐκλείσσε τὴν περίοδο τῶν ἐφετειῶν συναυλιῶν.

Τὶ συμπεράσματα μποροῦμε νὰ βγάλωμε ἀπὸ τὴν μουσικὴ κίεση τῆς περιόδου πού τελέσθησε. Ἄν μᾶς ἐπιτρέψουν οἱ ἀναγνώστει ν' ἀσχοληθῶμε μὲ τὸ ζήτημα αὐτὸ στὸ ἐρχόμενο σημεῖωμα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

«Ἡ Ἐλευθέρα σκηνή» ἔκαμε τὴ δευτέρα τῆς ἐμφάνει μὲ τὸ «Σμιόν» τοῦ Λένορμαν. Ὁ συγγραφεὺς μᾶς εἶναι γνωστός. Πρὸ καιροῦ ἀπὸ τὸ ἴδιο θέατρο τὸν γνωρίσαμε μὲ τὸν «Ἰσκιό τοῦ Κακοῦ». «Ὅπως γράφτηκε καὶ τότε ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς, ὁ Λένορμαν εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς μίσεως, ἀρρυθμῆς καὶ ἀπιστῆς ἐποχῆς μας. Ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ πρόρωσι τοῦ αἰῶνα μας τὸν ἔκαμε κ' αὐτὸν ἀνάπηρο κατὰ πολὺ. Ἀγωνίζεται, μοχθᾷ, παλεύει. Μὰ τοῦ κόκκου. Φῶς ἔσπερο, λαχρὸ πού νὰ φέρῃ ἀγαλλίαση στὶς ψυχὰς — σὲ καμμία μεριά δὲν ξεμυτίζει ἀπὸ τὸ ἔργο του. Καπνός, φλόγωμα κυριαρχεῖ σ' ὅλη τὴν ἔκταση. Κι' ἐτοί ἀντὶ νὰ φωτισθῶμε ἀπὸ τὰ ἔργα του, φεύγουμε πρὸ σκοτεινισμένων καὶ νευρικοί.

... Στὸ «Σμιόν» ὅμως ὑπάρχει καὶ κάποιο σημεῖο λυτρωτικὸ γιὰ τὸ συγγραφέα. Στὸ ἔργο αὐτὸ κατορθῶναι ὁ Λένορμαν νὰ σκιαγραφήσῃ μερικὸς τύπους, πού ζοῦν ἔρημοι καὶ βαρβεμένοι ἀπὸ τὰ βίαια τῶν, ναυάγια ζωῆς, πέρα στὶς φρυγμένες ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικῆς, στὴν Ἀλγερινὴ Σαχάρα. Μέσα στοὺς τύπους αὐτοὺς ἐκχωρίζεσθαι ὁ Γάλλος ἀποικὸς Λωρανσὺ, πού ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν ἀπιστία τῆς γυναίκας τοῦ στὴν Εὐρώπη, κατέφυγε στὴν πυρὴ ἄχνα τῆς Ἀφρικῆς γιὰ νὰ λυώσῃ τὸν πόνο τῆς καρδιάς του. Βαρὺς, σπικαμένος, στὴ θέλησή του, ὑπομένει τὴ μοῖρα του, μοιραία καὶ ἄδουλα. Βασανιστικώτερη φαντάζει ἡ μορφή του καθὼς προβάλλει πλάϊ στὴν ὑστερικὴ, ἀτίθασση, παλλομένη του τὴν Ἀϊσσά—Τύπος ἀνατολιτικὸς, νοθογέννημα Ἀραβίνης καὶ Ἰσπανοῦ ἀριστοκράτη, ἕνα θαυμάσιο πλάσμα, πού θυμώνει, παραφέρεται, ἀνδρὶζεῖ μὰ πού ἡμερώνει καὶ γλυκαίνει. Ἡ ὀρλιάζει μὰ πού ἡμερώνει καὶ γλυκαίνει. Ἡ Ἀϊσσά πότε μᾶς ἐμφανίζεται ἀν κινεσιτικὸς ἀνεμὸς καὶ πότε σὺν ἀνοσιγναικτικὸ ὀργιστικὸ ἀνέμῳ. Εἶναι ὁ τύπος τῆς γυναίκας πῶς αὐτὴ φτάει στὸ κρίσιμο σημεῖο τῶν τριάντα πέντε χρόνων. Αἰσθάνεται πῶς τὸ ἔδαφος πού πατεῖ δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ βουλιᾷξῃ παρασέρνοντας γιὰ πάντα νεῖατα καὶ ὁμορφιά. Ἐκεῖ συνειδησι τῆς ἀγῶνης καὶ ἐρμῆς ζωῆς τῆς, πού περνᾷ σὲ μιὰ πνιγερὴ καὶ φτωχὴ γρύπα, πλάϊ σ' ἕνα σκατεμένο βετεράνο... Ἐνῶ ἡ φαντασία τῆς τὴν ὑψώνει στὸ πλάϊ ἐνός Ἰσπανοῦ ἀριστοκράτη «ἐνός caballero» μὲ τὰ πλούτια τῆς καὶ «μὲ τὴν ἀμάξι τῆς στῆ Μαδρίτη» ἢ

μοῖρα τῆς τὴν ὑποχρεώνει νὰ ζῇ κοντὰ «στὴν κτηνιατρικὴ φάτσα τοῦ Λωρανσὺ».

Ἡ τραγωδία τῆς κορυφώνεται σὰν βλέπει νὰ πέρνει θέσι στὴν ἐστία τοῦς κ' ἕνα τρίτο πλάσμα. Ὁ Λωρανσὺ ἔχει προσκαλεσθῇ ἀπὸ τὴ Γαλλία τὴν κόρη του τὴν Κλωτίλδη. Ὁμορφῇ, λεπτοκαμωμένη, νηδὺς βλαστὸς πού χαίρεται τὴ ζωὴ καὶ τὰ χάδια τοῦ ἡλίου. Ἡ παρουσία τῆς —σὰ μιὰ τραγικὴ ἀντίθεσις— ἐξαγριώνει τὴν Ἀϊσσά. Ἡ ζήλεια, τὸ κοιμισμένο πάθος τῆς, ὅλο τὸ ἡφαίστιο τοῦ εἶναι τῆς, ξεσπᾷ ἄγριο, ἀπειλητικό... Καὶ τὸ δράμα ἀρχίζει ἀνάμεσὸ τους. Ὁ Λωρανσὺ στὸ πρόσωπο τῆς κόρης τοῦ βλέπει νὰ ξαναγεννιέται ἡ πρώτη του γυναίκα... Ἡ ἀνεκπλήρωτὴ ἀγάπη του γιὰ καίτην —πού στάθηκε ὁ καθὼς τῆς ζωῆς του— διοχετεύεται τώρα στὴν κόρη του ἐνοχῇ, βρωμερῇ. Κρυφῇ, καυτερῇ, ἀνομολόγητῇ ἐπιθυμία τὸν δαγκώνει, τὸν δηλητηριάζει. Λαχταρᾷ μυστικὰ τὴν κόρη του. Καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ βγῇ στὸ φῶς τὸ συγαμρὸ τέρας τοῦ πάθους του—τὸ γέννημα τῆς ἀνεργῆς ζωῆς του.— Ὁ γυιὸς κάποιου φύλαρχου ἄραθα ἐρωτοτροπεῖ μὲ τὴν κόρη του. Ὁ Λωρανσὺ βαθεῖα κεντισμέτος ἀπ' αὐτὸ, ἐπιτίθεται ἐνδῆ, οὔτως πιά τῆς κόρης του. Τὸ ἄμοιρο κορίτσι ἀλαλιασμένο, χαμένο, ὑποτάσσεται στὶς δυνάμεις τοῦ ἐραστοῦ τῆς τοῦ Τζαοῦ γιὰ νὰ φύγῃ μαζὶ του. Μὰ ἡ Ἀϊσσά πού παραμονεύει, τὸ ἀδικημένο αὐτὸ πλάσμα τῆς ζωῆς, δὲ θ' ἀφίσσῃ τοὺς ἄλλους νὰ χαροῦν, δὲ αὐτὴ ἔχασε γιὰ πάντα... Πέφνεται καὶ δηλητηριάζει τὴν Κλωτίλδη. Τὸ μοῖρατο συντελέσθηκε... Μὲ τὸ θάνατο τῆς Κλωτίλδης λυτρωθῆναι ὁ Λωρανσὺ ἀπὸ τὸν ἀσπρίτη, πού τὸν τρώει τὴν καρδιά... Ἀνακουφίζεται ἐνῶ δῶν τὸ Σμιόν μαίνεται, παρασέρνοντας κάθε τι καλὰ ἢ κακὰ στεκομένο πᾶνω στὴ γῆς...

Σὰν ἀναγκαῖο συμπλήρωμα κινεῖται ἀνάμεσα στοὺς ἥρωες τοῦ δράματος καὶ ἄλλα πρόσωπα τύποι ἀποτυχημένων, καρδιᾶς βασανισμένες, διάνοιας πεσομιστικές. Εἶναι ἀληθινὰ μιὰ θλιβερὴ εἰκόνα τὸ κοπάδι αὐτὸ, πού βασανίζεται νὰ βρῇ τὸ δρόμο τοῦ πᾶνω στὴ γῆς καὶ πού δὲν εἰσέρχεται γιὰ τῇ, γιὰ ποῖο σκοπὸ καὶ πού ἀδιάκοπα ζητᾷ νὰ μάθῃ... Τραγικὴ ὄψη τῆς ζωῆς μας πῶς αὐτὴ χάσει τὴν ὄψη τοῦ θεοῦ ἀπὸ τὰ μάτια τῆς... Μὰ ἀπὸ τὸν ποιητὴ περιμένουμε νὰ εἰσῶσῃ κάτω ἀπὸ τὴ νεκρὴ μᾶζα. Ζητούσαμε ἀπὸ τὸ πνεῦμα του, κάτω ἀπὸ τὴ νεκρωμένη ἐπιφάνεια, νὰ διακρίνῃ τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν ἁρμονία πού ὑπάρχει στὸ βάθος κάθε ἀνθρώπου, στὸ βάθος τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει καθαροὶ στὸ δράμα του, δὲν ὑφίσταται δικαίωσι στοὺς τύπους του. Μόνο στὴν Ἀϊσσά ἢ καὶ στὸν Λωρανσὺ ὑπάρχει κάποιο ἴχνος δικαίωσης, κ' αὐτὸ ἐξωτερικό.

Γι' αὐτὸ ὁ Λένορμαν μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ σὰν χρονιογράφος τῆς ἐποχῆς μας, ὅχι ὅμως καὶ ποιητής. Διαπιστώνει καταστάσεις μὰ ἀδυνατεῖ νὰ τὶς ἐμφυλίσῃ. Ἡ ὁμορφιά, ἡ ἁρμονία, τὸ νόημα τῆς ζωῆς ἔχουν χαθῇ ἀπὸ τὰ μάτια του. Κι' ὅμως κ' αὐτὴ ἀκόμα ἢ πυλωμένη Σαχάρα μᾶς ἀφίνει γαλδύμε πῶς κάτω ἀπὸ τὴ φρυγμένη ἐπιφάνεια τῆς, κρύβει κ' αὐτὴ ἁρμονία καὶ ὁμορφιά. Αἱ ὁσέες τῆς εἰναι ἢ ἀποκαλύπτει τῆς. Εἶναι ἢ παραστατικὴ μορφή τῆς βαθύτερης ψυχῆς τῆς Ἐρήμου.....

Ἡ «Ἐλευθέρα σκηνή», προσέχροντος τοῦ σκηνοθέτου τῆς, παρενόησε στοιχειωδῶς τὴν οὐσία καὶ τὸ νόημα τοῦ ἔργου. Ὅχι μόνο ἢ ἀτμοσφαῖρα καὶ ἢ ὑποβολή τοῦ ἔργου κατεστράφηκαν—μὲ τὰ ἐξωφρενικὰ σκηνοθετικὰ κόλπα τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἡθοποιῶν μὲ

τοὺς θεατὰς—ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι τοῦ ἔργου παρενοήθηκαν κατὰ τρόπο ἀπελπιστικό. Ποτὲ δὲν περιμέναμε ἀπὸ τὴν κ. Κοτοπούλη, ἀπὸ τὸ δαιμόνιο ταλέντο τῆς—πού ἴσως γιὰ αἰῶνες δὲ θὰ ἰδοῦμε στὸν τόπο μας—ἕνα τέτοιο παρουσίωμα τῆς Ἀϊσσᾶς. Τὶ θέσι εἶχαν ἐκεῖνοι οἱ παρᾶξενοὶ γρυλλισμοὶ καὶ οἱ ἀποκρουστικοὶ κραδασμοὶ τοῦ κορμιοῦ; Γιατὶ δὲν ἀποδόθηκε—πού ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ δικαίωσι τῆς Ἀϊσσᾶ—τὸ δράμα καὶ ἡ πονεμένη τῆς μορφή; Ὑπάρχουν στιγμὲς πού ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς γυναίκας αὐτῆς ξεπηδοῦν φθόγγοι γεμάτοι πόνο καὶ ἀπελπίσι. Μετὰ τὸ φαρμάκιμα τῆς Κλωτίλδης μένει ἀναυδῇ, σφιγγεται ἢ καρδιά τῆς καὶ δὲν γρυλλίζει ἀποκρουστικά. Ἡ παρὰνόησι ἦταν τέτοια πού μόνον ἢ σιωπὴ μας θάξῃ θέσι.

Δεύτερο θλιβερὸ ἀκατανόητο σημεῖο τῆς παραστάσεως ἦταν καὶ ἡ παρὰνόησι τοῦ Ἐλεγγητῆ! Κι' ὁ τύπος αὐτὸς ἀπὸ τῇ μεριά του παλεύει καὶ ἀγωνίζεται καταθλιπτικά. Εἶναι κ' αὐτὸς ἕνα πληγωμένο πουλί. Ἀκριβῶς δὲ ἢ καταφυγὴ τοῦ στὴν ἀνάγνωσι παραγγελμάτων γιὰ νὰ τὸν ὠσῇ τὴ θέλησι τοῦ εἶναι ἕνα δείγμα τῆς ἀπελπιστικῆς τοῦ θέσεως. Ὑπάρχει πόνος στὰ λόγια του καὶ ὅχι ἀγερωχία ἐνός διανοητοῦ, ὅταν λέει: «Τὸ δυστύχημα εἶναι πού ζητᾷμε νὰ μάθουμε τί κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς λεκάνης ἐνῶ βρισκόμαστε στὸν πᾶτο τῆς. Τὸ περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι καὶ τὸν τύπο αὐτὸν τὸν ἐπαίξε ἡθοποιὸς μὲ μὲρφοσι μὲ κρίσι καὶ πού ἄλλοτε εἶχε δείξῃ δείγματα ταλέντου σπάνιου... Ποιὰ συνέργεια διαβολικὴ μεσολάβησε; Εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὸν εἰσπράκτορα πού ἀπὸ τὸ στόμα του δὲν πήραμε λέξι; ἢ γιὰ τὸν Τζαοῦ πού μετέβαλλε τὶς ἐρωτικὲς του σκηνὲς σὲ μεσαιωνικὸ εἰδύλλιο, ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ πάθους τυραννικοῦ ἀνατολιτικῆς ἐξάρσεως;

Εἴμαστε ὅμως ὑποχρεωμένοι ν' ἀναφέρουμε τὸν κ. Γληνὸ καὶ τὸν κ. Ρόζαν πού εὐσυνείδητα ἀπέδωσαν τοὺς τύπους των καθὼς καὶ τὸν κ. Ραντόπουλο πού ἐδημιούργησε ἕνα θαυμάσιο τύπο ὑπηρέτη.

Ἡ σκηνογραφίαι καλές. Συγχαρητήρια στὸν κ. Κλώνη.

ΣΟΥΔΕΝΙΤΗΣ

Γ. Γ. Θὰ χρειάζονταν περισσότερη ἐπίδεξι, στὸ ἀρμύτωμα τῶν σκηνηκῶν πού στραβοσαγώνιζαν καὶ σφόδρα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές... Ὁ διαβολεμένος φοῖνικας τοῦ βάθους δὲν μπορεῖ νὰ μὴ περπατάει; Πότε τὸν βλέπαμε ν' ἀπέχῃ τρία μέτρα καὶ πότε χιλιόμετρα....

ΔΗΛΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ πού κχθυστεροῦν ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1929 τὴ συνδρομὴ τους ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀποστείλουν τὸ ταχύτερον ἄλλως ἀπὸ 1ης Ἰουνίου θέλει δικαιοπῆ ἢ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου.

Σ. Βασιλείου. Ζάππειον.

Ἐκθεσις Σ. Βασιλείου. (Αἰθουσα Στρατηγούλου). Ὁ κ. Βασιλείου εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πειὸ ἐλπιδοφόρους νέους ζωγράφους μας. Μαζὶ μὲ τὸν κ. Ρέγκοντὸν κ. Πολυκανδριώτην καὶ ἕνα δυὸ ἄλλα νέα παιδιά συγκροτοῦν μιὰ ομάδα γεμάτη σφρίγος καὶ ὁρεξὴ γιὰ δουλειά, ἀλλὰ μαζὶ καὶ σωστὴ ἀντίληψι γιὰ τὴν τέχνη. Στὰ ἔργα πού ἐκθέτει ὁ κ. Βασιλείου παρουσιάζεται ἕνας ὄριμος πειὸ ζωγράφος, μὲ δικὸ του τρόπο, μὲ δικὴ του τεχνική. Ὅλα τὰ διακρίνει μιὰ σοβαρὴ ἀντίληψι τῶν τεχνικῶν ζητημάτων, ὅχι ξώπετες αἰσθηματικῶς ἐκθέσεις θεμάτων παντὸς εἶδους, ὅπως συνειθίζον οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνους μας. Γι' αὐτὸ κυριαρχεῖ τὸ τοπεῖο, καὶ προπάντων ἢ nature morte.

Τὸ τοπεῖο! Καὶ ποῖος ζωγράφος δὲν ἔχει ἀσχοληθῇ μ' αὐτὸ τὸ εἶδος! Καὶ σὲ ποιά αἰσθηματικώτητα δὲν ἔχει δώσει ἀφορμὴ τὸ βουνό, τὸ δένδρο, ἢ θάλασσα, ὁ οὐρανός! Ἐδῶ ὅμως ἴσια ἴσια τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά: Τὰ πάντα πέρνονται ὡς ἀφορμὲς γιὰ νὰ κάμῃ ὁ τεχνίτης ζωγραφικὴν τίπον. Ἄλλο. Κοιτάξτε τὰ τοπεῖα τοῦ Παρνασσοῦ: Μὰ αὐστηρῇ, σχεδὸν ἀγλήρη πνοῇ, πνέει ἀπάνω ἀπ' αὐτὰ τὰ σκληρὰ ἔλατα, ἀπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ κίτρινο χῶμα πού αἰσθάνονται τὴν πύρα του. Κάποιο φῶς ἀποκαλυπτικὸ ἀλλὰ καὶ συγχρόνως πολὺ ὀρεινόν, πέφτει στὴ μέση, συγκεντρώνοντας τὰ ἕνα γύρω. Οἱ φυγῶδες πού γνέθουν εἶναι πρωτόγονες, γηγενεῖς, σκληρές, μακρὰ πολὺ ἀπ' τὶς ἐσθιᾶς μὲ τὶς μελοδραματικὰ καὶ γλαφυρὰ στάσεις τοῦ Ράλλη καὶ τῆς μέχει σήμερα ὀρεινὰ ἡθοῦς τάχα σχολῆς του. Οἱ Δυὸ κοπέλλες πού γνέθουν εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα κομμάτια τῆς

ἐκθέσεως. Ἐπίσης καλὰ εἶναι ἢ Ὀδὸς Πατησίων», «τὸ τοπεῖο μὲ τὸ τραῖνο», «ἕνα γροῦπο ἀπὸ σπίτι» «τὸ Ζάππειο», «τὰ Τουρκοβούνια» κ.λ.π. Οἱ natures mortes εἶναι ἀπὸ τὰ πειὸ ἀξιόλογα ἀνάμεσα σ' αὐτὲς βρίσκονται ἔργα πρώτης τάξεως.

Ὁ νέος αὐτὸς τεχνίτης θὰ πᾶι πρὸς αὐτὸ τὸ βουνὸ ὅλα τὰ ἔργα του, καὶ τὰ πειὸ ἀδύνατα, καὶ τὰ πειὸ συμβατικά. Οἱ ἐπιρροὲς βέβαια δὲν λείπουν. Μὰ μὲ τὸν τρόπο πού τὶς ὑφίσταται ὁ κ. Βασιλείου, θάταν εὐχρὴς ἔργο νὰ τὶς ὑφίσταντο ὅλοι οἱ τεχνίτες.

Αὐτὸς δίδει τὴν ἐντύπωση ὅτι ἐκεῖνο πού τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι ἢ τεχνικὴ ἀπόδοσις, ἢ πάστα τοῦ χρώματος, ἢ σύνθεσις, μ' ἕναν λόγο ἢ ζωγραφικὴν μὲ τὴν σημασίαν τὴν ἀγνή, τὴν ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε αἰσθηματικῆς, φιλολογίᾳ ἢ σχολῆς. Κι' ὅταν ἕνας νέος ἔχει καταλάβει ὅτι ὁ σκοπὸς πού κρατᾷ τὰ πινέλλα εἶναι νὰ κάμῃ ζωγραφικὴν ἔργο, μόνον ζωγράφος, δηλαδὴ εἶναι πειὸ σωμένος καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχῇ κανένας γιὰ τὸ πῶς θὰ ἐξελιχθῇ.

Ἐκθεσις Βάσσου. (Αἰθουσα Συντακτῶν). Πολὺς θόρυβος ἔγινε ἐξ αἰτίας τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς. Ὁ κ. Βάσσος, μορφωθεὶς καὶ ἔργαθεὶς ἐν Ἀμερικῇ, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς καλλιτεχνικῆς ἀνεγνωρισμένος πλέον εἰς κέντρα μεγάλα, ὅπως ἢ Νέα Υόρκη, ὅπου ἔγινε γνωστός μὲ τὴν εἰκονογράφειαν ἔργων τοῦ Ὀυάιλδ πού γύγχανε σὲ πολυτελέστατην ἔκδοσιν. Τὰ ἔργα του, σχέδια ἐκτελεσμένα μὲ δόση. Τὰ εἶδη του, οὐδὲν ἀνταγωνιστὴν γιὰ τὴν ἀντιμετωπὴν τεχνικὴν, εἶναι μονόχρωμα γκρουάζ. Ὅ,τι δίδει χαρὰν καὶ γοητεία ἔχουν εἰς τὴν ἀντιμετωπὴν τεχνικὴν, εἶναι ἢ διαγίγῃ τῆς ἀριστῆς τῆς πολιτικῆς του, αὐτὸ εἶναι πρᾶγμα πού ἔχει χλιεῖς φράξας λεχθῇ. Ἀς δοῦμε λοιπὸν πῶς παρουσιάζεται ἢ δημοσιὸς οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν Σοβιέτ, ἀπὸ τοῦς διαφόρους ἀριθμοῦς πού παρατάσσονται στοὺς πίνακες αὐτοὺς.

Εἰς αὐτὸ πού βλέπει κανεὶς ἀμέσως, εἶναι ὅτι, ὅσο πάει, αὐξάνουν τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς χώρας. Τὸ 1925—26 εἶχαμε (σὲ στρογγυλοῦς ἀριθμοῦς) τέσσερα περίπου δι-

πλάσεις, μὲ τὰ μεγάλα ἀπλὰ κρυστάλλινα ἐπίπεδα, μὲ τὰ θριαμβικὰ ἀναδιπλώματα πού ἀνεμίζονται μέσα σ' ἕνα διάστημα ἔρημο καὶ κρῶ, μέσα στὸ ὅποιο ἢ ἡχητικὴ, νομίζει κανεὶς ὅτι εἶναι τρομερὰ διαγίγῃ καὶ ἀλγεινῇ, κ' ὁ ἀέρας ἀραιὸς καὶ παγωμένος.

Ἐνας κόσμος ἀποκαλυπτικός, μεταφυσικός, φεγγαρίσιος ἔχει πλασθεῖ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ὄνειροπόλου αὐτοῦ τεχνίτη, μέσα στὸν ὅποιον κινεῖται μορφῆς αἰνιγματικές, γλυστρώντας ἀνάμεσα ἀπὸ ἀνταυγίες κάποιας ἁρμονίας, πῶναι ζεσθὴ στὸν γνωστό μας τοῦτον κόσμον. Ἡ Ἰφιγένεια παίνεται σ' ἀκροβαλᾶσι τῆς Αὐλίδας σὰν ψυχὴ αὐλῇ, ἐνῶ τὰ κύματα τρέχουν πρὸς αὐτὴ βουερά ἀπὸ τὰ δάθη τοῦ πόντου, ἀμίλεικτα, καὶ τὰ θαλασσοπούλια ξεδιπλώνουν τὰ λεφτά φτερά τους ἀποπάνω τῆς μὲ κάποια πλατεῖα μοιραία κίνηση. Ὁ δῆμιος πού κατεβαίνει στὴ στέρνα γιὰ νὰ ἀποκεφαλίσῃ τὸν ἀτάραχο Γιουανάν, κραδαίνοντας τὴ φοβερὴ του ρομφαία, προσεῖναι ρίγος, ὅπως ὁ κατὰδικος πού ἐκφραδνύζεται στὸ κενὸ μὲ τὴ θέλιὰ στὸ λαίμῳ. Οἱ κατάδικοι πού περπατᾶνε σκυφτοὶ ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, καταναζόμενοι ἀπὸ κάποιο ἀπαίσιο φῶς πού κατεβαίνει ἀποπάνω, εἶναι ἀπὸ τὰ πειὸ ὑποβλητικὰ δράματα πού μπορεῖ νὰ συλλάβῃ φαντασία ζωγράφου.

Ὁ κ. Βάσσος εἶναι ἕνας δραματιστής, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ἐκφρασίαν τοῦ Edgar Poe, «πιστεῖται στὰ ὄνειρα, ὡς στίς μόνες πραγματικότητες». Ἄρα γε, τί ἀριστουργηματικὴ εἰκονογράφεισι θάδωναι ἀπὸ τὰ χέρια ἐπάνω στὰ ἔργα του ἐξωτικὰ Ἀμερικανὰ συγγραφέα!

NEMO

ΞΕΝΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἡ Οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν Σοβιέτ.

Ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις μᾶς ἔχει συνηθίσει μὲ τὴν παροχὴ πληροφοριῶν σχετικῶν μὲ τὴν κατάστασιν τὴν πολιτικὴν στὰ Σοβιέτ, καὶ κάθε τόσο ἐκδίδει διάφορα φυλλάδια ἢ βιβλία, πού εἶναι γεμάτα ἀπὸ περιγραφὰς, εἰκόνες, πίνακες, πού σκοποῦν ἔχουν νὰ μᾶς δώσουν μιὰ ἰδέαν (καὶ φυσικὰ μιὰ καλὴν ἰδέαν) περὶ τοῦ τι γίνεται στὰ Σοβιετικὴ κράτος, καὶ πῶς ἢ Κομμουνιστικὴ ὀργάνωσις ἐφαρμόζεται στὴ Ρωσία. Ἐχοῦμε ἐπίσης διάφορες ἀνακοινώσεις σχετικὰ μὲ τὴν δημοσιονομικὴν ζωὴ τῆς χώρας, καὶ συνοπτικὴ ἀπεικόνισι τῶν οἰκονομικῶν τῶν Σοβιέτ, ἔχοῦμε σὲ μιὰ «Statistique des finances de l'Union des R.S.S.». Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τεύχη τῆς στατιστικῆς αὐτῆς, δημοσιεύονται πίνακες ἀναλυτικοὶ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς χρήσεως 1927—28, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῶν παρασυσμένων ἐτῶν, Βέβαια ἢ μελέτῃ τῶν πινάκων αὐτῶν ἀπαιτεῖ δουλειὰ πολλή, καὶ ἢ ἀνάλυσι των δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐδῶ πρόχειρα. Πάντως ὅμως ἀρκετὰ ἀνδαφύροντα εἶναι τὰ συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπὸ μιὰ, ἔστω καὶ βιαστικὴ, ἐξέτασι τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν. Τὸ ὅτι τὰ οἰκονομικὰ ἐνός κράτους εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς πολιτικῆς του, αὐτὸ εἶναι πρᾶγμα πού ἔχει χλιεῖς φράξας λεχθῇ. Ἀς δοῦμε λοιπὸν πῶς παρουσιάζεται ἢ δημοσιὸς οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν Σοβιέτ, ἀπὸ τοῦς διαφόρους ἀριθμοῦς πού παρατάσσονται στοὺς πίνακες αὐτοὺς.

Εἰς αὐτὸ πού βλέπει κανεὶς ἀμέσως, εἶναι ὅτι, ὅσο πάει, αὐξάνουν τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς χώρας. Τὸ 1925—26 εἶχαμε (σὲ στρογγυλοῦς ἀριθμοῦς) τέσσερα περίπου δι-

πέντε, και το 1927—28 εξ εικοσιμυριά. "Αν εξετάσουμε τα διάφορα κοινά των εσόδων, θα δούμε ότι έχουμε μία μεγάλη αύξηση των εισπραξιών από φόρους άμεσους, (από 641 εκατομμύρια το 1925—26 έγιναν 1008 εκ. το 1927—28) και έμμεσους (992 εκ. με 1640 εκ.). Φυσικά από σκέτα νομίσματα που μας παρουσιάζονται δεν μπορούμε να ένοηθούμε κατά πόσον αυτό οφείλεται στην αύξηση του ποσοστού της φορολογίας ή εις άλλους λόγους. Έκείνο όμως που βγαίνει μόνο του, άρκει να προσέξω λίγο κανείς και να μεταφέρει τους απόλυτους αριθμούς εις σχετικά ποσοστά επί του όλου, είναι, ότι, ένω το 1925—26 οι φόροι έφεραν τα 38 εκατοστά των εσόδων, το 1927—28 αποτελούν 44 περίπου εκατοστά, και είναι βέβαια περιττό να εξαρθώ ή σημασία του φαινομένου αυτού, καθώς επίσης και ή σημασία του ότι, αντίθετως, τα εξ άλλων πηγών έσοδα (ταχυδρομεία, μεταφορικά μέσα, επιχειρήσεις κρατικές, έμποριο κρατικό κ.λ.π.), ένω το 1925—26 έκαλυπταν τα 50,5 εκατοστά του όλου ποσού των εσόδων, το 1927—28 κατέβηκαν στα 45,8 οιο. Με άλλους λόγους αρχίζουν τα Σοβιέτ να τροφοδοτούνται μάλλον από την φορολογία παρά από την περιουσία του κράτους.

Για το τελευταίο θα είχα να παρατηρήσω επίσης, ότι τα έσοδα από μεταφορές κατέβηκαν από 33 οιο στα 28 οιο. Τα έσοδα από την έκμετάλλευση των θασών, από 5,5 οιο κατέβηκαν στα 3,8 οιο. Αι εισπράξεις από (κρατικό) έξωτερικό έμποριο κατέβηκαν από 3,5 εις 0,67 τοις εκατόν, ένω αντίθετως το έσωτερικό έμποριο από 3,4 τοις εκατόν ανέβηκε στα 4,31. Άξιοπαρατήρητο επίσης είναι, ότι τα έσοδα από την κρατική βιομηχανία, άπαρτίζοντο το 1927)28 μόλις ένα 4 τοις εκατόν των εσόδων του Κράτους.

"Ας περάσουμε στα έξοδα. Έχουμε εκεί μία αύξηση των δαπανών για έθνική οικονομία 700 εκ. το 1925)26 εις 1400 εκ. το 1927)28. Για κοινωνικές από 1397 εκ. εις 2029 εκ. Κοινωνικές δαπάνες από 405 εκ. εις 585 εκ. Για πολιμικά έξοδα από 555 εκ. εις 702 εκ. Για ένα μυστηριώδες κοινά «troupes especiales» (τι να είναι άρα γε αυτό;) αύξηση δαπανών από 36 εκ. εις 49 εκ. Τέλος τα έξοδα για υπηρεσίες των δαυνείων ηξήθησαν από 117 εκ. εις 247 εκ. "Ας δούμε στο τέλος πως θα πάη ή εξέλιξις.

Αυτή είναι μία ωρή σκιαγραφία της κινήσεως των δημοσίων οικονομικών των Σοβιέτ, όπως παρουσιάζεται από τους αριθμούς που μας δίδει ή κυβέρνησις τους. "Όσο και να είναι παράτολμο το να βγάλω κανείς γενικά συμπεράσματα άπ' αυτήν, όμως δεν μπορεί παρά να την έχω υπ' όψιν του, στόν σχηματισμό των κρίσεών του επάνω στο Σοβιετικό καθεστώς.

Βερολίνο, Φεβρουάριος 1929

Β. Π.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

"Ο κ. Δημ. Χρ. Ευδιός παρακαλεί να διορθωθούν τα παρακάτω τυπογραφικά λάθη που έγιναν στη μετάφραση του δ' «Κατούλλου» (Βλ. προηγούμενο φύλλο):

1) "Αντί επήρε μία γυναίκα να διορθωθί: "Ερωτεύτηκε μία γυναίκα.

2) "Αντί (στά Basia Catullana

"Ας ζήσουμε, Λεσβία, πάντοτε αγαπημένοι να διορθωθί:

"Ας ζήσουμε, Λεσβία μου, πάντοτε αγαπημένοι.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Χωρίς να συμφωνούμε με τις απόψεις της παρακάτω επιστολής του κ. Τυμφρηστό, τη δημοσιεύουμε κατά καθήκον.

"Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Σας εύχαριστώ θερμά για την καλωσύνη που είχατε ν' ασχοληθίτε στο Περιοδικό σας με το τελευταίο μου ρωμάνσο «Τρελλός άπ' άγάπη».

"Ομολογώ όμως πως με ξάφνισε πολύ ή διαίρεση, από τον κριτικό σας, των λογοτεχνών σ' εκείνους που αντιπροσωπεύουν το αίσθημα του πλήθους και σ' εκείνους που αντιπροσωπεύουν τη λαϊκή ψυχή. Νομίζω πως τέτοια διαίρεση δεν μπορεί να υπάρξει. Πλήθος και λαϊκή ψυχή είναι ένα και το αυτό, γιατί ή λαϊκή ψυχή δεν είναι τίποτε άλλο από την ψυχή του πλήθους. Έκτός αν με τη διαίρεση, όπως υποφιλίζομαι από κατοπινή φράση του «έχοντας μονάχα την έγνοια να σκανδαλίσουν», ένοσει τη διαίρεση των λογογράφων σε πορνογράφους και μη πορνογράφους. "Η διαίρεση αυτή είναι βέβαια σωστή. Και αν στην περίπτωση αυτή με κατέταξε στους πρώτους, το πράμα θα με λυπούσε πολύ, όχι για μένα, αλλά για την απογοήτεψη, που θα αίσθανόμουνα άπ' την κριτική του τόπου μου, που δεν θα μπορούσε να διακρίνι το πορνογράφημα, που σκοπός του είναι να ερεθίση τα χυδαία ένστικτα κάθε ανθρώπου και να σκανταλίσω, άπ' το σοβαρό ρωμάνσο, που όσο λεύτερες σκηνές κι' αν έχω μέσα του, και μάλιστα στη σημειωτική έποχή, σκοπός του δεν είναι να σκανταλίσω αλλά να προκαλέσω την καλλιτεχνική συγκίνηση.

Μία τέτοια διαίρεση των λογογράφων θα την καταλάβαινα, όπως θα καταλάβαινα επίσης και μία διαίρεση αυτών σε καθαρώς αισθηματικούς και σε ιδεαλιστές ή κοινωνιστές. "Αλλά και σε όποιον τάξη άπ' αυτές και αν ανήκη ένα ρωμάνσο—έκτός βέβαια του πορνογραφικού, που σκοπός του είναι το σκάνταλο και ή άπ' αυτό ύλική ώφέλεια—ή τέχνη δεν αποκλείεται, άρκει δ συγγραφέας του να είναι τεχνίτης.

Έγώ δεν έγραφα ποτέ πορνογράφηματα, επιδιώκοντας κέρδη άπ' αυτά, έγραφα κυρίως, σύμφωνα με την κλίση μου, αισθηματικά ρωμάνσα, τεχνικά ή άτεχνα, αδιάφορα, χωρίς ποτέ να προσπαθώ να κολακέψω σ' αυτά τα γούστα του πλήθους αλλά και ιδεολογικά όπως ή «Γόσσα των Αθηνών» και ή «Προσφυγοπούλα» και πό πολύ το νέο μου ρωμάνσο με τον τίτλο «"Ανθρωπιστής», που σε λίγο θα τυπωθί και πού βάση του έχει την πάλη των τάξεων και τις νέες ιδέες που μήκανε σε παγκόσμια κίνηση ύστερα άπ' τον Εβρωπαϊκό πόλεμο.

"Ο κριτικός σας είναι καλύτερος βέβαια να έχω όποιον γνώμη θέλει για το λογοτεχνικό μου έργο, και ή γνώμη του αυτή είναι σεβάστη για μένα, όπως και κάθε άλλη άτομική γνώμη όποιουδήποτε. Δεν μπορεί όμως όλοι δ κριτικός σας να λέγη πως έπικρατεί γενικά ή γνώμη ότι κατασκευάζει άνόητα ρωμάνσα, προωρισμένα για μοδιστρούλες και μαθητές Γυμνασίων και Παρθεναγωγείων, για ένα συγγραφέα που ένα του ρωμάντο «"Η ώραία του Πέραν» αριθμεί μέσα σε όχτώ χρόνια έξι εκδόσεις από τρεις χιλιάδες σόματα, και διαδόχως όσο κανένα άλλο Έλληνικό ρωμάνσο, όχι μόνο από μοδιστρούλες και μαθητάδες—που κι αυτοί σήμερα διαδίδουν και Χάμσουν και Δοστογιέφσκι ακόμα—αλλά και από μορφωμένο κόσμο, επιστήμονες, καθη-

γητές και διανοούμενους και τους ήρεσε και τους συγκίνησε εξαιρετικά. "Ένα ρωμάνσο άνάξιο και άνόητο—ας είναι βέβαιος δ κριτικός σας—ποτέ δε μπορεί να κατακτήση έτσι την κοινή συνείδηση. "Επειτα οι άληθινοί συγγραφείς και οι πραγματικά μεγάλοι, δε γράφουν ποτέ για ώρισμένη τάξη άναγνωστών. Γράφουν τα βιβλία τους για όλο τον κόσμο, μορφωμένους και άμορφωτους, και από τα όποια συγκινώνται όλοι.

"Αν το γράμμα μου αυτό δε ήγαι σε τίποτε το περιοδικό σας, όπως πιστεύω, σας παρακαλώ, αν έχετε την καλωσύνη, να το δημοσιεύσετε για να έρθη το δικιο στόν τόπο του.

Με τιμή
ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

— Οι άνορθωτικές προσπάθειες στο Έλληνικό θέατρο σχολιάζονται ποικιλοτρόπως.

— "Ο διαπρεπής λόγιος κ. "Αριστος Καμπάνης άπευθυνόμενος προς συντάκτην μας έδήλωσε τα έξης:

— "Εάν γίνω ύπουργός—και υπάρχει φόδος να γίνω—θα διατάξω να συλληφθούν και να έκτελεσθούν εις δημοσίαν πλατεία αθήμημερόν, όλοι οι ρεζισέρ του Έλληνικού θεάτρου: "Ο Μάρκος Σιγάλας, δ Σπύρος Μελάς και δ Φώτος Πολίτης.

— "Η κ. Κυδελή καταρτίζει θίασο με ζέν—πρεμιέ τον κ. Μπουρλόν.

— "Ο διεθυντής της σχολής καλών τεχνών κ. "Ιακωβίδης παρητήθη. Προσωρινός διεθυντής όρίσθη δ κ. Μαθιόπουλος. Περί την θέσιν όμως αυτήν φαίνεται ότι θα διεξαχθί τραχύς άγών.

— Οι νέοι ζωγράφοι ύποστηρίζουν με φανατισμόν την ιδέαν να διορισθί διεθυντής της σχολής δ κ. Παρθένος.

— "Από το Ρονιάκ της Γαλλίας όπου κανονικά διαμένει, έφθασεν δ ποιητής κ. Σ. Σκίπης. "Ο κ. Σκίπης έτοιμάζει έναν νέον τόμον μελετών.

— Μετά το Βόλο, πολλές Έλληνικές έπαρχίες απέκτησαν φιλολογικό περιοδικό. "Η Δράμα, ή Καλαμάτα, το "Ηράκλειο, το Μεσολόγγι και δ Πειραιεύς.

— Οι "Αθηναϊκές έκκλησίες άρχισαν να φροντίζουν για την καλλιτεχνική τους διακόσμηση. "Έτσι άρχισε έλπις να ιδομής έργα καλών ζωγράφων στίς έκκλησίες μας κι' όχι άγιογραφίες πρακτικών καλογήρων.

— Για την καλλιτεχνική αυτή διακόσμηση δεν είναι σύμφωνοι μερικοί έπίτροποι καθώς και έφημέριοι που δεν έχουν καμιά άρμοδιότητα να κρίνουν αν ένα έργο είναι καλό ή κακό.

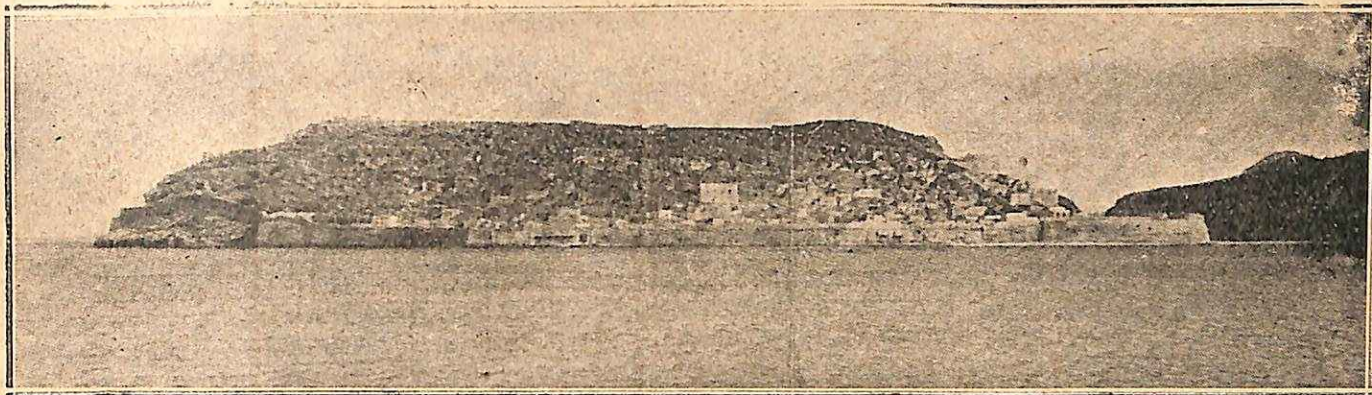
— Σχετικώς μάλιστα έγιναν ένα έπεισόδιο σε μία έκκλησία του Λαυρίου της οποίας δ έφημέριος επέταξε εικόνα του Χριστού καμωμένη από το μοναδικό καλλιτέχνη του είδους κ. Κόντογλου.

— Φαίνεται όμως ότι δ έφημέριος είναι και ζωγράφος και έφαντάσθη ότι δ κ. Κόντογλου μπορεί να διαγωνισθί μαζί του για την εικονογράψην της έκκλησίας.

— "Ο κ. Βουτερίδης έξέδωσε στιχουργική. Πολλοί θεωρούν το βιβλίο αυτό ως μία νέα άπάντησι στόν καθηγητή του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Κυριακίδη που κατηγορήσε τον κ. Βουτερίδη ότι δεν γνωρίζει μετρική.

— Στο άουλον τέχνης άρχισε ή έκθεσις των παλαιών "Αθηνών.

— "Εξαιρετικό επίσης ενδιαφέρον παρουσι-

"Η Σπιναλόγγο (σχετικό γράμμα στη σελίδα 45).

άζει ή έκθεσις του ζωγράφου Γεωργιάδου. Τόσο τα πρωτότυπα όσο και οι κόπιες είναι άξια μεγάλης προσοχής.

— "Ο καθηγητής της Θεολογικής σχολής του πανεπιστημίου κ. "Ανδρούτσος έξέδωκε «Λεξικό φιλοσοφίας».

— Για το έργο αυτό καθώς και για την γενικότερα εργασία του κ. "Ανδρούτσου θα γράψω προσεχώς ειδικός συνεργάτης μας.

— Επίσης δ καθηγητής κ. Μπαλάνος συνέγραψε μονογραφίαν «περί Σπυριδώνος Λάμπρου».

— Γίνεται μία κίνησις από ομάδα εκπαιδευτικών με σκοπόν να πείση τον κ. Βενιζέλον ν' αναλάβη δ ίδιος το χαρτοφυλάκιο του Υπουργείου της Παιδείας.

Μέχρι στιγμής αι γενόμεναι ένέργειαι δεν φαίνεται να έπιτυγχάνουν.

— "Ο θόρυβος για την γνησιότητα των έργων του Γκρέκο που ήγάρασαν ή "Εθνική Πινακοθήκη εξακολουθεί.

— "Η έφημερίς «"Ημερήσιος Τύπος» έχει περισσότερον φανατισθεί με το ζήτημα.

— Οι διάφοροι ειδικοί έπισκέφθησαν πρό ήμερων και την πινακοθήκη Σκουλούδη όπου υπάρχει Γκρέκο για να κάμουν συγκρίσεις.

— "Ο κ. "Αντ. Μπενάκης ήγόρασε ένα τελευταίον έργο του γλύπτου Δημητριάδου. Είναι από τα καλύτερά του.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννην Σκαρίμπαν, (Χαλκίδα). Το διήγημά σας «δ Διάβολος στη Γκάδιανη» είναι λαμπρό και τυπώνεται στο έρχομένο φύλλο. Τραβήξετε μπρός και το βαθύ αίσθημά σας θα δυναμώνη όλοένα και την τέχνη σας.— **Φλιάσιον**. Σας εύχαριστούμε για το ενδιαφέρον σας, για να είσαστε βέβαιος πως ό,τι μπορεί να γίνει, ό,τι είναι δυνατό να γίνη, γίνεται. Τις 32 σελίδες είχαμε υπ' όψει μας μιας άρχης. "Όσον άφορα την έλληνικότητα της ύλης, για να κρίνη κανείς, πρέπει νάχη υπ' όψει του την πραγματικότητα. Τα άλλα, "Αθλητισμός, Γυναικεία στήλη κλπ. είναι πράγματα έξω από τις επιδιώξεις μας που είναι καθαρώς πνευματικές.— Το ποίημά σας καλό στο σύνολό του, μά οι άτέλειες του στίχου μας μολοίζον να το δημοσιεύσουμε. "Αν διορθωθούν, θα γίνη πολύ καλό. Το περιεμένομο.— **Μαννούλα**, (Θεσσαλονίκη). Δι-

ηγρήματά σας έλήφθησαν. "Η κρίσις μας θα σας γίνη γνωστή άργώτερα.— **Νικόλαον Σκούρη**. Πρόκειται περί διαφημίσεως: άπευθυνθείτε εις την διεύθυνσιν του διαφημιζομένου έμπορίου.— **Ρ. Ούγκιο** (;) Διήγημά σας έλήφθη' θα διασθί και τη γνώμη μας θα δήτε στη στήλη τούτη. Εύχαριστούμε για το ενδιαφέρον σας.— **"Αγγελον Αίαντα**. Το ποίημά σας κάπως κενό, μπόσικο, χλιοσιπωμένο. Προσπαθήστε σοβαρώτερα.— **Καλλοναίων**. Ποιήματά σας έλήφθησαν. Εύχαριστούμε για τα καλά λόγια σας.— **ΙΙΙ**. Τα ποιήματά σας συνεθισμένες αισθηματικές κραυγές, χωρίς πολύ πρωτοτυπία.— **Πέτρον Κισόν**, (Βόλον). Το ίδιο μπορεί να λεχθί και για τα δικά σας. Το «Φθινοπωρινά δειλινά» κάπως καλύτερο, μά γενικά δ στίχος είναι άτεχνος. Του Μαίτερλιγκ ή μετάφραση καλή και θα δημοσιευθί.— **Νίκον Δουαδήτην**. «Στο λιοντάρι...» είναι το καλύτερο από τα δύο' ίσως δημοσιευθί.— **Ν. Γ.** (ένταυθα). Το ποίημά σας άδεια αισθηματολογία, χλιοσιπωμένο. Μά μπορεί να είσθε σε θέση να γράψετε κάτι καλύτερο. Πολλές φορές δεν είμαστε σε θέση να έκτιμήσουμε δίκαια την προσπάθειά μας.— **Α. Β**. Έχετε κάποιο μουσικό ρυθμό, όπως π. χ. στα «Παραπονιμένα ρόδα», μά κι' ό στίχος γενικά έχει άτεχνίες, και ή σκέψη σας σκόρπια. Στην «Επιθυμία» ή ακαταστασία, προπάντων γλωσσική, είναι πολύ μεγάλη. Προσπαθήστε να εργασθείτε σοβαρώτερα και να πλοποιήσετε προπάντων τη φράση σας.— **Ιωάν. Μ. Τερζόπουλον**. Από τα δύο σας ποιήματα βρίσκουμε καλύτερο το «Ζωή» που το κρατούμε. Και τάλλο δεν είναι κακό, μά στο τέλος το χαλάτε. Εύχαριστούμε για τα καλά λόγια σας.— **Π. Σ. Πατρίκιον**. Το διήγημά σας «Ένας θλιβερός άνθρωπος» είναι βιαστικά γραμμένο. "Όλα εκεί μέσα είναι άκαθόριστα. Γράψετε, έχοντας υπ' όψει πως γράφουν άλλοι. Κοιτάξε μέσα σας, νέντα σκέτα, κι' αν έχετε να πíte τίποτε, πέντε το με δικό σας τρόπο. Και τα τρία πράγματα πούνα δικά μας, αν βγόνε εύκολά, έχουν άξια. Επίσης στο «Μακρύ στα ξένα» πολύ και άδικαιολόγητη φλυαρία.— **Κ. Φιοβήρη**. Το διήγημά σας είναι πολύ προχειρογραμμένο και χωρίς γενικώτερο κάπως ενδιαφέρον. Δεν ένοούμε το θέμα ενός διηγήματος να είναι κανένα μεγάλο γεγονός, ίσα ίσα, μπορεί νάναι το πιο ασήμαντο, αλλά ό τεχνίτης θα τόν δώση σημασία με την τέχνη

του' αυτό δεν το βλέπουμε στο δικό σας.— **Ι. Μητζοτάκη**. Έλήφθη αλλά δεν άνεγνώσθη ακόμη. Μόλις το διαβάσουμε θα σας γράψουμε άμέσως. Μας συγχωρείτε για την άργοπορεία, αλλά καταλαβαίνετε πόσες άπασχολήσεις έχουμε, ώστε νάμαστε δικαιωμένοι.

Ν. Βογιατζήν. Το γράμμα σας δείχνει άνθρωπο μπαρμένον στην τέχνη. Γιαυτό σας λέμε: Τι σας χρειάζεται ή γνώμη άλλου; Τα λέτε πολύ καλά και με τρόπο που μαρτυρά πεποίθηση. "Η ζωγραφική του Γουναρόπουλου είναι από εκείνες που σηκώνουν τις παιδι έντονες αντίγνωσης ή θα την σημερίζουν ή θα σου είναι αϊτία άνησυχίας. "Αδιάφορο όμως δε θα σ' άφήση ποτέ' κι' αυτό είναι, νομίζω σπουδαίο. Υπάρχουν έργα, τα παιδι πολλά, που ή άνάλυσή τους είναι τέτοια που ή ένέργειά τους επάνω στο θεατή να είναι άμεση, σχεδόν άποκαλυπτική: τέτοιο είναι το έργο του Γουναρόπουλου. Βέβαια δεν έδωσε άκόμα, το άρτιο ό,τι μπορεί να δώση, μά το σημείο που βρίσκεται τώρα δείχνει αναζήτηση πολύ σοβαρά, έντελώς μέσα στην καθαυτή ζωγραφική. "Όσο για περιεχόμενο, ό φίλος σας πολύ στενά τα βλέπει τα πράγματα, νομίζουμε, γιατί ό Γ. ίσα ίσα έχει πνευματικότητα. Δεν είτανε ανάγκη να γράψη ποιητικές φράσεις, για να το δούμε.

"Όπως πολύ σωστά γράψετε, αυτό το πνευματικό νόημα του έργου το πένει ό θεατής άπευθείας από το έργο, αλλοίμονο αν χρειάζόταν όποινήματα όποιουδήποτε μορφής. Μά για εκτενέστερη έκθεση τέτοιων τεχνικών ζητημάτων χρειάζεται πολύς καιρός, άπολυστικά τεχνικό περιοδικό και άναγνώστες, πράγματα που είναι μεγάλη πολυτέλεια για τον τόπο μας.— **Μαννάλαν**. Πήραμε τη συνεργασία σας κι' εύχαριστούμε, θα δημοσιευθί.— **Νίλαν Καραλάου**. Εύχαριστούμε για τα καλά σας λόγια. Τόν «Μάνφρεντ» και την άλλη συνεργασία σας σας παρακαλούμε να μας τα στείλετε' έτσι προκαταβολικά, καταλαβαίνετε ότι είναι άδύνατο να έχετε γνώμη.— **Βουλ**—**τω**. Πολλή συνεθισμένη αισθηματολογία, άγαπητέ. Υπάρχει κάποια διάθεση βέβαια, μά λείπει το σπουδαιότερο, ή ικανότητα για ξεκαθάρισμα του τί αξίζει άπ' ό,τι δεν αξίζει. Προσπαθήστε να δουλέψετε σοβαρώτερα.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 25.500.000
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Δαρσίνης — Δάρσινα
Τράπεζα Τριγκάλων — Τρίγκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχ.
μέ 7 οἰο.— Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ,” ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκοί, μωσχάτοι

ΟΙΝΟΙ Εἰς Φιάλας: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μωσχάτου Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος
ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ Οἴνου “ΒΟΤΡΥΣ,”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

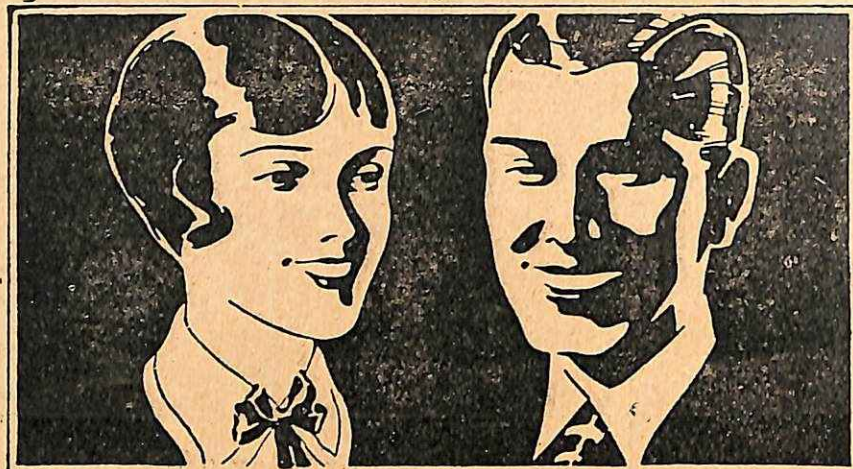
Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26 ΝΕΟΝ

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων
μηχανημάτων καὶ διαθέτων ὅλα
τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν, με ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΝΕΑ ΩΜΟΡΦΙΑ ΦΑΝΕΡΩΝΕΤΑΙ

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐσθιαδισμάτων

Θέλετε νὰ ἔχητε λευκοτέρους,
ώραιοτέρους ὀδόντας; Ἴδου μία
νέα μέθοδος ὅπως τὸ ἐπιτύχητε.

Ἐάν ζητήτε νέαν ὡμορφίαν
καὶ νέα θέλητρα, δοκιμάσατε
τὸν νέον τοῦτον τρόπον.

Ψάψατε τοὺς ὀδόντας σας
διὰ τῆς γλώσσης, καὶ θὰ αἰσθαν-
θῇτε τὴν παρουσίαν ἐπικαθίσ-
ματος ἐν εἶδος ὀλισθηροῦ ἐπισ-
τρώματος.

Ἐφ' ὅσον τὰ ἐπικαθίσματα
διατηροῦνται ἐπὶ τῶν ὀδόντων,
τὸ μείδιμά σας εἶνε ἐστερημέ-

νον πάσης χάριτος.

Σήμερον ἐφευρέθη ἡ Πέψοντεντ
νέον εἶδος ὀδοντόπαστας. Ἀπο-
συνθέτει τὰ ἐπικαθίσματα. Διατη-
ρεῖ τοὺς ὀδόντας στιλνωτάτους.

Δοκιμάσατε τὴν Πέψοντεντ.
Ἴδτε πόσον καθαροὶ φαίνονται
οἱ ὀδόντες σας κατόπιν χρήσεως.
Ὀλίγων ἡμερῶν χρήσις τῆς ὀδον-
τόπαστας ταύτης θὰ σας κατι-
πείσῃ καθ' ὁλοκληρίαν περὶ τῆς
ἀποτελεσματικότητος τῆς.

Ἀγοράσατε σήμερον τὴν ὀδον-
τόπασταν ταύτην.

ΚΑΤΑΤΕΒΕΝ
Pepsodent
ΣΗΜΑ

1919

ΠΕΨΟΝΤΕΝΤ ἡ νέα Ἀμερικανικὴ ὀδοντόπαστα

Γεν. Ἀντιπρόσωπος Π. ΠΕΡΟΓΛΟΥ, Πλατεία Ὁμογροίας 3—Ἀθήναι

ΓΚΡΕΚΑ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά καὶ Ἀποθεματικά Δρ. 1.193.000.000.—

Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928) » 5.700.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 7 WALL STREET

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ Εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἑξωτερικοῦ

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν
ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὅρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμία
καὶ ταμιευτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα με λίαν
εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

Poudre de riz de

L.T.RIVER PARIS

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχνηαι Φιλότεχνοι
ἢ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3
Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθή-
ματα Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀπαγγελία,
Ἱστορία Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ
σύστημα Dalcroze.

Εἰς τὰ ἐκπαιδευτικά παραρτήματα Ἀθηνῶν

ΜΗΝΑ ΑἰΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Α. Ἀλεξάνδρου 15
ΔΗΜ. ΚΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΔΑ—Ἀγαθῶν Σουρμελῆ
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κραμνέων—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΑΝ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισσῶ
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Πειραιᾶ
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Πειραιᾶ
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΑΛΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΧΑΛΚΙΔΟΣ
ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁδὸς φωτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER GROTRIAN STEIN WEC NEUMEYER,
SOPH K.A.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Ὅλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα.
Γίνονται δεκταὶ ἰδιαιτέραι παραγγελίαι. Συ-
νεργασία μετὰ τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἰ-
κοὺς τῆς Εὐρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

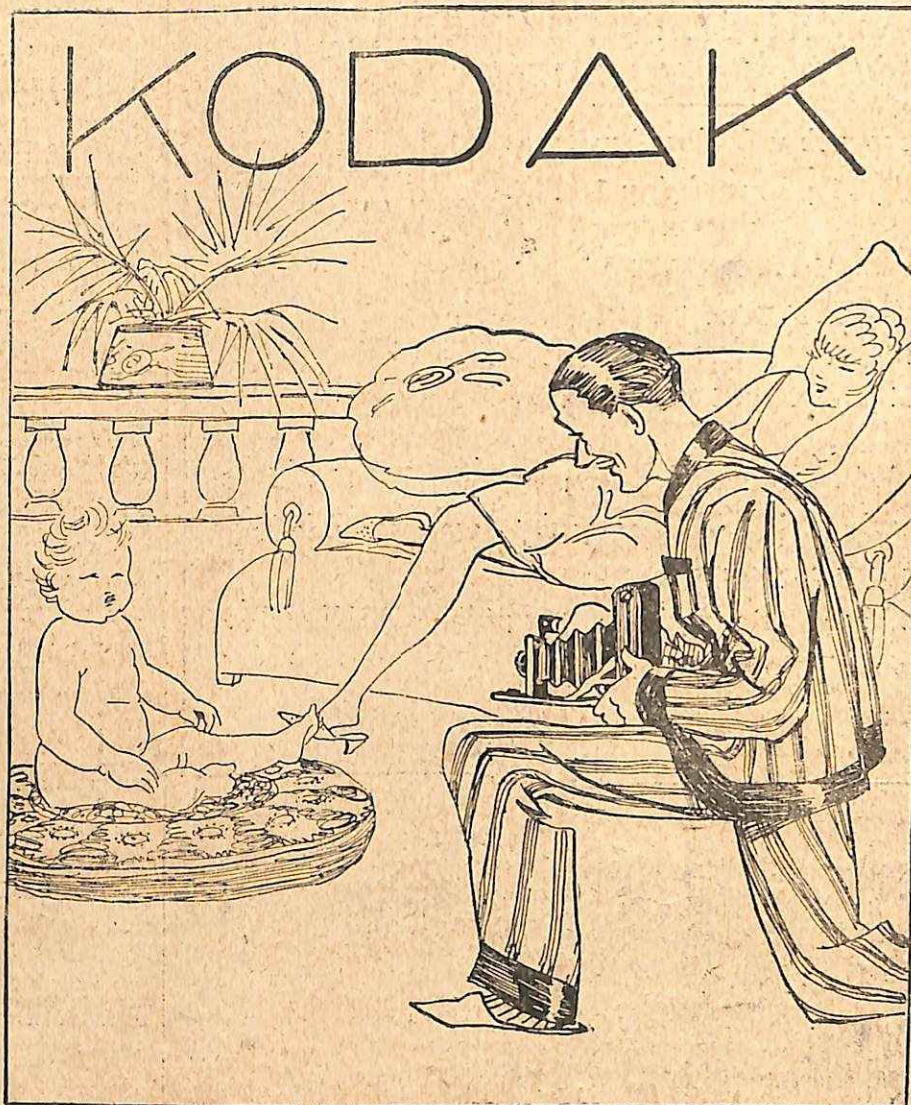
Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσο,
μανδολίνα, κιθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν
ὁργάνων, ἔξαρτάματα παντὸς εἶδους μάνται
φιλαρμονικῶν, ὄργανο, πιανόλες, χρονόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὶν μουσικῶν τεμαχίων
καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζον-
ται παντὸς εἶδους πιάνο, πιανόλες καὶ μουσικά
ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

Μόνον μὲ ἓνα KODAK μπορεῖτε νὰ δια-
τηρήσετε ζωντανὲς τὶς ἀναμνήσεις τῆς
παιδικῆς ἡλικίας τῶν μικρῶν σας.

Καὶ εἶναι τόσο εὐκόηον μὲ ἓνα

KODAK